

Številka 10 ● oktober 1983 ● letnik 30

Rodna gruda

Slovenija

NOVO V ZDA

DRAGON – UNION PIVO IZ LJUBLJANE

Podrobne informacije o možnosti nakupa
Dragon – Union piva lahko dobite pri
ekskluzivnem uvozniku Dalmatian Bay Wine Co.
Inc., 3335 St. Clair Ave, Cleveland, Ohio 44114.

Rodna gruda

Slovenija

II 130327

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p.p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Oblikovanje

Janez Reher, Franc Valetič

Oblikovanje naslovne strani:

Irena Majcen

Uredniški odbor

Marko Kern, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik,
Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Ina Slokan,
Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž Vizjak,
Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetine, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA - U.S.A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun:
50100-620-107-257300-2818/5
pri Ljubljanski banki - Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	6
Pogumno v prihodnost	8
Zanimivosti	10
28. izseljenski piknik v Škofji Loki	11
Poletni izseljenski pikniki	13
Folklor ni le ples, je tudi domovina	13
Od Clevelanda do krofov	14
Bert Pribac: Jadra srca plovejo domov ...	15
Izseljenski srečanja v Kamniški Bistrici in Moravcih	17
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu - Jože Drenovec, Nizozemska	22
Sprehod po slovenskih galerijah	24
Korenine	26
Umetniška beseda - Miško Kranjec	28
Mladim po srcu	30
Vaše zgodbe	32
Naši po svetu	34
Tiskovni sklad	38
Nove knjige	39
Materinščina	41
Mislimo na glas	42
Filatelija, Slovenski lonec	43

Slika na naslovni strani:
Jeruzalem, središče Jeruzalemskih gor, od koder izhajajo
slovita vina

Foto: Ančka Tomšič

urednik vam

V tej številki Rodne grude boste našli tudi vrsto zapisov o letošnjem »izseljenskem poletju«, o srečanjih z vami na domačih tleh. Gotovo veste, tudi tisti, ki letos niste bili v Sloveniji, da so se izseljenska srečanja ali pikniki zvrstili na raznih koncih naše ožje domovine, od osrednjega slovenskega izseljenskega srečanja v Škofji Loki, ki vsako leto pritegne tudi največ obiskovalcev, pa do srečanj na Primorskem, v Pomurju, v Kamniški Bistrici. Značilnost letošnjih srečanj je bila, da so bila vsa sorazmerno dobro obiskana tako s strani izseljencev kakor tudi s strani domačinov. Tudi to kaže na to, da je bila letos kar dobra »sezona«, tudi če bi upoštevali zgolj številčni obisk slovenskih izseljencev z vseh koncev sveta v matični domovini. V tem okviru naj še povem, da je kljub dokaj črnogledim pomladanskim napovedim, ki so bile povezane z nekaterimi pomanjkljivostmi, s katerimi se bori naše turistično gospodarstvo, splošna turistična sezona uspela bolj, kot so pričakovali pesimisti. Milijarda (v angleško govorečih deželah pravite billion) ameriških dolarjev zaslužka bo, kot vse kaže, do konca leta presežena, to pa je bil tudi načrtovani cilj. To milijardo pa Jugoslavija v teh težkih kriznih časih še kako potrebuje, saj je trdno odločena, da bo svoje kreditne obveznosti do tujih upnikov dosledno poravnala. Ta neblagovni izvoz, kot naj bi bil turizem, še kako pomaga pri izravnavi plačilne bilance naše države. Še posebej spodbudna so poročila o posezoni, o počitnicah po 1. septembru, ko so cene nekoliko nižje, in ko prihajajo iz turističnih središč poročila, da je tujih in domačih gostov še vedno kar precej. Ali bo, torej, prav turizem pomagal rešiti kronični devizni problem? Upajmo, da bo tako. Tudi z vaše strani prihajajo spodbudna poročila o zanimivih dogodkih: kaže, da bodo v Avstraliji letos gostovale kar tri kulturno zabavne skupine iz Slovenije, potekajo še dogovori o gostovanjih na severnoameriškem kontinentu, po zahodnoevropskih državah pa bo tudi letos potekala tradicionalna novembrska turneja v počastitev jugoslovanskega državnega praznika. Ob vse živahnejšem delu številnih društev in pričakovanju zimskega obdobja prireditev je tudi to korak naprej. Želim vam prijetno razpoloženje v prijetni slovenski družbi!

Jože Prešeren

vaša pisma

Materinščina – jezik srca

Že večkrat sem se vam nameravala oglasiti in vam povedati, kako zelo uživam Rodno grudo in sploh koliko mi pomeni vsaka slovenska beseda. Preberem vsako stran od začetka do konca. Vidim, da se vsi pri matici resnično trudite, da pišete tisto, kar si vsi od doma najbolj želimo slišati. Čutim, da razumete tiste, ki vam izlivajo svoje domotožje in ljubezen do svojih rodnih krajev. Za vse to se vam zahvaljujem.

Letos praznujete trideseto obletnico in jaz trideset let, odkar sem v ZDA. Čestitam vam in želim še nadalje veliko uspehov pri tem delu, ki povezuje ljudi po vsem svetu. Poleg tega pomagajte vsem obdržati svoj jezik.

V številki, ki sem jo pravkar prejela, sem našla članek, ki tako lepo pove, kaj je materinščina. Janko Moder ima res prav, ko piše, da je materinščina jezik srca, jezik tihih ur, smrtne stiske in največje blaženosti.

Rada bi našla slovensko osebo tukaj v Tucsonu ali v bližini, da bi mi bilo dano slišati tako dragi jezik.

Francka (Roblek) Veilleux,
Tucson, AZ, ZDA

Samorastniške korenine

Z velikim zanimanjem sledim dokumentiranju slovenske izseljenske etnologije na peti celini. »Korenine« v Rodni grudi so odprle pogled v izredno zanimivo področje, v obdobje razvoja slovenskega naroda glede na vključitev naše krvi v svetovno izseljensko gibanje. Nobenega dvoma ni, da ta gibanja globoko vplivajo

na politični, socialni in gospodarski razvoj ne le v deželah, kjer si emigranti ustanovijo svoj dom, ampak tudi doma, kamor se izseljenci pogosto vračajo; če že ne oni sami, pa njihovi otroci, ki prinašajo v stari red nova, širša obzorja.

Tako so dežele, kot so npr. ZDA, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija, izredno zanimiva področja, kjer se dober etnolog zares znajde v pravem raju za raziskavo tega fenomena. Breda Čebulj ima zavidanja vredno vlogo, katere se je, kot vidim, lotila resno in z globoko predanostjo. Delovno polje pa je tako veliko, da sem prepričana, da se ji bo zdelo zaključno poglavje njenega dokumentiranja nepopolno in si bo zaželela nazaj v Avstralijo, v širši krog, ki ji bo odprl nove poti in nova spoznanja o naši etnični identiteti. Pri tem imam v mislih stike z ljudmi, ki so daleč proč od klubov, cerkva in šol, kjer lahko slišijo muziko maternega jezika. So ljudje »samorastniki«, ki si utirajo svojo, včasih dokaj neverjetno, avanturistično pot, čisto preprosto zato, ker jim je mati Narava dodelila tovrsten značaj. Zanimivo bi bilo primerjanje teh radikalnih elementov s konservativno sliko izseljencev, kakršne dokaj dobro poznamo iz poročil naših dobro organiziranih izseljenskih klubov.

Prepričana sem, da so požrtvovalni delavci v teh organizacijah tista močna skala, na katero se mnogi naslanjajo, ko jih po nekaj letih življenja v tujini nenedoma presune spoznanje, da se utapljuje v anglosaškem morju.

Tudi tam zunaj v žgočih puščavah, zlatokopih, pragozdovih, tasmanskih ledenih divjinah, samotnih otokih so ljudje, naša kri. Prebijajo se sami, ne zato ker morajo, temveč zato, ker so si to pot sami izbrali. Človek bi nad to divjo krvjo najraje obupal, ker na videz ti ljudje niso nič impresivni. Primitivno je njihovo obnavalo, obleka in bančni račun. Dirke za materialnimi dobrinami jih ne zanimajo.

Slovenka Anka Makovec vodi v Strahanu na Tasmaniji »Tasmanian Wilderness Society«, ki odločno terja: Nobenih jezov!

preprosto življenje obožujejo kot novoodkrit zaklad. Sorodniki jih najraje ne omenjajo, ker v njihovih očeh ne morejo biti kaj drugega kot siromaki. Redki so, ki jim je dana tenkočutnost, da je nekdo lahko milijonar bogatih izkušenj.

Zanimivo bi bilo odkriti mešanje teh ljudi s tujimi narodi ali celo rasami, skozi zakonsko povezovanje. Kakšni so otroci iz takih združenj, kam jih veže pripadnost? Dober fotograf k takemu tekstu bi bil zlata vredna investicija. Poznam Slovenca, ki ima polinezijskega otroka, čudovit je!

Zanima me tudi, kako to, da se raziskovanje slovenskih korenin ni dotaknilo najzanimivejše države v avstralski federaciji – Tasmanije. Slovenci so raztreseni na vseh koncih tega dokaj razsežnega otoka. To bi vam takoj potrdil urad za priseljence v Hobartu. Ta dežela je tudi izredno podobna Sloveniji, zato od tam povratnikov skoraj ni. Tudi tukaj nas obdajajo divji vršaci, katerih oblika nas spominja na domače obzorje. Skozi gorske kanjone prodirajo proti morju divje reke, njih lepota nas spominja na našo nepozabno hčer planin – Sočo. Za nameček pa nas obdajajo še popolnoma divji pragozdovi, slika sveta, ki te pomakne za milijone let nazaj v prazgodovino. Tukaj je tudi oder, kjer se v zadnjih letih odigrava največja bitka za varstvo narave v zgodovini

Avstralije. Boj za ohranitev divje in magično lepe reke Franklin še vedno pokriva prve strani časopisov in skoraj ne mine večerni spored novic na televiziji, da se bitka proti jezovom ne bi prikradla v dnevne sobe Avstralcev.

Ko gledam nazaj v moje izseljensko razglabljanje, vem, da smo izseljenci čudna zvrst. Z nasmeškom gledam na polici poleg drugih slovenskih knjig roman Pavleta Zidarja »Črni trn«, kjer me je romantično mehko obarval. Blanki je zdaj že 45 let, mehke poteze so se morebiti malo poostrile. Prava pustolovska zgodba pa se šele začinja. Tukaj v divjem pragozdu, kjer pozimi rjove mrzli veter z Antarktike, se bo izkazalo, kakšnega kova je ta kapljica slovenske krvi. Upam, da mojih dveh avstralsko-slovenskih otrok ne bo nikoli sram, kam segajo njune korenine...

Anka Makovec, Strahan, Tasmania, Avstralija

Zanimivi prispevki

V prilogi vam pošiljam naročnino za Rodno grudo in Slovenski koledar, kar je več, pa naj bo v dar oziroma tiskovni sklad. Z zanimanjem berem tako revijo kot tudi koledar, saj prinašata lepe dopise z vseh strani sveta. Zanimivi so tudi uredniški članki in o delu in napredku Jugoslavije. Kot Istran sem z veseljem prebral, da bodo Brioni razgla-

seni za nacionalni park, in tudi prispevke o razvoju luke Koper, ki naj bi celo prehitel Trst. Res je škoda, da je Trst ostal v tuji državi, čeprav je na naši zemlji.

Po zadnji vojni sva z ženo petkrat obiskala Jugoslavijo, zadnjikrat leta 1981, ko sva ostala šest tednov. Stanovala sva v Ankaranu, blizu mojih sester in brata, ki živijo v Trstu.

Po 50 letih sem zapustil tajništvo društva Delavec št. 8 SNPJ na južni strani Chicaga. V marcu letos je urednik Prosvete Theodore Pogačar na kratko opisal moje delo za Jednoto, za lepšo bodočnost delavstva, za naš narod v Jugoslaviji za časa druge svetovne vojne. Dopis bo tiskan tudi v knjigi Ameriški Slovenci pri Slovenskem ameriškem inštitutu v Clevelandu.

Joseph Kosich, Dolton, 11., ZDA

Zelo zadovoljni z Rodno grudo

Najprej se vam lepo zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude, čeprav smo bili v zaostanku s plačilom. Moram vam priznati, da se je vedno razveselimo, ker je le iz domovine. V zadnji številki smo bili še posebej veseli, ker ste objavili članek o Cilki Bizjak, katero resnično poznamo skoraj vsi Slovenci v Švici.

Mojega moža je presenetilo tudi to, da ste pisali o rugbyju, ki ga je tudi sam aktivno igral pred 16 leti v Ljubljani. Mene pa je presenetila smrt pisatelja Leopolda Suhodolčana, katerega sem osebno poznala. Bil je naš ravnatelj osnovne šole Franja Goloba v Prevaljah na Koroškem.

Kakor vidite, smo z Rodno grudo zelo zadovoljni in upamo, da bo tako tudi ostalo.

Družina Novak-Čebulj, Uetikon a/See, Švica

Iz Kalifornije

Rodna gruda mi je zelo všeč, ker prinaša veliko zanimivega branja in lepih slik. Rada bi videla mojo rojstno vas Stavča vas (pri Žužemberku).

Rose Krainik, Trange, Kalifornija, ZDA

Dva jubileja

Pošiljam naročnino za Rodno grudo, našo ljubo revijo, ki potuje po širnem svetu in povezuje ljudi našega naroda, razkropljene po vseh straneh sveta.

Naročnik sem že 30 let, takoj od začetka izhajanja. Revija se nenehno izboljšuje, krepi in postaja znana po svetu kot zastopnica malega naroda, ki si pogosto želi biti velik in to v nekaterih stvareh tudi uspeva.

Star sem že 86 let. Iz rojstne domovine sem odšel leta 1920. 48 let sem prebival v Afriki in nekaj v Aziji, zdaj pa prebivam v južni Franciji, kjer je zelo težko najti kakega rojaka, s katerim bi se lahko pogovoril po domače. Imam dobro pokojnino in sem stalno v zvezi tako z našimi v domovini kakor tudi v tujini. Zdaj pa žal težko pišem, ker sem skoraj slep. Le delno vidim z enim očesom, z drugim ničesar. Zadnja operacija mi je vid nekoliko izboljšala, da ne ostanem zaprt od vedno ljubega sveta.

Vse najlepše pozdravljam pri delu za naš rod.

Antoine Jankovič, Montpellier, Francija

Ponosen sem na vas

Po dolgem času se tudi jaz oglašam z nekaj vrsticami in pošiljam naročnino za Rodno grudo in Slovenski koledar. Moram vam povedati, da sem zelo zadovoljen z Rodno grudo, saj prinaša veliko lepega in zanimivega branja. Enako sem zadovoljen tudi s Koledarjem in Delavcem. Tako da lahko brez pretiravanja napišem, da sem zelo ponosen na vas vse, ki delate v uredništvu in vam želim, da bi še v bodoče pošiljali tako lepo revijo med nas Slovence po svetu, ki nas bolj ali manj tare domotožje.

V tujini živim že 26 let, sem poročen in imam hčerko, staro 20 let in sina, staro 14 let. Oba govorita lepo slovensko. Žena je doma s slovenske Koroške – Šentlenart pri Sedmih studencih, jaz pa iz prelepe Kranjske gore.

Tone Košir, Oedheim, ZR Nemčija

dogodki

Umrl je Miha Marinko

V Kliničnem centru v Ljubljani je 19. avgusta v 83. letu starosti umrl Miha Marinko, narodni heroj, predvojni revolucionar, prvi komisar slovenske partizanske vojske, dolgoletni član slovenske in jugoslovanske komunistične partije, predsednik slovenske skupščine in vlade idr.

Življenjska pot Mihe Marinka je bila pot človeka, ki je kot mlad delavec stopil v vrste revolucionarnega delavskega gibanja in si v njem v dveh desetletjih med dvema vojnama pridobil dragocene izkušnje kot organizator in vodja boja delavcev za njihove pravice. Član KPJ je postal že leta 1923, ko je delal kot rudar v Trbovljah. Po znanem rudarskem spopadu s fašistično Orjuno v Trbovljah je leta

1924 odšel v Francijo, kjer je delal kot rudar in bil tudi član jugoslovanske sekcije v Komunistični partiji Francije. Od tam je na lastno pobudo prek Nemčije odpotoval v Sovjetsko zvezo, kjer je bil dve leti na mednarodni komunistični univerzi. Po vrnitvi v domovino je bil stalno pod policijskim nadzorstvom, toda svoje revolucionarne dejavnosti ni opustil. Leta 1937 je bil med organizatorji ustanovnega kongresa komunistične partije Slovenije na Čebinah. V Ljubljani je bil leta 1941 eden vodilnih organizatorjev oborožene boja proti okupatorju. Konec leta ga je italijanska policija aretirala in obsodila so ga na 30 let ječe. V Italiji je bil zaprt do konca leta 1943, ko se mu je posrečilo pobegniti. Potem se je pridružil vodstvu narodnoosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji.

Po osvoboditvi je Miha Marinko opravljal najodgovornejše dolžnosti v družbenopolitičnem življenju, še vedno pa je ostal dosleden revolucionar, ki se je še posebej poglobljal v življenje delavskega razreda v novih razmerah.

Žaro s pepelom Mihe Marinka so ob žalnih slovesnostih položili v grobnico narodnih herojev v Ljubljani, v avli delavskega doma v Trbovljah pa so se od njega dan prej poslovili številni njegovi soborci, delovni tovariši in delavci številnih delovnih organizacij iz Zasavja.

izseljenci so ga seznanili z življenjem in družbenimi dejavnostmi njihovih organizacij v državah, kjer živijo in delajo. Pri tem so posebej poudarili njihovo nenehno skrb za negovanje domoljubnih občutkov in privrženost staremu kraju.

Ob tem je Mika Špiljak dejal, da so izseljenci pomemben dejavnik obveščanja družbene in kulturne javnosti v

državah, v katerih živijo, o zgodovini in sedanji stopnji razvoja naše družbe. Imajo tudi izredno vlogo pri gradnji mostov prijateljstva in sodelovanja med našo državo in našimi narodi ter drugimi narodi in državami.

»Gorenjska cesta« napreduje

Ena največjih naložb v Sloveniji v zadnjem času je vsekakor gradnja ceste Naklo (pri Kranju) – Ljubljana. Nova avtomobilska cesta je izredno pomembna, saj je del mednarodnega cestnega omrežja, ki pelje skozi vso Jugoslavijo. Cesta bo dolga nekaj prek 29 kilometrov in bo imela sedem priključkov, 14 nadvoзов in 22 podvoзов. Novi del avtomobilske ceste bo predvidoma dokončan do oktobra 1984.

Dolgoročni program gospodarske stabilizacije

Jugoslovanska zvezna skupščina, družbenopolitične organizacije, republiške in pokrajinske skupščine ter vsi drugi pristojni organi v Jugoslaviji so razpravljali in sprejeli »dolgoročni program gospodarske stabilizacije«. Vsi razpravljalci so ugotavljali, da so nekatere spremembe nujne, vendar je treba o njih dobro premisliti. Sergej Kraigher, član predsedstva Jugoslavije, je v svojem referatu dejal, da je zaostajanje v razvoju socialističnega samoupravljanja – poleg počasnega ugotavljanja protislovij našega družbenega razvoja in njegovih materialnih temeljev ter vpliva svetovne gospodarske krize – eden od vzrokov gospodarske krize v Jugoslaviji.

Na seji zvezne skupščine pa je predsednica zvezne vlade Milka Planinc med drugim poudarila: »Zdaj ne gre za to, da bi nekako 'preživeli', in se vrnili tja, kjer smo že bili, ampak za zagotavljanje pogojev, v katerih bo mogoče doseči nove, kakovostne spremembe v družbenem razvoju.«

Milka Planinc je delegatom zvezne skupščine pojasnila, da je izvozna usmeritev in enakopravnejše vključevanje v mednarodno delitev dela strateška opredelitev dolgoročnega stabilizacijskega programa.

Ponovni izvoz pšenice?

Jugoslovanski kmetijci so letos pridelali skoraj 5,5 milijonov ton pšenice, dovolj po načrtih pa poteka tudi odkup od proizvajalcev, tako da ni nevarnosti, da bi kmetje uporabljali pšenico za krmo živine. V mnogih primerih kmetje pšenico ugodno zamenjujejo za koruzo. Pridelek pšenice je

Izseljenci – most med narodi

Predsednik predsedstva Jugoslavije Mika Špiljak je med obiskom v Makedoniji sprejel predstavnike makedonskih izseljencev, makedonskih etničnih skupnosti in cerkvenih občin iz prekmorskih držav in iz Evrope. Naši

olikšen, da bi nekaj pšenice Jugoslavija lahko celo izvozila.

Zvezni komite za kmetijstvo je pred nedavnim ugotovil, da je Jugoslavija v prvi polovici leta izvozila precej manj kmetijskih pridelkov, kot bi jih morala po lastnih načrtih, zato bodo do konca leta še bolj spodbujali izvoz. V prvi polovici leta smo namreč izvozili precej koruze, manj pa mesa in živine. Skupno naj bi letos izvozili okrog milijon ton, hkrati pa je treba zaradi tega uvažati živinsko krmo. Na tuje prodajamo tudi manj sadja in zelenjave, čeprav je pri tem še veliko možnosti. Zvezni komite za kmetijstvo bo predlagal vladi, naj bolj spodbuja izvoz kmetijskih pridelkov.

Priprave na turistično sezono 1984

Na republiškem komiteju za turizem in gostinstvo so se že konec julija sestali predstavniki Turistične zveze Jugoslavije v tujini; na sestanku je bila glavna točka razgovora priprava na turistično sezono v letu 1984, ko naj bi tudi v Slovenijo privabili kar največ tujih turistov. Slovenija naj bi za tuje pripravila več specializiranih programov, za kar ima izredne možnosti. Posebej so v pogovoru omenili zdraviliški turizem, velike možnosti pa ima tudi zimski turizem, alpinizem, lov, ribolov idr. Slovenska turistična ponudba naj bi, skratka, postala bolj privlačna in zanimiva tudi v tistih deželah, kjer je v zadnjih letih opazno zaostajanje.

Priznanje Jugoslaviji

Komite Združenih narodov za preprečevanje vseh oblik rasnega razlikovanja je v svojem letnem poročilu izrekel priznanje jugoslovanskemu načinu reševanja vprašanj, ki izhajajo iz večnacionalne družbe. Poročilo izrecno pravi, da je »jugoslovanski primer lahko vzgled drugim državam in vsej mednarodni skupnosti«.

Avstralci v mladinski delovni brigadi

V začetku avgusta je v Jugoslavijo dopotovalo 32 mladincev, otrok naših izseljencev v Avstraliji, ki so se udeležili mladinske delovne akcije Djerdap 83. Mladi so v glavnem študentje iz več avstralskih mest in so bili tokrat že drugič v takšni delovni brigadi v Jugoslaviji.

Vrnili so mu obe nogi

V ljubljanskem univerzitetnem kliničnem centru, oddelku za plastično

Na tradicionalnem 14. taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, ki velja za eno od največjih pevskih srečanj na svetu, je letos sodelovalo prek 7.000 pevcev, med katerimi so bili tudi člani slovenskega pevskega zbora »France Prešeren« iz Göteborga na Švedskem (foto: Janez Zrnc)

kirurgijo in opeklino, so kirurgi v osem ur trajajoči operaciji prišli (reimplantirali) obe nogi dveletnemu Dušanu Valentinčiču iz Grosupljega, ki mu je kosilnica na žitnem polju odrezala obe nogi nad gležnjem. Hudo poškodovanega fantka so v manj kot eni uri prepeljali v bolnišnico. Po treh tednih zdravljenja se je malemu pacientu zdravje že toliko izboljšalo, da so ga premestili na bolnišnični oddelek. Obe nogi je bolnik že lahko premikal. Zdravniki in seveda njegovi starši upajo, da ne bo kakih zapletov in da bo mali pacient spet lahko hodil.

Srečanje brigadirjev-veteranov v Ljubljani

V Ljubljani so se 11. junija zbrali na svojem drugem srečanju brigadirji-veterani vseh mladinskih delovnih akcij od leta 1946 dalje. Med njimi so bili tudi brigadirji 1. izseljenske mladinske delovne brigade iz Francije, ki je delala leta 1946 na železniški progi Banoviči. Seveda se je srečanja udeležil tudi komandant te brigade Anton Kukovica ter še nekaj drugih brigadirjev, ki zdaj živijo v domovini.

Srečanje je bilo nadvse prijetno, saj se nekateri niso srečali že po 30 let.

Da ne bi ostalo pri prvem srečanju, so se nekdanji brigadirji dogovorili, da se ponovno srečajo letos v septembru. Hkrati pa razmišljajo tudi o organizaciji proslave 40-letnice dela v brigadi, ki bo leta 1986. Na to srečanje namepravajo povabiti tudi nekdanje briga-

dirje in brigadirke, ki živijo v Franciji. Najbrž bo tudi to srečanje nadvse zanimivo, saj se mnogi niso videli že, odkar je bila razpuščena brigada. Na to srečanje nameravajo povabiti tudi tiste, ki so v naslednjih letih pomagali graditi progo Šamac-Sarajevo in avtomobilsko cesto Ljubljana-Beograd.

Škofovsko posvečenje v Ljubljani

V ljubljanski stolnici je 12. junija potekala posvetitev škofovega vikarja in dekana mesta Ljubljane Jožefa Kvasa v pomožnega škofa. Slovesnosti so se udeležili številni bogoslovci, dvesto duhovnikov iz ljubljanske nadškofije, predstavniki iz zamejstva ter deset škofov. Glavni posvečevalec je bil apostolski pronuncij v SFRJ nadškof Michele Cecchini, ki je v lepi slovensščini novemu škofu prebral spodbuden nagovor, ob njem pa sta bila še ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar in pomožni škof dr. Lenič.

Posvečenja so se udeležili tudi predstavniki Komisije SRS za odnose z verskimi skupnostmi ter predsednik verske komisije Skupščine mesta Ljubljane Jože Slokar, ki je v zdravljici novemu škofu zaželel, da bi poglobljaj in bogatil sodelovanje za boljši jutri vseh Slovencev in končno vseh občanov naše širše domovine.

jugoslavija in svet

gospodarske novice

Čadska drama

S Čadom, ki zdaj buri duhove, je nekako tako kot je bilo s Falklandi in dandanašnji večinoma že pozabljeno vojno na jugu Atlantika: še pred nekaj leti, da ne rečemo meseci, je malokdo vedel za to državo in skoraj zanesljivo bi tudi danes ne, če se v notranje zdrahe te afriške države ne bi vmešali drugi.

Če ne bi v Čad prišle libijske in nato francoske enote in če se za dogajanja ne bi zmenile tudi druge velesile, bi to ostal plemenski spopad, izgubljen v puščavskem pesku.

Žal se je zgodilo vse najslabše in zdaj ima svet novo, nevarno krizo, ki se je pridružila starim.

Čad je v marsičem izrazito svarilo, v kaj vse lahko neko državo in njene ljudi zapelje notranja neenotnost in nezmožnost, da razlike urejajo sami, brez tujcev.

Dežela je bila od nekdanj razdeljena na severni, muslimanski in južni, krščanski del. Nesoglasja med severom in jugom se vlečejo že malone od ustanovitve države in razglasitve neodvisnosti avgusta 1960.

Zdaj bi težko zvalili krivdo za ta nesoglasja na Francijo, dasi je ta še vedno ostala povezana s svojo nekdanjo kolonijo.

Krivdo za najnovejšo krizo v Čadu (spomniti pa velja, da je bilo v tej državi v presledkih že nič koliko spopadov med severom in jugom) je treba naprtiti predvsem voditeljem dveh sprtih strani, ki ju zdaj predstavljata Habre kot sedanji in Wedeya kot nekdanji predsednik. Zdi se, da je nepotrebna nesreča Čada v precejšnji meri tudi posledica boja za oblast in osebnega prestiža lokalnih veljakov, čeprav kajpak ni moč spregledati tudi širših družbenih razlogov, predvsem nasprotij med severom in jugom, ki drug drugemu očitata željo po nadoblasti, oziroma gospodarsko in politično zatiranje.

Žalostna plat čadske državljanske vojne je seveda predvsem dejstvo, da jo niso mogli preprečiti prebivalci Čada sami, oziroma, vsaj v »drugem krogu« afriške države, združene v Organizaciji afriške enotnosti.

Žal tudi neuvrščeni kot najširša skupnost, v katero sodijo (z izjemo Južne Afrike) vse afriške države, doslej niso storili nič, da bi se razmere v Čadu ustalile. Tako imamo (vsekakor ne prvič) najslabšo možno inoče, da namreč afriški problem urejajo tujci od drugod, v primeru Čada Francozi, ki jim stojijo ob strani s pošiljkami orožja tudi Američani.

Zgodilo se je celo nasprotno: ne samo, da afriške države niso mogle, znale ali hotele pomagati pogasiti ogenj čadske državljanske vojne, marveč je ena izmed afriških držav, Libija, zelo očitno še pomagala, da se je še bolj razmahnil.

Za zdaj ostaja še prikrito, zakaj je libijski voditelj Gadafi poslal svoje oborožene sile v Čad in tako naravnost prisilil Francijo, da je Habreju priskočila na pomoč s padalci in mornariško pehoto. Mar ni opustil misli na združitev Libije in Čada? Je hotel širiti svoj vpliv na jug? Je bilo še kaj drugega?

Karkoli od tega je že res, zanesljivo se je uštel, ceno za zgrešen račun pa plačujejo zdaj predvsem drugi. ... čeprav tudi Libija nosi svoj delež.

Janez Čuček

Ljubljanska banka na 174. mestu med bankami v svetu

Že nekaj let objavljata angleški reviji »The Banker« in »Euromoney« v svojih junijskih številkah razvrstitve 500 največjih bank v svetu na podlagi rezultatov poslovanja v predhodnem letu. »The Banker« razvršča banke glede na obseg bilančne vsote (brez izvenbilančnih postavk), revija »Euromoney« pa glede na obseg skladov oziroma vplačanega kapitala. Osnovna ugotovitev obeh revij je nizka stopnja realne rasti bančnih potencialov v zadnjih letih (na osnovi preračuna v ZDA dolarje), saj se je gibala v letu 1982 od 1,4% pri desetih največjih evropskih bankah do 6,2% pri desetih največjih japonskih bankah, v primerjavi npr. z letom 1978, ko so se te stopnje rasti gibale še med 13,1% do 57,8% letno.

Pomemben vpliv na razvrstitev bank je imel v letu 1982 prav tečaj domače valute do ZDA dolarja, ki je prav v poslednjih dveh letih izredno okrepil svojo vrednost do drugih valut, kar je razvidno tudi iz tabele I.

Tako so številne banke, kljub znatnemu povečanju bilančne vsote v domači valuti, zaradi razvrednotenja domače valute do ZDA dolarja nazadovale v rang lestvici med svetovnimi bankami. To je deloma vplivalo tudi na razvrstitev prvih deset največjih bank v svetu (kar je razvidno iz tabele 2), še v večji meri pa pri ostalih bankah, med njimi tudi na razvrstitev jugoslovanskih poslovnih bank.

Med svetovnimi bankami je zavzela prvo mesto v letu 1982 Citicorp iz New Yorka pred svojo stalno tekmičko Bank America Corp iz San Francisca.

Citicorp pa ni prva v svetu samo glede na obseg bilančne vsote, temveč tudi glede na obseg kapitala in rezerv ter glede na neto dobiček, dosežen v letu 1982.

Med jugoslovanskimi bankami se je uvrstila na najvišje mesto glede na obseg bilančne vsote (brez izvenbilančnih postavk) Udružena beogradska banka in to na 139. mesto, medtem ko je Ljubljanska banka-združena banka dosegla najvišje mesto med

jugoslovanskimi bankami glede na obseg skladov – 205. mesto pred Udruženjo beogradsko banko, ki je po tem kriteriju na 217. mestu.

Nove namakalne naprave iz Agrostroja

Ljubljanski Agrostroj je na novosadskem kmetijskem sejmu predstavil številnim domačim in tujim obiskovalcem štiri nove izdelke, med katerimi je bilo največ zanimanja za nove in posodobljene namakalne naprave. Vojvodinske kmetovalce je najbolj prevzel agro-pivot, naprava za namakanje visokih kultur (sončnic, koruze), zelo uporabna pa je tudi v sadovnjakih in vinogradih. Ker na našem trgu doslej ni bilo moč kupiti takih naprav, je povpraševanje precejšnje. Samo v Vojvodini naj bi prihodnje leto z večjim številom teh naprav namakali 2000 hektarov polj. Sklepanje pogodb za izdelavo teh namakalnih sistemov je namreč že steklo. Ker je namakalni sistem agropivot zanimiv tudi za zunanji trg (podoben sistem najbolj uporabljajo v ZDA ter ponekod v afriških in arabskih državah), v Agrostroju upajo, da ga bodo prodajali tudi za devize. Naprava bo po prvih izračunih stala okrog 6 milijonov dinarjev. Ponudbo namakalnih naprav na domačem trgu pa je ljubljanska delovna organizacija izpopolnila še s cevno tehniko agro-RM 90 (14 primerkov te namakalne naprave so že prodali na Kosovo) ter z elektro namakalnim sistemom, ki namesto dosedanjega neposrednega motornega vodenja omogoča tudi daljinsko upravljanje.

Iskra prodala že milijon števecv v ZR Nemčijo

Pred nedavnim so na zahodnonemškem trgu prodali milijonti števecv kranjske Iskre. Prodajna pot je dolga skoraj deset let, toliko časa Iskra prodaja eno in trifazne števecv nemškim kupcem. Letos bodo prodali v ZRN več kot 100 tisoč števecv.

Kot je povedal direktor tehnologije in proizvodnje v delovni organizaciji Kibernetika Emil Sekne, Iskra samo s števcv letno ustvari za 12 milijonov dolarjev konvertibilnega izvoza.

Iskra danes sodeluje že z več kot 300 kooperanti v družbenem in zasebnem sektorju. Vrednost opravljenega dela teh Iskrinih sodelavcev je že več kot 200 milijonov dinarjev na leto. Da bi to sodelovanje še utrdili, so na 8. sejmu malega gospodarstva v Kranju pripravili dan Iskre in odprli stalen informativni center za kooperante. V Iskri bi radi čim več sestavnih delov iz

V tovarni farmacevtskih izdelkov Lek v Ljubljani (foto: Janez Zrnc)

uvoza, ki jih vgrajujejo v končne izdelke, nadomestili z domačimi. Drobnemu gospodarstvu prav zato na široko odpirajo vrata.

Namesto uvoženih lepila iz Melamina

V laboratorijih kočevskega Melamina so razvili nov postopek za izdelavo lesnih lepil, ki jih moramo zdaj uvažati. Direktor razvojno tehničnega oddelka v Melaminu inž. Janez Prezelj meni, da jim bo do konca leta že uspelo pripraviti industrijski postopek za izdelavo lepil za hladno in polhladno lepljenje lesa. Seveda pa se to ne da narediti naenkrat. Sicer pa Melaminova lepila – tako kot pred leti – že preizkušajo v ribniški lesni industriji Inles. V Melaminu pa že izdelujejo tako imenovana visokofrekvenčna lepila meldur VF 40 in VF 80.

Nova Melaminova lepila bodo uporabljali tudi v KLI Logatec, škofjeloški Jelovici in ribniškem Inlesu v Podpreski. Kot pravijo v Melaminu, bodo lepila izdelovali v glavnem iz domačih surovin. Nekatere sestavine pa bodo morali uvoziti. Nekaj s klirinškega, nekaj pa tudi s konvertibilnega področja.

Kitajska kupila polnilno linijo Radenske

Predstavniki Tovarne polnilne opreme Radenske, ki so se vrnili iz LR Kitajske (tjakaj so potovali z delegacijo slovenskega konzorcija za gospodarsko sodelovanje s to državo), so s pokrajinskim komitejem za gospodarske odnose s tujino v pokrajini Lioning sklenili pogodbo o prodaji polnilne linije velike zmogljivosti za pivo v vrednosti skoraj 1,3 milijona dolarjev. Gre za prvi kompenzacijski posel te

vrste pri nas, saj bo Kitajska poravnala del obveznosti s surovimi svinjskimi kožami, je povedal direktor Tovarne polnilne opreme Radenske Ivan Lukić. Po dogovoru z Radensko bo te kože prevzela tovarna usnja Utok v Kamniku.

Predstavniki zveznega kitajskega ministrstva za gospodarstvo, ki so sodelovali pri tej kupčiji, so izrazili željo, da bi začeli uvažati našo tehnologijo v Kitajsko, ki je tudi na tem proizvodnem področju zelo zainteresirana za sodelovanje z Jugoslavijo. Tovarna polnilne opreme Radenske, ki jo je pred časom obiskala kitajska gospodarska delegacija, se je namreč dokopala predvsem po zaslugi lastnih strokovnih kadrov do vrhunske tehnologije. Danes ji že uspeva v celoti zalagati domači trg s temi izdelki. V nekaj preteklih letih smo uvozili iz tujine 420 polnilnih linij. Vsaka je stala povprečno petdeset milijonov dinarjev.

Prek 20 tisoč tujcev na olimpiadi

Po doslej sklenjenih pogodbah, ki jih je olimpijski turistični komite sklenil z agencijami v tujini, si bo zimske olimpijske igre v Sarajevu ogledalo prek 20 tisoč tujcev. Doslej so že sklenili s tujimi tur-operaterji pogodbe za zakup 3364 postelj v hotelih, zasebnih sobah in planinskih domovih. Podpisujejo pa še več pogodb, tako da kar z gotovostjo zatrjujejo, da je prodanih že 8936 postelj. Večji del turističnih agentov navaja, da bosta ležišče v dogovorjenem roku koristili vsaj dve osebi. Že ti podatki napovedujejo, da bo prihodnjega februarja Bosno in Hercegovino obiskalo prek 20 tisoč tujcev, ki se bodo tam zadržali povprečno sedem dni. Nekaj zastoja je le pri prodaji vstopnic. Do konca junija je bilo prodanih 113.981 vstopnic prve kategorije in prek 77 tisoč vstopnic druge kategorije. V septembru pa bo predvidoma izoblikovana ponudba za domače tržišče, ki jo bodo imele v rokah predvsem turistične agencije, članice konzorcija.

Izvažajo orodja

Mariborska livarna se je pojavila s svojimi orodji na tujem trgu. Z izvozom v NDR so že zaslužili 600.000 dolarjev. Vse kaže, da bodo začeli izvažati tudi v ZRN. Čeprav programi še niso povsem izdelani, pa se vendar ta delovna organizacija pojavlja na trgu z novo dejavnostjo, in sicer s strojnimi orodji za kovanje in litje ter orodji za gumarsko industrijo. Menijo, da je to perspektivna dejavnost, ki bo lahko veliko prispevala k doseganju večjega dohodka.

Pogumno v prihodnost

S statistiko je tudi pri nas tako kot drugje po svetu in ji ne kaže slepo verjeti, vendar pa se moraš z njenimi podatki in povprečji zadovoljiti, ker drugih, boljših pač ni. Ponavadi so še bolj varljive statistične napovedi in predvidevanja v različnih anketah. Kot pa vse kaže, so slovenska podjetja, tista, ki jih je junija anketiral zvezni center za tržne raziskave iz Beograda, v zadnjem času bolj optimistična, kot so bila na primer še mesec ali več pred tem.

Tako za naslednjih šest mesecev predvidevajo, da bodo naročila naraščala, resda hitreje naročila z domačega trga kot s tujega, kar je v primerjavi s prejšnjimi anketami nekoliko obrnjeno, pa vendarle. Menijo, da se bo rast industrijske proizvodnje do konca leta v Sloveniji obdržala, tisti najpogumnejši pa pravijo, da bo proizvodnja rasla morda še nekoliko hitreje. In glej, že za junij so imeli tisti najpogumnejši bolj prav kot zmerneži. Pravzaprav so pričakovali nekoliko šibkejšo izdelavo od junija do avgusta vsi, zaradi letnih dopustov namreč, in bi se bistveno popravilo šele septembra, zdaj pa nas je že junij presenetil. V industriji smo naredili za 8,4 odstotka več kot v maju in kar za devet odstotkov več kot v lanskem juniju. V primerjavi z lanskim prvim polletjem je slovenska industrija, po statističnih podatkih, v letošnjih šestih mesecih naredila za 3,5 odstotka več.

Med jugoslovanskimi republikami in pokrajinami smo po tem povišanju drugi, za spoznanje hitreje kot mi, relativno seveda, so se pri delu obrnili v Bosni in Hercegovini, kjer so naredili 3,6 odstotka več kot v lanskem polletju. Boljši kot lani so bili še v Makedoniji, na Kosovu in v Vojvodini, manj kot lani pa so naredili v industriji ožje Srbije, Črne gore in Hrvaške, ki je kar za 3,7 odstotka ostala za proizvodnjo v lanskem prvem polletju. Vsa jugoslovanska industrija je tako po šestih mesecih le zlezla na zeleno vejo in kljub pomanjkanju materiala, tako domačega kot uvoženega, in drugim težavam naredila za bedno desetinko odstotka več kot lani. Sicer skromno, pa le nekoliko ohrabrujoče.

No, slovenska razmeroma ugodna pričakovanja torej, vsaj za zdaj, niso bila tako iz trte zvita in jim torej kaže verjeti tudi vnaprej. Seveda je treba dopustniški julij izvzeti, ta bo po predvidevanjih le skromnejši, verjetno tudi avgust, za september pa napovedujejo, da bi utegnila industrija izdelati kar enajst odstotkov več kot lani v tem mesecu. Torej je gospodarska živahnost le krenila po poti hitrejšega vzpona, ki smo ga bili pred leti malone vsako leto vajeni; dokler seveda ni zaškripalo. Seveda lahko zaškripje tudi zdaj, saj že samo en, za gospodarstvo neugoden vladni ukrep naredi zgago in vsaj delno prekine razmeroma ugodne gospodarske tokove. Upa-

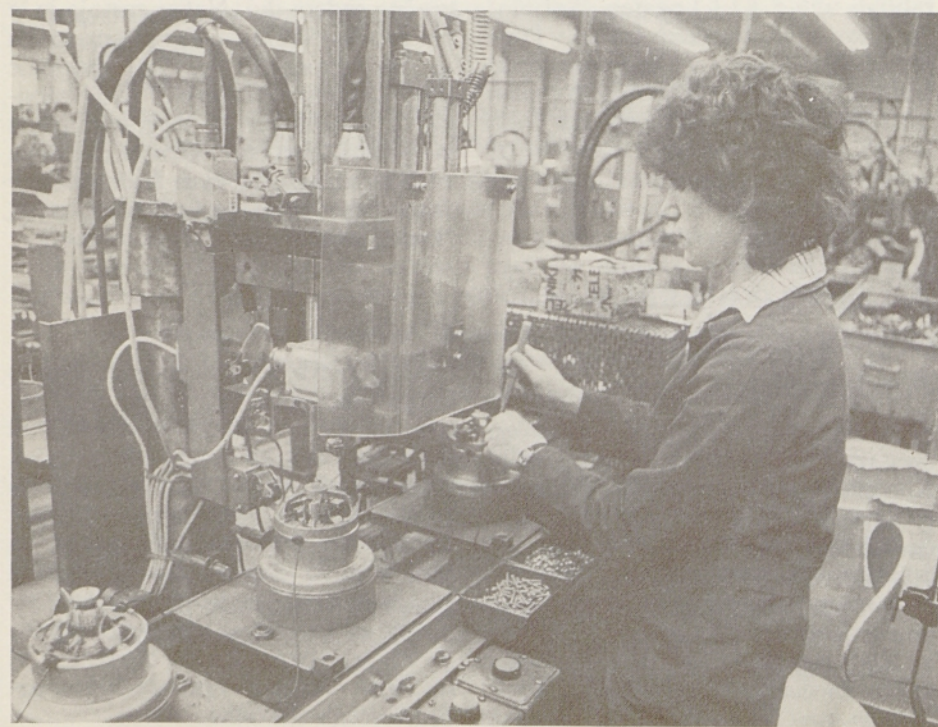
mo, da do tega ne bo prišlo, saj se zdaj že praktično vsi zavedajo, da, če ne bomo delali, ne bomo mogli prodajati, tudi na tuje ne. Če pa ni izvoza, tudi ni dolarjev in drugega denarja, ki pa ga Jugoslavija nujno rabi za poravnavo svojih, dokaj zajetnih dolgov v tujini. Uradno trdijo, da je teh za 18,1 milijarde ameriških dolarjev.

Še do nedavna so namreč nekateri prav zaradi dolgov menili, da je treba pravzaprav samo zatirati uvoz, češ da bi samo tako prihranili pri devizah, da pa s tem pretirano siromašijo domačo proizvodnjo, ki bi lahko izvažala in tako dobivala devize, pa jim kar nekam ni šlo v glavo. Seveda je pri živahnem ritmu treba še zelo paziti, kje izdelavo povečevati in kje lahko nekoliko zadržana počaka na boljše čase.

Gospodarsko oživljanje, menijo v anketiranih gospodarskih organizacijah, bo večje zlasti v zadnjem kvartalu tega leta in čeprav bo povpraševanje po strojih in opremi tedaj morda že plahnelo, pa tudi če ne bo kaj močnejšega povpraševanja po materialu in surovinah, bo oživitev večja. Tedaj proti koncu leta že po stari navadi prodajajo veliko več blaga za osebno porabo, saj je ves december mesec daril. Sicer pa bo naraščal tudi cenovni pritisk, pravijo anketiranci. Ta bo toliko večji zdaj, odkar je 25. julija blažji nadzor nad cenami. Saj res cene ne bi smele »podivjati«, vendar pa smo doslej imeli tako imenovano zamrznitev. Ta je bila sicer precej »odmrznjena«, pa vendar je roko nad podražitvami držala vlada. Zdaj bo gospodarstvo imelo nekoliko bolj proste roke, saj sodeluje pri oblikovanju cen v skupnostih za cene. Najmočnejše težnje za zviševanje cen, ki so se začele junija, naj bi se obdržale do konca avgusta, takrat pa naj bi se začela počasna umiritev; ta pa ne bo tolikšna, da bi v zadnjih štirih mesecih letos cene rasle počasneje kot lani v tem času. Torej bo tudi letos kljub lepim željam inflacije nadaljevala svojo dokaj strmo pot.

Morda bi bili danes, dober mesec dni po anketi, ko se je gospodarstvo že srečalo z nekaterimi ukrepi in napovedmi, odgovori v vprašalniku nekoliko drugačni. Če vzamemo samo nedavno potrjena blagovna posojila, ki jih bomo dobili v bankah nekaterih zahodnih držav, bi bili morda lahko celo nekoliko bolj obetajoči. To namreč zaradi tega, ker bi bili nekateri anketiranci nekoliko manj plašni, ko bi ocenjevali rast naročil za izvoz. Če

Iskra Železniki izdeluje med drugim tudi male elektromotorje

bodo lahko uvozili nekatere potrebne materiale, za katere doma nimamo dovolj kvalitetnih nadomestkov, bo povpraševanje po nekaterih vrstah našega blaga močnejše. Prav tako pa tudi počasno oživiljanje zahodnega gospodarstva zagotavlja, da se na svetovnem trgu le nekoliko bolj odprlo, torej bo pot nekoliko širša tudi za prodajo jugoslovanskega blaga. No, roko na srce, težave, s katerimi se naša država zdaj srečuje, niso lahke, vendar pa bi bila cacagost zdaj veliko slabše zdravilo kot zdrav, optimističen pogled vnaprej. Navsezadnje se bo tudi napetost v reprodukcijskih tokovih zmanjšala, če bo možnost večjega uvoza materiala iz tujine, torej bo pomanjkanje materiala manjše in bo proizvodnja vsaj tista, ki veliko izvažata – še nekoliko laže zadihala.

Čeprav so razmeroma optimistični tudi v drugih jugoslovanskih republikah, pa vendarle lahko opazimo, da Slovenija bolj korajžno gleda v prihodnost kot na drugih jugoslovanskih področjih. To je po vsej verjetnosti plod ugodnejšega zunanjetrgovinskega poslovanja, pa tudi rast industrijske proizvodnje je v Sloveniji, kot smo že povedali, precej živahnejša kot v celotni Jugoslaviji.

Dolgoročno pa je pri Sloveniji, če zdaj namreč pogledamo investicije, prav obrnjeno kot v Jugoslaviji. Saj je res, da v zadnjem času že plahni prej sila napihnjeno investicijsko povpraševanje tudi v drugih jugoslovanskih republikah in pokrajinah, pa vendar je investicijska dejavnost najšibkejša v Sloveniji. Ta že nekaj časa realno pada in že se postavlja vprašanje, ali lahko sploh še govorimo o enostavni reprodukciji; vemo namreč, da razširjene nimamo več. Prej smo bili v Jugoslaviji znani, da damo preveč denarja za naložbe, še bolj zoprno je bilo, da marsikdaj denarja nismo namenili za tiste investicije, ki bi kasneje kaj več prinesle.

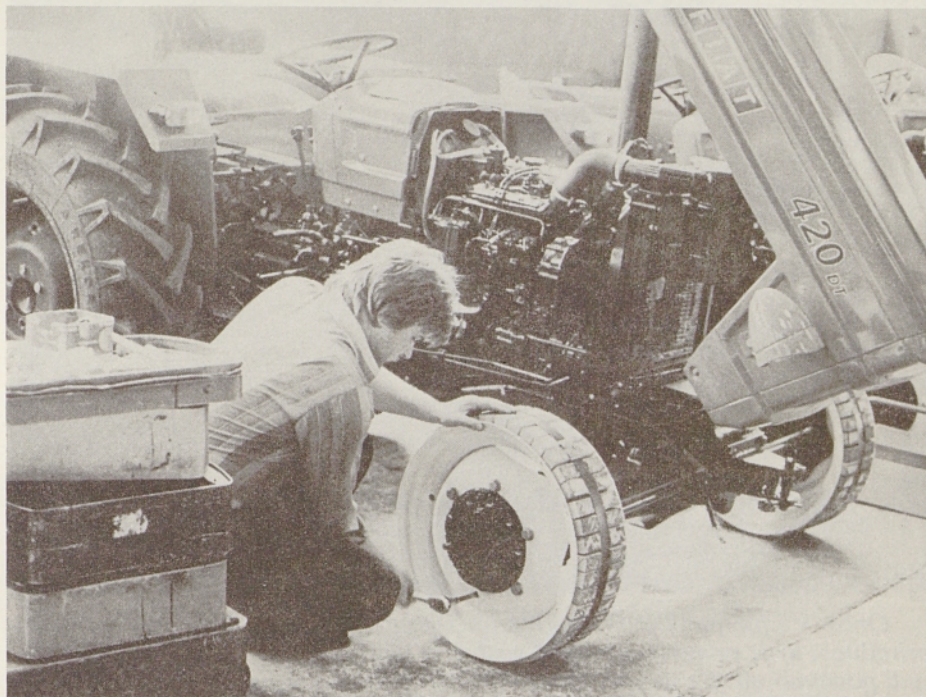
Tako so luč sveta zagledale tudi tako imenovane politične tovarne pa tudi povsem negospodarski objekti, s katerimi so zdaj stroški, dobička pa nobenega. Ko smo začeli pred leti zastavljati investicijsko manijo, se je tega najbolj resno, trezno in najhitreje lotila prav naša republika. In zdaj, ko v marsikateri jugoslovanski občini še vedno širijo svoje bolj ali manj pretehtane investicije, so v Sloveniji začele investicijske želje pojenjavati že tam, kjer bi bile potrebne. Ne bi namreč smeli pozabljati, da so naložbe krvni obtok gospodarskega telesa. Zato bo zaradi bodočega razvoja treba sedanjo smer nekoliko obrniti. Nikakor ne smemo nazaj v zapravljanje, vendar pa ne smemo dopustiti, da bi gospodarski voz zaradi tega krenil navzdol.

Nekaj dobrega smo iz te šole namreč odnesli, to se slovenskim investitorjem že dobro pozna. Medtem ko gradbena podjetja tarnajo, da nimajo dovolj naročil, kar polovica jih je, ki svojih kapacitet ne izkoriščajo 85-odstotno, se priliv naročil za stroje in opremo vsaj zaenkrat še povečuje. To pomeni, da investitorji zdaj denarja ne dajejo v zidove, pač pa v strojno opremljenost. Ta pa prav gotovo hitreje vrača denar kot stavbe. Seveda povsem upravičeno sumimo, da naročila za stroje in opremo niso samo slovenskega izvora, pač pa so tudi iz

drugih jugoslovanskih republik in pokrajin. To je na eni strani priznanje slovenski kakovosti, na drugi strani pa bilo prav, če bi tudi slovenska industrija (in obrt) kupovala več opreme, kot je doslej, da bi torej tudi slovenska naročila naraščala. Tako ura našega gospodarskega razvoja ne bi zastala.

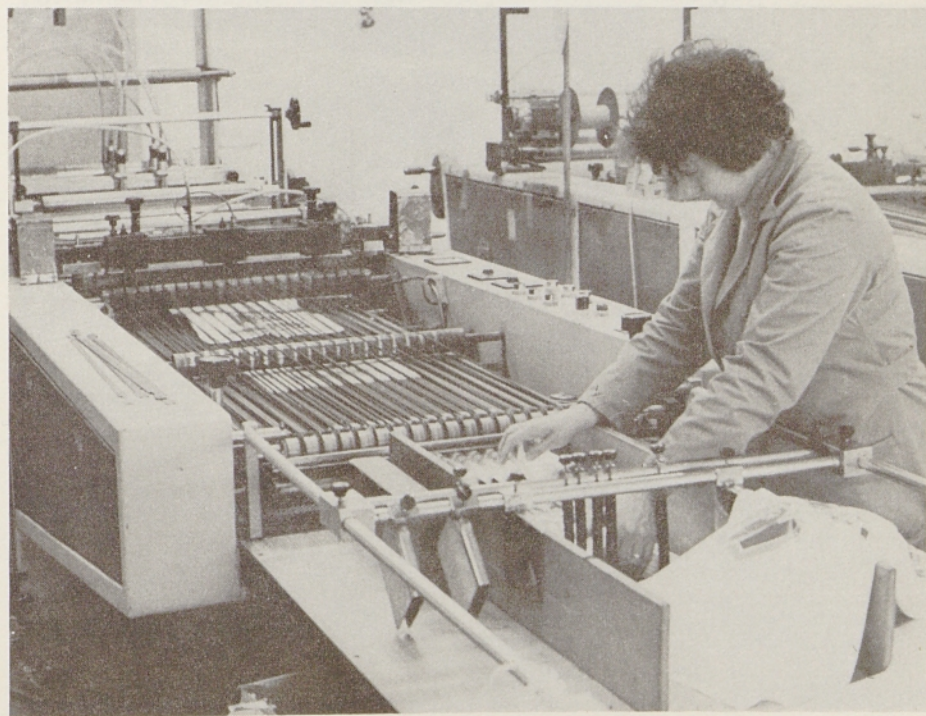
In ko smo takole za nekaj mesecev naprej kar prijetno optimistični, bi morali poskrbeti tudi za pravilno investicijsko politiko, da bi korajžno gledali tudi pet, deset pa tudi petdeset let naprej.

Janez Tušek

V tovarni traktorjev v kooperaciji z italijanskim Fiatom v Štorah pri Celju

Iz proizvodnih prostorov tovarne Poligalant v Volčji Dragi

zanimivosti

Inštitut za izseljenstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, Novi trg 3 se iskreno zahvaljuje rojaku Francu Birsu iz Buenos Airesa za poslane izvode slovenske delavske in kulturne revije »NJIVA«, ki smo jih prejeli preko Slovenske izseljske matice.

Glede na to, da ima Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani popolne letnike omenjene revije, bi jih radi imeli tudi v Inštitutu za izseljenstvo, da bi bili v Sloveniji vsaj dve popolni reviji. Glede na pomembnost publikacije je to vsekakor potrebno. Revija je izhajala od junija 1937 do septembra 1943.

Posamezne letnike revije smo s sprejetimi izvodi precej dopolnili, še vedno pa nam manjkajo naslednje številke:

V 1. letniku 1937/38 številke: 8, 9, 10, 11 in 12.

v 2. letniku 1938/39 številke: 6, 11.

v 3. letniku 1939/40 številke: 2, 4, 8, 10, 11, 12.

v 7. letniku 1943/44 številke: 5, 6, 7.

Morda kdo od rojakov še hrani navedene številke »NJIVE« in bi jih nam lahko poslal? Zelo bi mu bili hvaležni. Pristrčna hvala rojaku Francu Birsu, ki je sam revijo dolgo let urejal, za plodno sodelovanje in se mu proročamo še za v prihodnje. Hvaležno sprejemamo tudi druge slovenske tiske – časopise, knjige in dokumente o društveni, kulturni in družbeni dejavnosti Slovencev v Argentini in seveda tudi zgodbo po svetu.

Tajnica inštituta:
Mila Šenk

»Ohcet v Ljubljani« je bila tudi letos izjemno privlačna folklorno-turistična prireditev, ki je privabila množice gostov iz domovine in tujine. Prireditev je tudi ponovno utrdila številne prijateljske in pobratimske vezi, ki jih ima Ljubljana z drugimi mesti. Med gosti je bilo tudi letos veliko naših izseljencev, v svatovskem sprevodu ljubljanskih ulicah pa je sodeloval tudi harmonikarski orkester slovenskih izseljencev v Herminieju, Pennsylvania – »Herminie Button Box Club« (foto: Janez Zrnc).

Pojasnilo

V 7. številki Rodne grude je bil na 17. strani objavljen krajši prispevek z naslovom »Slovenci in lipa«, kar smo povezali z naslovno stranjo revije. Pomotoma je pod člankom izpadlo ime avtorja – članek je bil namreč povzet po daljšem prispevku, ki je bil objavljen v brošuri Glas Korotana (Dunaj), njegov avtor pa je **dr. Joško Šavli**.

Bralcem in avtorju se opravičujemo za to neljubo napako.

Uredništvo

28. izseljenski piknik v Škofji Loki

Škofja Loka je bila tudi letos gostitelj osrednjega srečanja slovenskih izseljencev, ki so bili v tistem času na obisku v domovini. Na prisrčnem srečanju se je zbralo nekaj tisoč izseljencev, svojcev in domačinov, ki jih je privabil tako tradicionalno dober in zanimiv kulturno-umetniški spored kakor tudi sama srečanja z rojaki z vsega sveta, ki dajejo temu pikniku poseben čar že vsa leta. Dobrodošlico so rojakom zaželeli predsednik občinske skupščine Škofja Loka Matjaž Čepin, predsednik Slovenske izseljenske matice Matjaž Jančar, osrednji govornik pa je bil Miloš Prošenc, ki je izrekel dobrodošlico vsem v imenu osrednje slovenske družbene organizacije Socialistične zveze delovnega ljudstva. Osrednja misel njegovega govora je bila, da smo bili Slovenci in Jugoslovani »vedno pokončni in ponosni ljudje, ker smo tako hoteli, in tako bo tudi v bodoče«, gospodarske težave in krize, s katerimi se srečujemo, pa dovolj uspešno premagujemo. Opozoril je tudi na ustavno dolžnost Slovenije, da skrbi za vse dele slovenskega naroda, ki žive zunaj meja naše republike, posebej še glede ohranjanja zavesti, jezika in kulture.

Za kulturni spored srečanja so poskrbele domače kulturne skupine – od najmlajših, ki še obiskujejo otroški vrtec, pa do odraslih pevcev in folkloristov. Nato so se predstavile tudi izseljenske kulturne skupine: Mladinski pevski zbor krožka št. 2 Slovenske narodne podporne jednote iz Clevelanda se je predstavil s petjem slovenskih narodnih pesmi in nekaterimi ameriškimi plesi, zaplesala je Slovenska folklorna skupina iz Heerlena na Nizozemskem, na slovenske harmonike pa so zaigrali tudi člani harmonikarskega orkestra iz Pennsylvanije – Herminie Button Club. Same skupine kot tudi njihovi voditelji so prejeli za nastope in za razvijanje slovenske kulturne dejavnosti nasploh, priznanja Slovenske izseljenske matice: Cilka Dolgan iz Clevelanda, Mici Michon-

Vesel dogodek na pikniku v Škofji Loki: podelitev priznanj Slovenske izseljenske matice. Na sliki od leve proti desni: Matjaž Jančar, predsednik SIM, Mici Michon-Čebin, voditeljica slovenske folklorne skupine na Nizozemskem, predstavnik Slov. folklorne skupine, Martin Serro, vodja Herminie Button Box Cluba, in Cilka Dolgan, voditeljica Mladinskega pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ iz Clevelanda

Skupina izseljencev-povratnikov (z gosti), z leve proti desni: Korl Dolenc, povratnik iz Avstralije, Mitja Vošnjak, predsednik izdajateljskega sveta Rodne grude, Mary Matjažič, izseljenka iz Kalifornije, Franc Kurinčič, povratnik iz Argentine, Ludvik Troha, povratnik iz Kanade, Klara Perčič, povratnica iz Francije, Tone Kukovica, povratnik iz Francije, in Frank Milavec, star 94 let (!), povratnik iz ZDA
Vse fotografije je posnel: Janez Zrnc

Publiko je ogledel tudi harmonikarski orkester iz Herminieja v Pennsylvaniji, ZDA. Pred njimi na sliki mladi čipkarji iz Žirov, ki so pokazali svoje spretnosti

Zbirališče ljudi dobre volje z vsega sveta in domovine

V Škofji Loki je nastopil tudi Mladinski pevski zbor krožka št. 2 SNPJ

Čebin in Martin Serro, priznanja pa je podelil Matjaž Jančar.

Zbrane goste in še posebej vse predstavnike domovine, so pozdravili tudi predstavniki slovenskih izseljencev z vsega sveta. Na govorniškem odru so se tako skupaj znašli: Oscar Molek iz Argentine, ki je pozdravil v imenu društva Triglav iz Buenos Airesa, Cilka Dolgan, ki je pozdravila v imenu mladinskega pevskega zbora in clevelandskih Slovencev, Martin Serro v imenu Herminie Button Box kluba, Mici Michon-Čebinova je pozdravila v imenu Slovencev na Nizozemskem, v imenu avstralskih Slovencev sta pozdravili slikarka Romana Favier-Zorzut in Elica Rizmal, slovenska učiteljica in ena izmed voditeljic slovenskega radijskega programa v Melbourne, v imenu Vzajemne podporne zveze Bled iz Kanade, ki letos slavi 50-letnico, pa je pozdravil Martin Mikolič.

Plešejo plesalci Slovenske folklorne skupine iz Heerlena na Nizozemskem

Izseljenski piknik je tako potekal v veselem razpoloženju, ob dobri hrani in pijači, z veselimi srečanji starih znancev in sorodnikov. Vsakokrat je piknik tudi veselo srečanje izseljencev povratnikov. Eden izmed njih, Korl Dolenc, povratnik iz Avstralije, nam je na pikniku, očitno zadovoljen, posebej poudaril:

»Vsako takšno srečanje mi je v veliko veselje, saj se tu srečamo Slovenci z vsega sveta. Malo mi je težko, ker je letos tu bolj malo Avstralcev, zato pa je zame nepozabno lansko leto, ko sta bila tu kar dva slovenska pevska zbora iz Avstralije. Vesel sem veselih obiskovalcev, tu je vedno tako lepo! Ti pikniki so resnično potrebni, saj nas povezujejo z vsem svetom. Slovenci doma in na tujem, ne pozabimo na slovenstvo!«

J. P.

Poletni izseljenski pikniki

Tako kot je že v navadi zadnja leta je razen poglavitnega izseljenskega piknika v Škofji Loki, ki je vsako prvo soboto v juliju mesecu, še nekaj manjših, a zato nič manj prisrčnih izseljenskih srečanj.

Po osrednjem slovenskem izseljenskem pikniku, letos že osemindvajsetem, ki je bil v soboto, 2. julija, so se izseljenci ponovno srečali najprej v **Novi Gorici**. Tamkajšnja podružnica Slovenske izseljenske matice v Ljubljani je pripravila prav prijetno srečanje. Vrt hotela Sabotin je bil poln, razpoloženje prijetno, tako da so začeli prvi gostje odhajati domov šele v poznih nočnih urah. V imenu Slovenske izseljenske matice je srečanju prisostvoval prejšnji predsednik in zdaj član izvršnega odbora SIM Stane Kolman.

Čez dober teden – 22. julija – pa je

bil že drugi manjši izseljenski piknik v **Dolgi vasi pri Kočevju**. Odlično ga je pripravila podružnica Slovenske izseljenske matice v Kočevju. Pod hladnimi smrekami pri prijetni leseni hiši, v kateri so pripravljali izbrane dobrote na žaru, se je zbralo kar nekaj tisoč ljudi.

Kulturni spored – za začetek srečanja – je bil zelo kvaliteten: pel je znameniti ženski nonet iz teh krajev, ki ga sestavlja devet pogumnih in blagoglasnih »starejših deklet, ki štejejo skupno 650 let«, nastopila je prav dobra Delavska godba na pihala iz Kočevja, pridna folklorna skupina pionirjev iz Željna pa trio sester Budja, ki so sicer doma pri Ljutomeru, a žive že drugo desetletje na Švedskem.

V imenu Slovenske izseljenske matice je zbrane pozdravil njen podpredsednik Bojan Lubej, pa tudi ostali go-

vorniki, med njimi kočevski župan, so z veseljem pozdravili v svoji sredi precejšnje število izseljencev, za katere kar lahko trdimo, da jim je bilo prav prijetno na pikniku v Kočevju.

V kulturnem sporedu sta nastopila tudi odlična harmonikarja bratadvojčka Vebleta pa še čedna dekleta z disco plesom.

Omeniti velja še dopoldanski svečani spored, v katerem so sodelovali godbeniki na pihala, nonet in še številne narodne noše. Seveda je prispevalo dobršen organizacijski delež tudi Turistično društvo Kočevje pod vodstvom neumornega Staneta Jajtiča, ki je tudi tajnik podružnice Slovenske izseljenske matice v Kočevju.

Za omenjenima sta bili poleti še izseljenski srečanja v Kamniški Bistrici in v Moravskih Toplicah.

Folklora ni le ples, je tudi domovina

Na turneji po Sloveniji je bila letošnje poletne dni na povabilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani tudi Slovenska folklorna skupina iz Heerlena na Nizozemskem.

Pred približno 55 leti se je mnogo Slovencev preselilo na Nizozemsko; zapustili so domovino in poiskali delo v tamkajšnjih rudnikih. Leta 1953, ob srebrnem jubileju slovenskega društva Sv. Barbara, so povabili v goste na avstrijskem Koroškem živečo Anico Goršič, da jih je naučila raznih slovenskih plesov. Tako je nastala folklorna skupina, ki je izredno kvalitetna, zato tudi nenehno gostuje v Belgiji, Nemčiji in Franciji, snema na televiziji, dvakrat je bila doslej že v Sloveniji, na nizozemskem festivalu za tuje folklorne skupine pa je dosegla že tri prve nagrade.

Sprva je skupina pod vodstvom neumorne Mici Michon-Čebinove plesala le slovenske plese, zdaj pa je obogatila svoj program še s srbskimi plesi, pripravlja pa se tudi na študij slikovitih makedonskih plesov. Seveda ne gre brez instrumentalne spremljave, zato je tu Slavko Strman s svojimi Veselimi vaškimi godci, ki znajo prav imenitno zaigrati stare slovenske pol-

ke in valčke.

Folklorna skupina iz Heerlena je ob letošnjem gostovanju v Sloveniji najprej nastopila na škofjeloškem pikniku, kjer so ji gledalci ne le s ploskanjem, marveč tudi s pohvalnimi izjavami dali vse priznanje. Naslednje dni so člani skupine, ki so vsi po rodu Slovenci in Jugoslovani, nastopili še v Postojni, Slovenjem Gradcu in Žužemberku. Povsod so bili sprejeti z navdušenjem, kar ni nič čudnega, saj je ta folklorna skupina dokazala, da izseljenci tudi daleč od domovine niso pozabili izročil svojega naroda. Čeprav je v skupini mnogo takšnih, ki predstavljajo že četrto generacijo preseljenih Jugoslovanov in Slovencev in jim je holandsčina bolj domača od materinega jezika, so na letošnjem poletnem gostovanju zaplesali in zapeli tako ubrano, kot da bi od rojstva živeli sredi domače kulture in tradicije. In ne samo to! V skupino so vključeni tudi Nizozemci, ki so svoje življenjske tovariše poiskali med jugoslovanskimi priseljenci. Tako pravi Mici Michon-Čebinova, ki ima za moža Holandca, da se on »počuti bolj Slovenca kot Nizozemca. Nerazumljivo, a je res. Če kakšno leto ne obiščeva Jugoslavije,

čuti on skoraj močnejše domotožje kot jaz...«

Še nekoga je prav omeniti, kadar govorimo in pišemo o tej skupini – Lea Strmana, sina Slavka Strmana, ki je že toliko odrasel, da že pomaga očetu pri koreografiji.

In tudi to velja poudariti, da je skupina z nastopi v domovini proslavila trideseto obletnico svojega obstoja.

Pameten mlinar ne pije vode nad kolesom.

Sinočnje vode ne izlij, dokler današnje ni.

Preden sedeš, poglej na sedež!

Stare vrane ne pobirajo črvov blizu brane.

Od Clevelanda do krofov

Letošnje poletje je bil pri Slovenski izseljenski matici v Ljubljani v gosteh Mladinski pevski zbor krožka št. 2 Slovenske narodne podporne jednote iz Clevelanda. Dvajset članov tega zbora pod dolgoletnim vodstvom pevovodkinje Cilke Dolgan je prišlo v Slovenijo ne le zato, da bi se srečali s svojimi sorodniki, pač pa tudi zato, da bi pokazali, kako ohranjajo in goje lepo slovensko pesem.

dvorani so polnemu avditoriju domačinov zapeli, zaigrali in zaplesali svoj skrbno naštudirani koncertni spored in poželi mnogo aplavza zanj. Spali so po domovih mladih zagorskih pevcev in stkali z njimi tesna prijateljstva, obenem pa vsaj delno spoznali, kako žive mladi Zagorjani oziroma kako žive mladi v Sloveniji.

Naslednji dan so mladi clevelandski pevci odpotovali v Škofjo Loko na že

manj naporna plat pa je bilo spoznavanje domovine svojih starih staršev, staršev in sploh prednikov.

Po Zagorju so mladi Clevelandčani, med njimi poje najmlajša članica zboru Annie Dolgan, petletna hčerka pevovodkinje, najmlajši pevec pa je Bobby Dolgan, sedemletni sinko Cilke Dolganove, videli Bled, prek Vršiča so se odpeljali v Kranjsko goro, bili v Bovcu, Lipici, Koprju in Postojnski jami.

Ko so potovali v Slovenj Gradec, so se spotoma ustavili tudi na Trojanah in z velikim veseljem pokušali sloviti tamkajšnje krofe...

Pevovodkinja Cilka Dolganova je bila zadovoljna z načrtovano turnejo, le tu in tam bi si želela več občinstva, v Slovenjem Gradcu, na primer, pa na Bledu, mladi pevci pa so izjavili, da je bilo lepo in da se bodo še vračali semkaj. Zato so tudi zložili dvojezično pesmico, ki so jo že prvi dan na poti v Zagorje, kjer je bil najuspešnejši koncert in najhvaležnejše občinstvo, zapeli v avtobusu:

*Thanks for the wonderful party,
We had a wonderful time.
We're sure glad that we were invited
Be sure to invite us next time.*

*Hvala, ker ste nas povabili,
lušno je bilo med vam,
in nikdar ne bomo pozabili
na svidenje, tukaj ali tam.*

Jagoda Vigele

»Uradna« fotografija Mladinskega pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ iz Clevelanda (foto: Jack O'Breza Jr.)

Že ko so zadnjega junija stopili na brniškem letališču pri Ljubljani iz letala, je mladi Joey Tomsic veselo raztegnil meh svoje harmonike, da je odmevala slovenska pesem daleč naokrog. Naslednjega dne se je pričela njihova turneja po Sloveniji.

Najprej so odpotovali v Zagorje, kjer so bili v gosteh pri tamkajšnjem Mladinskem pevskem zboru Vesna, letošnjem nosilcu ugledne Gallusove plakete, ki jo na pevskem tekmovanju v Celju prejmejo le najbolj kakovostni zbori. V tamkajšnji lepi in prostrani

tradicionalni izseljenski piknik. Tudi tu so nastopili z nekaj točkami svojega sporeda, ki je zelo ugajal poslušalcem in gledalcem. Potem je sledila pot na Bled, kjer so nastopili na terasi tamkajšnjega hotela Park, peli in plesali so tudi udeležencem letošnje mladinske delovne akcije Istra 83 v Vanganeli pri Koprju, potem pa še v Slovenjem Gradcu, koroškem mestecu, ki že leta gostoljubno vabi izseljenske nastopajoče skupine.

To je bil tako imenovani »uradni« del turneje po Sloveniji, tista druga,

Kdor prijatelja kupuje, ga slano plačuje.

Ceneno blago je najdražje.

Tudi zidovi imajo ušesa.

Starim ljudem gre nerado iz pesti.

Če vzame uro v roke, je že prata (pečenka, toliko računa urar), če pa jo pogleda z lupo, je že celo tele.

intervju

Bert Pribac:

»Jadra srca plovejo domov...«

»Široka avstralska prostranstva z večnacionalno in večkulturno skupnostjo, katere korenine segajo na evropska in ameriška tla, ponujajo mnogovrstne motive,« pravi slovenski izseljenski pesnik Bert Pribac, ki že vrsto let živi v Canberri v Avstraliji, kjer je zaposlen kot višji bibliotekar univerzitetne medicinske knjižnice, doma pa je iz Šergašev na Primorskem. V Canberri se je vključil tudi v tamkajšnje slovensko društveno življenje. Letos poleti je bil po nekaj letih ponovno na obisku domovine. Ob tej priložnosti je nastal tudi pričujoči razgovor, ki je bil objavljen v dnevniku Delo. Bert Pribac, ki velja za enega izmed najvidnejših živečih slovenskih pesnikov v izseljenstvu, je v razgovoru pripovedoval o svojih notranjih hotenjih in estetskih nagnjenjih, ki jih goji do poezije, življenja in vsega lepega.

Na vprašanje, kdaj je začel pisati pesmi in kakšna poezija je bila to, je sproščeno odgovoril:

»Pesmi sem začel pisati že v gimnazijskih letih. Bile so to pesmi oziroma lirični občutki o okolju in deklicah. Predvsem me je navdihovalo morje, ciprese, vinogradi. Tiste čase sem se zgledoval po Puškinu in Kosovelu. Eden romantik, drugi pa sodobnik. Rekel bi, dopolnjujoče nasprotje!«

– *Torej je Kosovel za vas eden najljubših slovenskih pesnikov?*

»Človek doživi različna spoznavna obdobja in kar mu je bilo včeraj všeč, mu danes ni več, ali pa mu je manj všeč. Res pa je, da se najbolj oplajam pri pesnikih 20. stoletja, tako tudi pri Kosovelu. Ima veliko izrazno moč in čustvo kar kipi iz njegovih verzov. Ljubim čustveno poezijo, tisto, ki razgrinja globine človeških čustev in misli. Kosovel je obenem tudi preprost, kmečki, zna pa biti svetovljanski.«

– *Pišete poezijo tudi v angleščini? Ali vam je lažje poiskati izraz za angleško kot slovensko pesem?*

»Pred leti sem začel pisati tudi v

angleščini, ker je to moje novo okolje, v katero sem že dolgo vključen. Stih pride naravno. V mislih ne prevajam več iz našega jezika v angleškega. Sem tako rekoč dvojezičen. Le v sanjah, ki jih imam v izobilju (in psihologi pravi-jo, da je to zdravo), se mešata oba jezika, pokrajina in ljudje in živali obeh pokrajin, evkaliptus s hrastom ali cipreso. Da, angleški izraz že »pride« prav tako lahko kot slovenski. Sicer pa pripravljam svojo prvo zbirko za avstralsko publiko. Nekaj pesmi pa je pred izidom – če niso že izšle (medtem ko sem jaz v Ljubljani) v melbournški reviji Helix.«

Bert Pribac pred svojim avstralskim domom

Bit v »soupleporabi«

– *Vas poezija toliko vznemirja, ali morda kar celo usodno zavezuje, da bi v njej lahko utemeljili, smisel za svojo eksistenco?*

»Ne, tega ne morem reči. V poeziji le delim svoja čustva in misli s soljudmi, in če jih lahko delim z desetino ali stotino ljudi, imam občutek, da sem dodal svojo bit v »soupleporabo« človeku. Smisel bitnosti je bolj zapletena kot sama poezija: tu so še žena, sin, sorodniki, živali, rastline, ljudje, že sama zavest biti; to je občutek, da si del večnosti, pa čeprav je tvoja bit le njen kratki delček, da si živi prah te večnosti, ki je čudovita. Poezija sama ne more utemeljiti moje bitnosti; v tem primeru bi bilo to ozko izkustvo, včasih celo narcisizem. Tega ne maram, čeprav je res, da ima človek sebe najraje, a tega vedno ne prizna.«

– *Ali vaše pesmi najdejo odmev ali stik z razmeroma majhno slovensko izseljensko skupino v Avstraliji?*

»Vsekakor je res, da dokler govorimo drug z drugim, pa tudi če se prepričamo, občujemo s sočlovekom. Moja poezija je bila na razpolago doslej le ozki plasti izobraženih in polizobraženih izseljencev. V domovini me mogoče pozna le nekaj deset ljudi. Morda bo ta pogovor zbudil več zanimanja.«

– *Ali obstaja v Avstraliji kakšna slovenska revija, v kateri objavljate svoje pesmi?*

»Ne, v Avstraliji nimamo slovenske revije. Imamo nekaj društvenih glasil ali pa nazorsko opredeljenih mesečnikov. Sem ter tja izide kakšna pesem, sicer bolj poredko. Če se ne opredeliš z uredniki, ostaneš sam. Če me ljudje poznajo, je to po dveh samostojnih zbirkah, Bronasti tolkač in V kljunu golobice, in po nekaterih revijalnih objavah v zamejstvu, pa seveda po začetkih v ljubljanskih Mladih potih, morda tudi po nastopih na literarnih večerih v času študentovanja.«

Podjetje za nekaj let

– Pripravljate antologijo slovenskega pesništva v angleščini, in sicer v sodelovanju z Nikom Grafenauerjem. Kako delo poteka? Ali so v antologijo vključeni samo naši slovenski avtorji ali tudi avstralski Slovenci?

»Rekel bi raje, da je Niko Grafenauer pristal na zamisel o taki antologiji in prišel na dan z bolj izdelanimi predlogi, kako naj bi angleško govorečemu svetu predstavili slovenske pesnike 20. stoletja, začenši s Kosovelom. Gre za to, da bi v zbirko vključila, kar je bilo že prevedenega, če ustreza merilom, v katerih sva se dogovorila. V zbirko bo vključenih tudi nekaj zamejskih in izseljenskih pesnikov, če bodo po merilih, ki sva si jih zastavila – kvalitetni in dopolnjujejo miselna ali čustvena izkustva našega naroda. Po pravici povedano, slovensko pesništvo v Avstraliji je sicer pogumno, vendar za zdaj še bolj skromno. Imamo pa nekaj dobrih pesnikov v Avstriji, Italiji in celo v Amerikah. Dokončna izbira še ni končana. Moja vloga je predvsem, da prevzamem del prevajanja (pravim del, ker misliva tu pritegniti še druge prevajalce) in pa seveda, da poskrbim za natis pri kaki ugledni založbi. Nekaj možnosti sem že našel v Avstraliji in celo Kanadi. Vsa zadeva je sicer podjetje, ki terja nekaj let dela.«

Jadra srca

– Kako usklajujete avstralski način življenja s slovensko dušo? V svoji pesmi *Na koncu sveta ste zapisali* »... in se prilagoditi senci tujih dreves, medtem ko nam jadra srca plovejo do obale Lepih Vid...«

»Pri vsakem biološkem prilagajanju obstajajo določene muke. Človek, ki se je rodil in doraščal na slovenski zemlji, bo po duši vedno Slovenec. Svoje bitnosti ne moreš zanikati. Lahko se ji formalno odpoveš, a grizlo te bo znotraj, zato je po mojem najboljša rešitev v tem, da se prilagodiš tujemu, svojega pa ne zatajiš.

Pri današnjih komunikacijah in zvezah je to mogoče. Pomeni pa, da se stalno giblješ v dveh doštevih in celo geografskih okoljih – a taka razdvojenost je tudi določena oplemenitev in širina, ki ti ju eno samo okolje ne more dati. To je morda del tistega bogatstva slovenske duše, ki so ga doživljali in prenašali v slovensko kulturo Prešeren, Cankar, Župančič in drugi. Upam pa, da je v mojem primeru to oplajanje koristno tudi za mojo novo domovino Avstralijo. Prvi pogoj tega vživljanja pa je obvladanje novega jezika, brez katerega se ne moreš vključiti v normalno življenje. Pri naših otrocih je znanje slovenskega jezi-

ka ali pa vsaj zavest, da so slovenskega porekla, pozitivna lastnost, ker tako ostajajo del ožje slovenske družine, po drugi strani jih ni sram porekla in imajo dodatno kulturno osnovo. Takole bi rekel: medtem ko smo starejši izseljenci z eno nogo še v stari domovini, z drugo pa v novi, imajo naši otroci le nekaj zelo občutljivih tipalk, s katerimi lahko dojemajo in spoznavajo domovino svojih staršev. Nam starejšim jadra srca vedno plovejo domov. To je nam večna tolažba in tesnoba obenem.«

Franc Horvat

Dihaš, kot da si iz Bakra sol prinesel.

Dober – norcem podoben.

Drag kruh, kjer denarjev ni.

Slovenski harmonikarski klub iz Fontane, Kalifornija (The Fontana Slovene Button Box Club), ki ga vodi prizadevni ljudski godec, nekdanji glavni tajnik Slovenske narodne podporne jednote in organizator prvega slovenskega harmonikarskega kluba v Ameriki – Joe Umeck, se je na doslej edinstven način zahvalil Slovenski izseljenski matici za organizacijo njihovega gostovanja v Sloveniji v letu 1982. Skupina je nastopila na škofjeloškem pikniku, na skupni izseljenski prireditvi v Cankarjevem domu, posneli pa so jo tudi za televizijo. Klub je svojo hvaležnost izrazil tako, da so izdali posebno ploščo v priznanje Slovenski izseljenski matici. Na plošči je posneta vrsta slovenskih narodnih melodij pa tudi skladb ameriškoslvenskih godbenikov Matta Hoyerja, Franka Novaka, Joa Mlakarja in Charleya Roteja. Ploščo lahko naročite na naslov: Frank Rote, 7517 Teak Way, Rancho Cucamonga, CA 91730 U.S.A. ali po telefonu (714) 987-8714.

Joe Umeck Presents

The FONTANA SLOVENE BUTTON BOX CLUB

In A Tribute To

Slovenska Izseljenska Matica

NA STARE HARMONIKE

Izseljensko srečanje v Kamniški Bistrici

V soboto 30. julija 1983 je bilo v prelepi Kamniški Bistrici tradicionalno srečanje izseljencev in zdomcev, ki ga že desetletja prireja Slovenska izseljenska matica – podružnica Kamnik-Domžale.

Oktet bratov Pirnat je uvodoma zapel Danila Bučarja pesem Tam, kjer pisana so polja, nakar je rojake in druge obiskovalce srečanja pozdravil predsednik podružnice Izseljenske matice Kamnik-Domžale Matija Jenko. Po govoru je delegacija v sestavi Ivan Redenšek, Francka Miklič in Peter Klavčič položila venec k spomeniku padlim planincem in žrtvam vojne. Za tem je spregovoril predsednik skupščine občine Domžale Karel Kušar, za njim pa še predsednik Slovenske izseljenske matice Matjaž Jančar. Vsi so želeli prisotnim rojakom prijetno bivanje v stari domovini.

Karla Osredkarja je nato odlično interpretirala pesmi Marije Gržinčič Kar čez noč in Ivana Minattija Nekoga moraš imeti rad. Ponovno so zapeli bratje Pirnat, dobro poznani s številnih nastopov doma, v radiu in televiziji, pa tudi zunaj naših meja. Odlično je pa zapel tudi tercet sester Budja iz Švedske, ki že vrsto let nadvse uspešno nastopa.

Med izseljenci je bila tudi 74-letna Marija Li Vecchi, rojena Pavli, Pepčvkova iz Domžal. Kot sem izvedel iz pogovora, je odšla v Ameriko že leta 1924 kot šivalka slamniki, tako kot številne druge rojakinje iz Domžal in bližnje okolice. Leta 1933 se je tam poročila, nekaj let še šivala slavnike, nakar se je posvetila družini. Mož, ki

je umrl leta 1977, je bil torbar. Ima sedem vnukov in dva pravnuka. Vprašal sem jo, kako se ji zdi rodni kraj Domžale po toliko letih, pa mi je odgovorila: »Veste, v Domžalah je vedno lušno, spremenilo se je pa veliko, predvsem v zadnjih 4 letih, saj je bil v tem času podrt cel predel nekdanjih starih Domžal. Edina sreča, da je bil pred leti z menoj na obisku vnuk, ki je stare Domžale posnel na filmski trak. Zato sem izredno vesela, da bom imela tako ohranjen lep spomin na stare Domžale, ki žal tako hitro spreminjajo svoje nekdanje tako lepe lice. Če bo šlo tako naprej, svojega starega rojstnega kraja kmalu ne bom več spoznala.«

Na srečanju je bila tudi napovedovalka slovenske oddaje na radiu Melbourne v Avstraliji Eli Rizmal, ki je bila tudi navdušena nad prijetnim vzdušjem, ki ga je nudi prelepi košček slovenske zemlje. Samo srečanje so popestrile tudi številne prelepe narodne noše, saj so rojaki z njimi naredili nešteto fotoposnetkov.

Tone Ravnikar

Prijetno srečanje v Moravcih

Pomurski izseljenci in delavci na začasnem delu v tujini, ki so bili na obisku v domačih krajih, so se letos ponovno srečali v Moravcih, vse bolj priljubljenem zdravilišču in termalnem kopališču. V nedeljo, 14. avgusta, so rojaki popolnoma napolnili restavracijo novega hotela Termal; prišli so iz ZR Nemčije, Francije, Združenih držav Amerike, Kanade in iz drugih držav, kjer so si ustanovili svoj začasni ali stalni dom. Organizatorji tega srečanja so bili občinska konferenca

SZDL iz Murske Sobote, podružnica Slovenske izseljenske matice in slovensko kulturno društvo Lastovka iz Ingolstadta. Udeležencem srečanja je najprej izrekla toplo dobrodošlico predsednica pomurske podružnice Slovenske izseljenske matice Erna Brumen, v imenu pomurskih občin pa je rojake pozdravil predsednik medobčinskega sveta socialistične zveze za Pomurje Boris Prejac, ki je na kratko orisal nagel razvoj tega območja in prizadevanja za vračanje rojakov z dela na tujem.

V imenu Slovenske izseljenske matice je goste pozdravil član izvršnega odbora dr. Mirko Jurak, ki je v svoje pozdravne besede vpletel misli velikega prekmurskega rojaka, letos preminelega pisatelja Miška Kranjca. Pisatelj je v svojih delih pogosto pisal tudi o odhajanju v tujino pa o navezanosti na domače kraje in vračanju. Dr. Mirko Jurak je med drugim dejal:

»Kdorkoli je dalj časa živel v tuji deželi, ve, da ni tako preprosto ohraniti svojo narodno zavest, svojo bit, da te tuje morje zelo lahko potegne vase in da izgubiš svojo identiteto. Najbrž je najhujši občutek osamljenosti, ki ga je z lirčno čustvenostjo popisal Ivan Cankar v svoji črtici »V tujini«. Tako le piše: »Ta občutek brezkončne osamelosti leži črno in težko na duši. Vse bi še pretrpel človek, trpljenja vajen: glad, bolezen, ponižanje, očitno krivico. Ali prenesti ni mogoče te strašne samote... te ure so kakor iztrgane iz življenja...«. Toda v takih trenutkih se kali človekova osebnost,« je v svojem govoru dejal dr. Jurak, »in kdor v tem boju vzdrži, je notranje močan. Ve, da bo potrebno mnogo zavzetosti, truda in dela, pa tudi upornega duha, če bo hotel gojiti materino besedo, ohranjati stik z domovino in njenim življenjem. Vsakogar se kdaj pa kdaj poloti malodušje, toda če vztraja pri svojem poreklu, pri svojih koreninah, mu naj ne bo žal.«

Za kulturni spored so poskrbeli učenci slovenskega dopolnilnega pouka iz Ingolstadta, ki so zaplesali in zapeli pod vodstvom učiteljice Olge Kerčmar. Za prijetno osvežitev sporeda je poskrbela tudi Suzana Pucko, ki živi na Švedskem.

Predsednik društva Lastovka iz Ingolstadta Zvone Kokalj se je v svojem govoru zahvalil pomurskim občinam za vse razumevanje in pomoč, ki jo izkazujejo njihovemu društvu, obenem pa je poudaril, da se rojaki iz tujine radi vračajo domov, »saj je kruh iz domače peči veliko slajši kot tisti, ki so ga kupili za marke,« nenehno pa je med njimi prisotna tudi želja, da se vrnejo za stalno, saj se zavedajo, da je »sreča zanje samo doma...«

Jože Prešeren

Spominski posnetek nekaterih nastopajočih in gostov na izseljenskem srečanju v Kamniški Bistrici – predsednik SIM Matjaž Jančar, predsednik skupščine občine Domžale Karel Kušar, oktet bratov Pirnat, trio sester Budja idr.

po sloveniji

V **ARTIČAH** je bila že 8. revija pihalnih orkestrrov ter bobnarskih in majoretskih skupin Slovenije, ki se je udeležilo več kot dva tisoč poslušalcev in gledalcev. Nastopili so orkestri iz Trebnjega, Loč, Liboj, Kapel, Krškega in Hrastnika.

V **BAKOVCIH** so ob krajevnem prazniku razvili pionirski gasilski prapor, obenem pa odprli tudi gasilski dom. Ob tej priložnosti so bile v kraju številne športne prireditve, koncert godbe na pihala in še kulturna prireditve.

V **BUČKOVCIH** pri Ljutomeru je tamkajšnji pihalni orkester slavil 60-letnico svojega delovanja. Ob tej priložnosti je sedem članov-godbenikov prejelo zlate, srebrne in bronaste Galusove značke.

V **CELJU** so odprli mehki jez čez Savinjo, širok 48 metrov. Omogočil bo, da se bo višina vode ob njegovi gornji strani dvignila na 2,20 metra. To je prvi jez v Sloveniji, ki je bil zgrajen z domačo tehnologijo, ki so jo razvili v kranjski Savi. Projektant je češkoslovaški inženir Richard Ježek.

Tovarna **ETA** v **CERKNEM** bo za posodobitev proizvodnje grelnih plošč in drugih izdelkov prejela pomoč mednarodnega finančnega združenja. S posojilom bo v tujini nakupila nove avtomatske stroje ter naprave za posodobitev in povečanje proizvodnje. Največ denarja bo porabila za orodjarno.

Vse več zaraščenih površin na **CERKNIŠKEM** se spreminja v koristne pašnike. Letos muli travo na prostem živina že na desetih krajih. Na Slivnici se pase 110 krav, okvirna cena za pašni dan na glavo pa znaša 30 do 35 dinarjev. Na drugi največji pašnik na Babni polici so kmetje poslali 80 glav živine, 35 živali pa se pase tudi na Bločicah.

V **DEKANIH** pri Koprju so se odločili, da bodo posodobili tamkajšnjo mlekarno. V njej predelajo letno okrog 7,5 milijona litrov mleka, letos pa so doslej odkupili okrog dva milijona litrov mleka iz drugih regij.

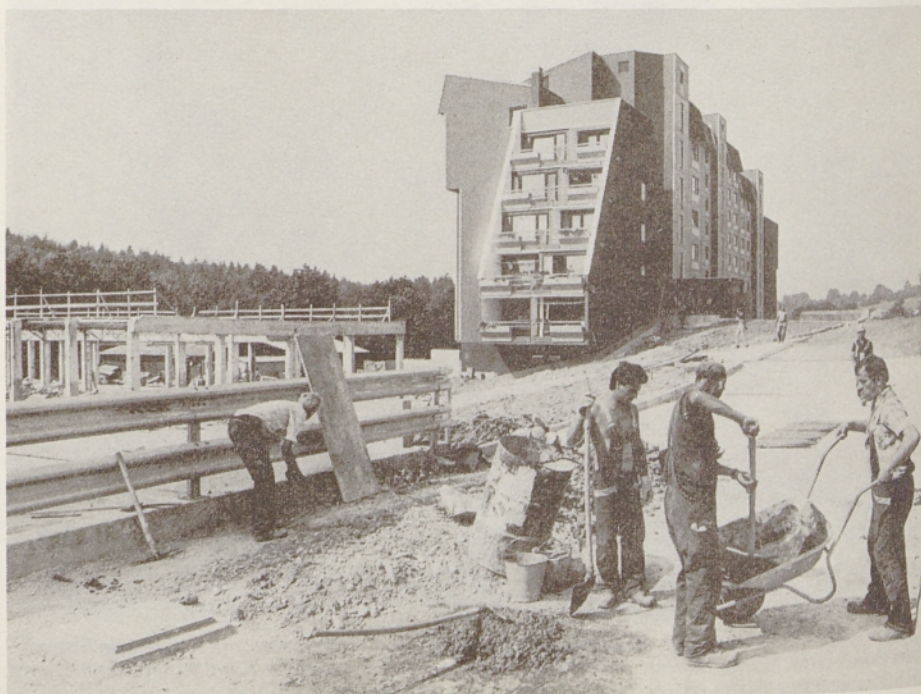
V **DOBOVI** so odprli najsodobnejšo Iskrino avtomatsko telefonsko centralo z računalniškim vodenjem. Leto ima 576 možnih priključkov in jo bodo lahko neomejeno širili.

V **DRAVOGRADU** so tudi letos priredili tradicionalno Koroško ohcet. V svatovskem sprevedu je sodelovalo več kot dvesto narodnih noš, po prikazu starih poročnih običajev pa so se po koroško poročili štirje pari. Ob tej priložnosti je nastopilo tudi dvanajst slovenskih folklornih skupin, na voljo so bile številne koroške jedi z volom na žaru, za ples pa sta skrbela ansambla Slovenija in Albatros.

V **DOBROVNIKU** pri Lendavi je v mladinskem socialno-geografskem taboru, ki sta ga organizirala zveza organizacij za tehnično kulturo in Institut za geografijo ljubljanske univerze, sodelovalo 35 dijakov slovenskih srednjih šol, dijaki slovenske zveze gimnazije iz Celovca, znanstvenega liceja France Prešeren iz Trsta in učenci iz porabskih osnovnih šol. Preučevali so socialne, geografske in druge značilnosti narodnostno mešanega področja lendavske občine.

V **FILOVCIH** so člani tamkajšnjega gasilskega društva prevzeli novo gasilsko vozilo – kombibus znamke TAM. Ob tej priložnosti je bila kulturna prireditev, v kateri je nastopil

Novo mesto se širi – vedno več je sodobno načrtovanih stanovanjskih blokov (foto: Janez Zrnc)

tudi otroški pevski zbor osnovne šole Bogojina.

V **GORNJIH PETROVCIH** na Goričkem so odprli sodobno farmo za umetno vzrejo fazanov, ki so jo gradili dobrih osem mesecev. V dveh velikih sodobno urejenih dvoranah bodo na leto vzredili 80 tisoč fazanov, kar dve tretjini pa jih bodo vsako leto prodali na tuje tržišče.

Rudarski stanovski praznik so proslavili rudarji iz Liboj in Zabukovice v **GRIŽAH**. Oba rudnika sta sicer že nekaj let zaprta (v Zabukovici so rudnik zaprli leta 1966, v Libojah pa 1972), še vedno pa so živa izročila njune bogate zgodovine in močnega delavskega gibanja.

V **GORNJI RADGONI** je bil že 21. mednarodni kmetijsko-živilski sejem, na katerem so razstavljali tudi Avstrijci, Madžari in Italijani. Osrednji del sejma je bil namenjen razstavi goveje živine, svinj, ovac, kasačev ter perutnine, zelo zanimiva pa je bila tudi razstava kmetijske mehanizacije in hlevske opreme.

V **GEDEROVCIH**, vasi ob mejnem prehodu z Avstrijo, so odprli novo samopostrežno trgovino. 240 kvadratnih metrov je na voljo za trgovino in bife, kupci pa so predvsem vaščani štirih bližnjih vasi.

V **GORNJEM GRADU** so zelo slovesno obhajali že tradicionalni lovski praznik. Ob tej priložnosti so imeli tudi lovsko razstavo, za katero pravijo, da je bila izredno skrbno pripravljena, ogledalo pa si jo je mnogo gostov iz vse Slovenije. V Gornjem gradu so proslavili tudi 100-letnico gasilskega društva in organizirali tradicionalni čebelarški praznik.

Tovarna instalacijske opreme v **IDRIJI** je poslala na trg dva nova izdelka. Gre za protipožarne lopute, ki niso iz azbesta in za 60 do 90 minut zdrže pri temperaturah do tisoč stopinj Celzija, ter za večnamenske strešne lopute za reševanje imovine pri požarih. Do konca leta nameravajo izdelati okoli pet tisoč neazbestnih loput, polovico pa jih nameravajo izvoziti v zahodnoevropske države.

V rudniku živega srebra v **IDRIJI**, kjer po šestletnem premoru spet kopljejo rudo, so se začeli pripravljati na metalurško predelavo rude. S taljenjem so pričeli septembra. Ocenjujejo, da bodo iz prahu in usedlin »iztisnili« okoli šest ton živega srebra, seveda pa so zavoljo tega morali obnoviti rudniški dimnik.

Šolske počitnice so v **IDRIJI** izkoristili za obnovo nekaterih šolskih poslopj v mestu in okolici. Iztekla se je obnova godoviške šole, popravili pa so tudi šolska poslopja v Zavratacu, na Gorah, v Kanomlji in Novakih. V stari idrijski osnovni šoli, ki je sicer potrebna temeljitejše prenove, pa so letos pobelili zgolj hodnike.

V **KOČEVJU** je bilo v počastitev 40-letnice zboru odposlancev slovenskega naroda 7. srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel. V moški in ženski konkurenci so zmagali domačini. Na sklepni slovesnosti so predstavniki zveze telesne kulture v Sloveniji pohvalili Kočevce, ki so vzorno pripravili tekmovanje. Najboljše ekipe so prejele pokale in diplome, domačini in gostje pa so si izmenjali tudi spominska darila.

Blizu 2000 planincev se je zbralo na **KAMNIŠKEM SEDLU**, kjer so v počastitev 90-letnice kamniškega Planinskega društva odprli nov dom. Kamniški planinci so ga zgradili z več kot 19 tisoč urami prostovoljnega dela; v njem je 120 ležišč, velik gostinski prostor, posebna soba za gorsko reševalno službo, zimski bivak in še drugi prostori.

Čevljarji v Sloveniji so se razveselili novega izdelka tovarne Melamin v **KOČEVJU** – posebnih kapic za čevlje. Pri dosedanjih kapicah je uporabljala čevljarska industrija flanelo, sedaj pa bo v kapici opetnika netkano blago, ki bo zagotavljalo večjo vzdržljivost in prožnost. V Kočevju bodo izdelali pol milijona kvadratnih metrov takšnega materiala na leto.

Tovarna Itas v **KOČEVJU** je sklenila pogodbo o izvozu cistern v Saudsko Arabijo. Izvažala bo cisterne s prostornino 50 prostorskih metrov za prevoz cementa. Prvi del naročene količine so že poslali v Saudsko Arabijo in kupci so zadovoljni.

V **KOTU** v Prekmurju so asfaltirali 870 metrov dolgo regionalno cesto in

imeli ob tej priložnosti prireditve, združeno s kulturnim sporedom in plesom. Cesta je toliko bolj pomembna, ker bo odslej povezovala Kot z okoliškimi vasi.

Novi brod v **KROGU** je marsikomu, posebno kmetovalcem, skrajšal pot, malo manj mikavna pa je ta bližnjica za avtomobiliste in ostale. Na cesto od broda do Vučje vasi so namreč navozili debel gramoz, krajevni skupnosti Krog in Križevci pri Ljutomeru pa sta se dogovorili, da bosta do konca leta na utrjeno cesto razgrnili še dvesto prostorskih metrov drobnejšega gramozu.

Na **PTUJU** bo podjetje Emona iz Ljubljane zgradilo še selekcijsko farmo prašičev. Proizvodna zmogljivost naj bi letno znašala 3 tisoč ton žive teže, od tega 400 ton plemenskih živali. S to investicijo bo Podravje boljše preskrbljeno s svinjskim mesom.

V **LIPOVCIH** so slovesno proslavili 60-letnico delovanja tamkajšnjega društva. Le-to ima sodobno gasilsko vozilo, sireno, obnovljen gasilski dom in ostalo opremo, poleg članske desetine pa imajo v Lipovcih že več let tudi desetino deklet in pionirjev.

Do konca leta bo v **LUČAH** v Zgornji Savinjski dolini zrasel nov obrat tovarne Elkrój iz Mozirja za proizvodnjo hlač. V njem bo dobilo delo okrog 80 žensk iz Luč in okolice. Elkrój, ki bo letos izdelal 1,4 milijona hlač in jih kar 400 tisoč prodaja na konvertibilnem trgu, bo tako še povečal svoje proizvodne zmogljivosti.

Podjetje Volna iz **LJUBLJANE** je v Zihlerovi ulici števil. 4 v Trnovem odprlo svojo novo prodajalno, ki ji pravijo »tekstilna hiša«. Na 450 kvadratnih metrih površine bodo prodajali vse, kar je v zvezi s tekstilom, imeli pa bodo tudi poseben oddelek za akcijsko prodajo.

V **LENDAVI** so v počastitev občinskega praznika odprli nove proizvodne prostore delovne organizacije Montaža-Purlen Gorenja-Varstroj. V 1200 kvadratnih metrov velikih novih prostorih bodo pripravljali elemente in sklope za kasnejšo montažo na gradbiščih. Izdelovali bodo tudi vezne elemente za ventilacijske sisteme, usposabljali pa bodo tudi delavce za montažna dela v tujini.

Letošnje poletje je vinogradniška skupnost občine **LENDAVA** pripravila razstavo vin, da bi opozorila na vse boljše kletarjenje, kar je bila vedno pomanjkljivost lendavskih vinogradnikov. Lani so lendavski vinogradniki prodali tudi 938 ton pridelka, kar je skoraj za 30 krat več kot leta 1977, ko se je začel odkup grozdja.

osebnosti

Mariborčan **HINKO GRACEJ**, ki je letos slavil življenjsko sedemdesetletnico, se je dosmrtno zapisal japonščini. Njegovo življenjsko delo je nedvomno slovensko-japonski in japonsko-slovenski slovar, ki obsega na 3500 straneh 60 tisoč besed in sinonimov, zatem pa učbenik japonščine v 90 lekcijah, zdaj pa dokončuje srbohrvaško-slovensko-japonski (in obratno) slovar s približno 12 tisoč besedami in sinonimi. Vse to je seveda plod dolgoletnega dela, ko je delal tudi po 12 in več ur na dan. Po letu 1945, pravi, si je utegnil le trikrat privoščiti dopust.

»Vendar za ta svoja dela v Sloveniji ne najdem založnika. Ni zanimanja«, pravi avtor. »Upam pa, da bom našel založnika na Japonskem.«

Predsedstvo SFRJ je za posebne zasluge pri izboljševanju odnosov med cerkvijo in državo, kar je pomembno prispevalo k splošnemu napredku države, odlikovalo naslovnega škofa **dr. VEKOSLAVA GRMIČA** z redom republike z zlatim vencem. Odlikovanje mu je izročil predsednik republiške konference SZDL Slovenije Franc Šetinc, ki je med drugim dejal, da se Grmič navezuje na »tisto tradicijo v slovenski cerkvi, ki je že v prejšnjem stoletju v skladu z načeli Krekovega meščanskega socializma ugovarjala klerikalizmu, vsakršnemu klečeplazenju pred tujimi gospodarji in se zavzemala za utrjevanje slovenske narodne samobitnosti.«

DUŠAN OGRIN, profesor ljubljanske biotehniške fakultete, je bil v preteklem semestru gostujoč profesor na harvardski univerzi v ZDA. Na tamkajšnjem oddelku za krajinsko arhitekturo je predaval o teoriji krajinskega oblikovanja in o načrtovalskem varstvu krajine ter okolja v naši družbeni praksi. Povabljen je, da naj predava še na dvanajstih univerzah in drugih ustanovah, med drugim tudi v znanem Urban Centru v New Yorku.

HENRIKA NEUBAUERJA je izvršni odbor mednarodnega gledališkega inštituta UNESCO v Parizu izbral za svetovalca za glasbeno gledališče in ples, kar je veliko priznanje znanemu slovenskemu kulturnemu delavcu. Dr. Henrik Neubauer, dose-danji sekretar plesnega komiteja omenjenega inštituta je bil obenem na 20. svetovnem gledališkem kongresu v Berlinu izbran za prvega častnega člana te mednarodne plesne organizacije.

turistični vodnik

Po sledih rimske zgodovine

Še štirje rimski mitreji, svetišča boga Mitre, nekdanjega perzijskega odrešenika, so ohranjeni v Sloveniji. Trije so v Ptuj, blizu ceste in lahko dostopni, eden pa je v Rožancu, v samotni gozdni rebri nad železniško progo Semič–Črnomelj.

Prvi mitrej je na spodnji Hajdini pri Ptuj. Tabla nas nanj pravočasno in vidno opozori. Do mitreja moramo čez travnik, ki so ga včasih imenovali Trpljenje, toliko dela so namreč imeli zaradi rimskih ruševin. Na robu te dravske terase je bila včasih poslovna četrt rimskega Poetovia, ki je imel ob robu vrsto majhnih svetišč. Prvi mitrej je stal že sredi drugega stoletja, žal pa so ga v začetku 4. stoletja pod Konstantinovo vladavino precej uničili. Tu

V Dolenskih toplicah je bilo letošnje poletje izredno mnogo gostov, ki so iskali zdravje zoper revmo, prav prijetno pa so se počutili tudi v zelenju in zraku, ki ga zlepa ni tako čistega v Sloveniji (foto: Janez Zrnc)

vidimo Mitro, ki nese k daritvi belega bika, izklesanega iz pohorskega granita.

Naprej so še štirje oltarji. Ena izmed plastik upodablja Mitrino rojstvo. Iz skalne gmote, ki jo ovija kača, se dviga mladeniški torzo. Sosednji oltar je posvečen skali, ki je rodila Mitra. Vidimo relief petelina na želvi, ki simbolizira zmago sončne luči nad temo. Posebna zanimivost tega mitreja je še bronasti krokar in ta lepo oblikovan okras obredne palice je edini ostanek tukajšnjega drobnega inventarja.

Prvi mitrej, ključ je v bližnji hiši, je postal kmalu pretesen in ob strani so mu postavili drugega, vendar so njegovi ostanki večji del v ptujskem muzeju.

Tretji mitrej v Ptuj, tu stoji med stanovanjskimi hišami Zgornjega brega nad spodnjo dravsko teraso in Studenčnico. Tudi tu so štirje oltarji in največji in najbogatejši nosi spredaj relief, ki kaže Mitra in sonce, kako se rokujeta nad oltarjem z daritvijo.

Četrti rimski mitrej na Slovenskem je v Rožancu v Beli krajini. Tu so v živo skalo vklesali oltarni relief z daritvijo bika in uredili manjše svetišče. Toda ta mitrej je zapuščen.

J.J.

Gorička slama za streho

V Črešnjevcih pri Gornji Radgoni, streljaj od ceste, ki pelje proti Vidmu ob Ščavnici, je pred pogledi skrita domačija, na kateri se je pred 196. leti rodil slavist in radgonski kaplan PETER DAJNKO, »oče dajnsčice«. Uvedel jo je v svoji slovnici z naslovom Lehrbuch der windischen

Sprache (1824), ki pa se ni dolgo obdržala in jo je čez nekaj let v celoti izpodrinila bohoričica.

Hiša, stara vsaj tri stoletja, je v zadnjih letih propadala, čeprav gre za enega pomembnejših pomurskih in tudi slovenskih kulturno-etnoloških spomenikov. Kolikor je bilo v njegovih močeh, jo je urejeval in popravljaval lastnik Peter Fekonja, vendar je propada ni mogel obvarovati. Načrti za obnovo so stari že vsaj deset let, a jo je znova preprečilo pomanjkanje denarja. Zdaj kaže, da se je potrební denar vendarle našel, in obnove Dajnkove domačije so se lotili zidarji pod budnimi očmi Aleša Ariha, strokovnjaka mariborskega zavoda za spomeniško varstvo.

V obnovljeni domačiji bo razstavljena spominska zbirka Petra Dajnka. Sproti jo bodo bogatili s predmeti, ki so trenutno v zasebnih rokah in pa v muzejih v Mariboru in Gornji Radgoni.

Domačija pomeni tudi nov biser v turistični ponudbi občine in regije. V njej bodo obiskovalcem celovito predstavili življenje in delo Petra Dajnka.

B.C.

Deskanje v Sloveniji

V severovzhodni Sloveniji je več mest, ki so primerna za jadrnanje z desko (windsurf). Največ jadrncev privablja tudi v jesenskih mesecih Bresterniško jezero pri Mariboru (samo 5 km izven mesta), jadrati pa je mogoče še na velenjskem, ptujskem, šmartinskem jezeru, v bakovskih gramoznic in na jezeru pri Gajševcih pri Ljutomeru. V poletnih mesecih je brodersko društvo SIDRO pripravilo ob slehernem koncu tedna posebne tečaje za nove ljubitelje deskanja, pri Sidru pa si je mogoče sposoditi tudi opremo za jadrnanje, okoli 300 dinarjev pa stane eno popoldne prijetno vožnje ob Dravi, seveda, če je veter.

Tranzitni prospekt Slovenije

Splošno združenje gostinstva in turizma Slovenije je oskrbelo izdajo slovenskega tranzitnega prospekta, ki naj bi tuje turiste opozarjal, da bi se naj na poti ustavili za kak dan tudi v Sloveniji. Zgoščeno besedilo ponuja informacijo o naravnih in kulturnozgodovinskih lepotah Slovenije, bogastvu podzemnega sveta, pestrih pridelitvah, možnostih za rekreacijo, prav tako pa tudi o posebnostih in značilnostih slovenske narodne kuhinje.

Prospekt je oblikovan kot zgibanka; besedilo je v angleščini, nemščini, francoščini in italijanščini.

Korita Mostnice

Za alpske reke je značilno, da v zgornjem toku na kratki razdalji premagajo veliko višinsko razliko. Pravimo, da imajo velik strmec, to pa hkrati tudi pomeni, da imajo precejšnjo potencialno energijo. Ne le, da je tok zato privlačno živahen in zanimiv, ampak voda tudi oblikuje slapove, slapiče, brzice, lahko pa v dolinsko dno vreže soteske. Med najzanimivejšo obliko sotesk sodijo prav gotovo korita, saj na obiskovalca naredijo velik vtis strme, temačne stene, ki se grezijo naravnost v vodo. Ker so ozka, še toliko bolj vzbujajo občutek globine.

Po nastanku so korita še dokaj mlada. Po umiku ledenikov, ki so preoblikovali naše alpske doline, so se ledeniški odtoki ponekod hitro zarezali v dolinsko dno. In kjer so si prebijali pot skozi živo skalo, so se pojavile te zanimive soteske.

Poleg ljudskega imena »korita« pogosto slišimo tudi izraz vintgar, ki pa izhaja iz nemške besede Weingarten (vinograd). Po vinogradih na južni strani Homa pri Gorjah se je ime vintgar prijeloznanih Blejskih korit Radovne.

Naša najlepša, najdaljša in najgloblja korita so na Tolminskem, kjer je bilo vrezovanje Soče in njenih pritokov po poledenitvi razmeroma hitro. Tokrat pa vas vabimo na ogled manjših, a zato nič manj zanimivih korit Mostnice v Bohinju.

Ob koritih je speljana steza, nekdaj bolj obiskana, danes pa nekoliko pozabljena, vendar se ravno s to zapuščenoostjo še bolj vklaplja v posebno vzdušje soteske. Najbolje je, da začnemo pot proti smeri toka pri znamenitem Hudičevem mostu. Kamnitega mostu ni težko najti, saj iz Stare Fužine pri Bohinjskem jezeru več kažipotov opozarja na ta tehnični spomenik, pa tudi domačini ga dobro poznajo. Z mostu je lep pogled na zadnji koritasti predel rečice. Med prepadnimi stenami vijuga 20 m pod nami Mostnica. Preko Hudičevega mostu vodi cesta proti Vojam, na vrhu prvega klančka pa nas smerokaz usmeri desno na stezo, ki pelje nad desnim bregom. Soteska se nekoliko razširi, nato pa pri naslednjem mostu zopet zoži v korita. V strugi vidimo izdolbene kotanje, v katere voda večkrat zanese kamne in jih vrta. Takšne kotlice imenujemo rečni mlinci ali drasle.

Pot nas pripelje na sončno uravnava, kjer se, kot bi mignil, neha temačno vzdušje korit. Z desne strani poti

naravni zakladi slovenije

pritekajo v Mostnico številni pritoki. Tik preden spet potonemo v gozd, se spleča v strugi ogledati še eno zanimivost: podvodno naravno okno. Nastalo je iz dveh drasel, potem ko je voda prebila vmesno pregrado. Skozi odprtino se zrcali čudovito zeleno modra voda, nad gladino pa se krivi ozek skalni lok, ki spominja na slonov rilec.

Nekoliko nad »rilcem« je skrita brv, mi pa nadaljujemo po stezi ob levem bregu Mostnice do najdaljšega koritastega odseka. Rob soteske je zavarovan z žično ograjo, tako da lahko z

razgledišč varno opazujemo slikovitosti korit. Pri Češenjskem mostu se le malokdo zaveda, da je most zgrajen na naravni pregradi. Večji skalni blok je z leve strani ob leziki zdrsel in se zagozdil v nasprotni breg, naravno premostitev pa so domačini izkoristili za prehod čez sotesko.

Od mostu lahko po markirani poti nadaljujemo mimo novega planinskega doma Bohinjskih prvoborcev v dolino Voje, kjer lahko uživamo v soncu in čudovitih travnikih. Spomladi so prekriti s plavino encijanov, potem zadehne šmarnice, poleti pa se nam oko odpočije na zelenih prostranstvih. Ogled Voj seveda podaljša naš izlet vsaj za dve uri, kdor pa bi rad sprehod prej končal, se lahko od Češenjskega mosta vrne po stezi ob desnem bregu do Hudičevega mosta. Zaradi bližine prometnih zvez, lahke dostopnosti, primerne dolžine in seveda slikovitosti zelo priporočamo ogled korit Mostnice, ene od znamenitosti Triglavskega narodnega parka.

Peter Skoberne

Foto:
Jože Drenovec
Brunssum, Nizozemska

slovenija
v
mojem
objektivu

Vetrnik nad Malim kamnom

Rodna gruda

Slovenija

english section

Jubilee of the Kollander Travel Agency

On Sunday, May 15th American Slovenes celebrated the 60th anniversary of the establishment of the Kollander Travel Agency of Cleveland. The main celebration was held in the Slovene National Home on St. Claire Avenue. A great number of Kollander's clients were present and several Slovene folk ensembles, particularly those which had often accompanied travellers on the Kollander tours, provided entertainment.

When it was founded in 1923, the Kollander Travel Agency organized travel by boat, whereas now it provides trips by modern jet planes. The agency itself has made a lot of progress, too. It has moved from its original modest office on St. Claire Avenue and today it is located on its own modern premises at 971 E. 185th Street in Cleveland, with branches in Chicago, Detroit, Pittsburgh, Albuquerque, New Mexico and on the West Side of Cleveland. Over 20 experienced staff are now employed by the agency. They make full use of modern computer techniques for providing information and reservations. The head office of the agency is run by Maja and August Kollander, and Tony Petkovšek.

The Influence of English on the Slovene Language

There exist a great number of studies, both strictly scientific and those intended for the general public, about the mutual influence of languages in contact. This topic has been discussed in "Rodna Gruda", too, most recently in connection with bilingualism.

A very interesting discussion concerning this subject appeared in the

October issue of the Australian magazine "Vestnik". I referred to this discussion in an article entitled "Moj očka je special" in one of the previous numbers of "Rodna Gruda". I dealt briefly with the position of the Slovene language amidst the predominating English language.

One of the main questions concerning languages in contact is their mutual influence. In this particular case we are concerned with the impact of English on the Slovene language, and, to a limited extent, with the influence of Slovene on an individual's English. A child who speaks Slovene at home and in his immediate social environment, i. e. with his family and playmates, acquires certain specific features of the Slovene language to such an extent that he subconsciously applies them, or at least tries to apply them, to his English. Thus his English is, for a certain period of time, conceptualized and constructed on the basis of the Slovene language. Where there are a greater number of individuals who think in Slovene, this effect can be observed not only at the individual level but also at a more general level, both in written and in spoken English.

In this article, however, we are primarily interested in the process which operates in the other direction, i. e. in the impact of English on the Slovene language. I mentioned one of the most noticeable aspects of this influence in my previous article. It involves "mixed" sentences, where English expressions are introduced into Slovene sentences, e. g. "Moj ata je special". En dan je kupil fish in chips in smo šli na skate. In connection with such a mixing process the reverse situation often occurs, too. Both children and adults mix Slovene expressions into their "English" if their knowledge of the latter is insufficient. This phenomenon can be observed in all languages for another reason — we often

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/III, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešern
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 11.—U.S., 13.—
Canadian or 10.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
— in a registered letter.
»Slovenska izseljenska matica«

use foreign words and borrowings in order to sound more sophisticated.

Another special feature of the mutual influence of languages, which I would like to deal with in more detail in this article, concerns the construction of sentences. Even in the simplest sentences the impact of the dominant language is very noticeable. Indeed, this impact is most pronounced in the case of simple sentences. Thus, with respect to the younger generation of our Australian fellow-countrymen, it can be observed that their Slovene sentences are formed under the influence of English syntax. Let us take a look at one of their compositions: "Moj očka je *special*. On dela za nas. On polaga ploščice. On dela vsak dan." The consistent use of *on* (*he*), uncommon in Slovene, is undoubtedly the result of the syntactic rules of English, which differ from those of Slovene. The Slovene language can express certain things by the use of case and verbal endings alone. Thus, for instance endings can be used to mark gender (*delal*, *delala*, *delalo*; *priden*, *pridna*, *pridno*), case (*brat*, *bratu*; *mati*, *matere*) and number (*čevlji*, *čevlja*, *čevlji*; *roka*, *roki*, *roke*). The English language, being an analytical language, does not use the inflectional means of modification and has to ensure unambiguity of expression in a different way. It is for this reason that consistent repetition of the subject (e.g. *he*, *she*, *it*) is obligatory in English. In Slovene, on the other hand, repetition of personal pronouns is not usually necessary and the above-cited sentences sound much more natural without *on* ("Dela za nas. Polaga ploščice. Dela vsak dan"). In addition to this, the word order is often different in Slovene. Compare, for instance, a text written under the strong influence of English syntax, "On gre vsako jutro ob 7. uri zjutraj na delo. On pokriva strehe in prinese domov denar vsak teden. On nas pelje ven. On plača za šolo. Vsako poletje on nas pelje na plažo." with the much more naturally Slovene version: "Vsako jutro ob sedmih gre na delo. Pokriva strehe in vsak teden prinese domov denar. Pelje nas ven. Plača za šolo. Vsako poletje nas pelje na plažo."

It is interesting to note that these children's compositions show how a strong feeling for the typically Slovene way of constructing sentences gradually develops. Some children, for instance, firmly resisted unnecessary repetition of the personal pronoun *on*, for instance: "On vstane zgodaj vsak dan. Vozi meso. Domov pride utrujen." Others avoided the personal pro-

noun repetition by connecting sentences together by means of conjunctions, e.g. "Moj ata je special, *ker* vedno težko dela, nam pomaga in skrbi za nas." Others, again, even decided to use, under the influence of English, a noun instead of the personal pronoun *on*: "Včasih nam *moj oče* prinese čokolado in bonbone." In Slovene, the sentence would sound much better as "Včasih nam prinese čokolado in bonbone", since the subject *oče* (*moj oče*) is clearly understood from the context.

Some of the above-mentioned special features in the use of Slovene can, of course, be attributed to the age group of the users, for similar constructions can be found in the compositions of native Slovene children in our own country. However, although not all such features can be attributed to the influence of the English language alone, the above-mentioned features and several others are so pronounced and typical for the compositions under discussion that they must not be ignored when dealing with the impact of English on the Slovene language.

To conclude, the impact of one language on another is manifested not only in the field of borrowings, but also in other spheres of linguistic structure, too.

Janko Moder

Slovene Books in the U.S.A.

The American book market is a huge and extremely demanding one. Apart from competitive prices and a high quality of content and printing, it is essential that the seller strictly keeps to the agreed time of delivery, that he is flexible, and that he reacts promptly to demand in the market. In addition to this, the American market is quite a new commercial area for Yugoslav publishers, and interest in our books still has to be aroused. Yugoslavia is a country which the average American does not know much about, and it is not easy to make him so interested in it that he would spend some of his hard-earned money on our books.

The "Mladinska knjiga" publishing-house, as one of the largest Yugoslav publishers, has tried to make its way into the American market primarily by means of books in the sphere of the arts. "Mladinska knjiga" has an important advantage in dealing with foreign markets, in that it includes, apart from a publishing house and shops, also a large, modern printing-

house, specialised for book-printing and off-set, printing in colour, which is aimed primarily towards exports, and a special department for cooperation with foreign publishers. Monographs of our best artists, printed in the most up-to-date off-set technique and fully-illustrated, have been sold in the U.S.A., in 1,000 to 10,000 copies. "Mladinska knjiga" cooperates with individual American publishing-houses directly or indirectly through its European partners. One of the first books introduced by "Mladinska knjiga" on foreign markets about 15 years ago was "Modern Primitives" by O. B. Merin. It was the result of a large project based on coproduction, and it was published in five languages. 12,000 copies were published for the American market by the McGraw-Hill publishing house. In England it was published by "Thames Publishers", in Italy by "Mondadori", in France by "Weber", and in West Germany by the Kohlhammer and later on the Loewit publishing-houses. It was, of course, published in Yugoslavia, too. Another interesting book is "The Museums of Yugoslavia". With 170 pages and numerous illustrations, this book offers a comprehensive survey of the variety and treasures of Yugoslav museums. With the help of the Italian publishing house "Mondadori", this book was published by "Newsweek" a few years after "Modern Primitives". It is one of the books in the series "Museums of the World", which has been published jointly by the "Mondadori" publishing-house, the Japanese publishing-house "Kodasha" and "Mladinska Knjiga" for over ten years, in several languages all over the world.

Two years ago, American publishers placed an order with "Mladinska knjiga" for 7 books, 5 of which were to be monographs of contemporary Yugoslav artists. The books were prepared in the English language. "Mladinska knjiga" sold 1200 copies of the Bernik monograph, "Črte" ("Lines") (this book won two prizes, at the Leipzig and Belgrade book fairs), 5,000 copies of "Slovenski impresionisti" ("Slovene Impressionist Painters") — a comprehensive monograph about our Impressionists Grohar, Jakopič, Jama and Stern, 5,000 copies of a monograph entitled "Slana", about our contemporary academic painter of oil-paintings and water-colours, 3,000 copies of the monograph "Berber", about the Bosnian painter who combines the traditional Moslem heritage with contemporary means of expression, and two monographs about our famous naive paint-

IVAN RABUZIN

ers, the late Magyar from Grosuplje and Rabuzin (each in 5,000 copies). The latter is probably our best-known naive painter in the U.S.A. In addition to this, 10,000 copies of the book entitled "Lipica" were sold on the American market. During the Austrian monarchy Lipica used to be the royal horse-breeding stables, where horses were bred for the Austrian court and other courts of Europe, too. The book deals with the history and development of the Lipica stables, and presents Lipica as a modern tourist centre. The book has been published in German, too.

When preparing the above-mentioned monographs, the "Mladinska knjiga" publishing-house tried not only to introduce the American reader to our contemporary art, but also to make him so interested in it that these monographs would help our artists to sell their works in the U.S.A. In connection with this, talks have been held between the representatives of our own and American galleries. It is also thanks to these monographs that M. Slana and M. Berber have managed to attract a following in the U.S.A.

"The Museums of Yugoslavia", as has already been mentioned, was published in the U.S.A. in cooperation

with the "Mondadori" publishing-house, "Mladinska knjiga" having prepared the book for the "Mondadori" series on the world's museums. Similar to this publishing project is the book entitled "Ikone" ("Icons"), the main part of which was prepared by "Mladinska knjiga", and which was published in several languages, including English, for the American market. It is the first book of its kind in the world. It deals with icons in general, including Greek, Yugoslav, Russian and other icons, without confining itself to their individual places of origin.

"Mladinska knjiga" has recently prepared a monograph about the painter Jordan, which has already been published in French, and a monograph about the Macedonian naive painter Naumovski. Another book to be shortly published in the U.S.A. is "Vrtna umetnost" ("Garden Art"). The author, Profesor D. Ogrin has travelled around many countries of the world and taken photographs of many interesting gardens. The book deals with the architecture of gardens from far off times up until today — from Japan via China and Great Britain to the America of today.

Contacts are maintained not only on a direct level by means of visits

and letters, but also at book fairs. Recently several Yugoslav publishing-houses decided to pay a regular visit to the annual book-fair which is held at Dallas. The "Mladinska knjiga" publishing-house decided to take part in the fair from the viewpoint of a publisher and a printer. Our books are exhibited on a special stand. In this way a larger number of American publishers are acquainted with our work, with the existing possibilities for cooperation and with the books and printing services which we can provide. The direct results become visible only after several years have passed, but it is certainly a good thing that American publishers are made aware of the fact that they can cooperate with us.

An exhibition of Yugoslav books, which is to be held at the Sheraton Centre in New York in the Autumn of 1983, will provide another opportunity for acquainting the general American public, as well as technical experts, with our publishing activities and possibilities for cooperation, as well as with Yugoslavia as a country.

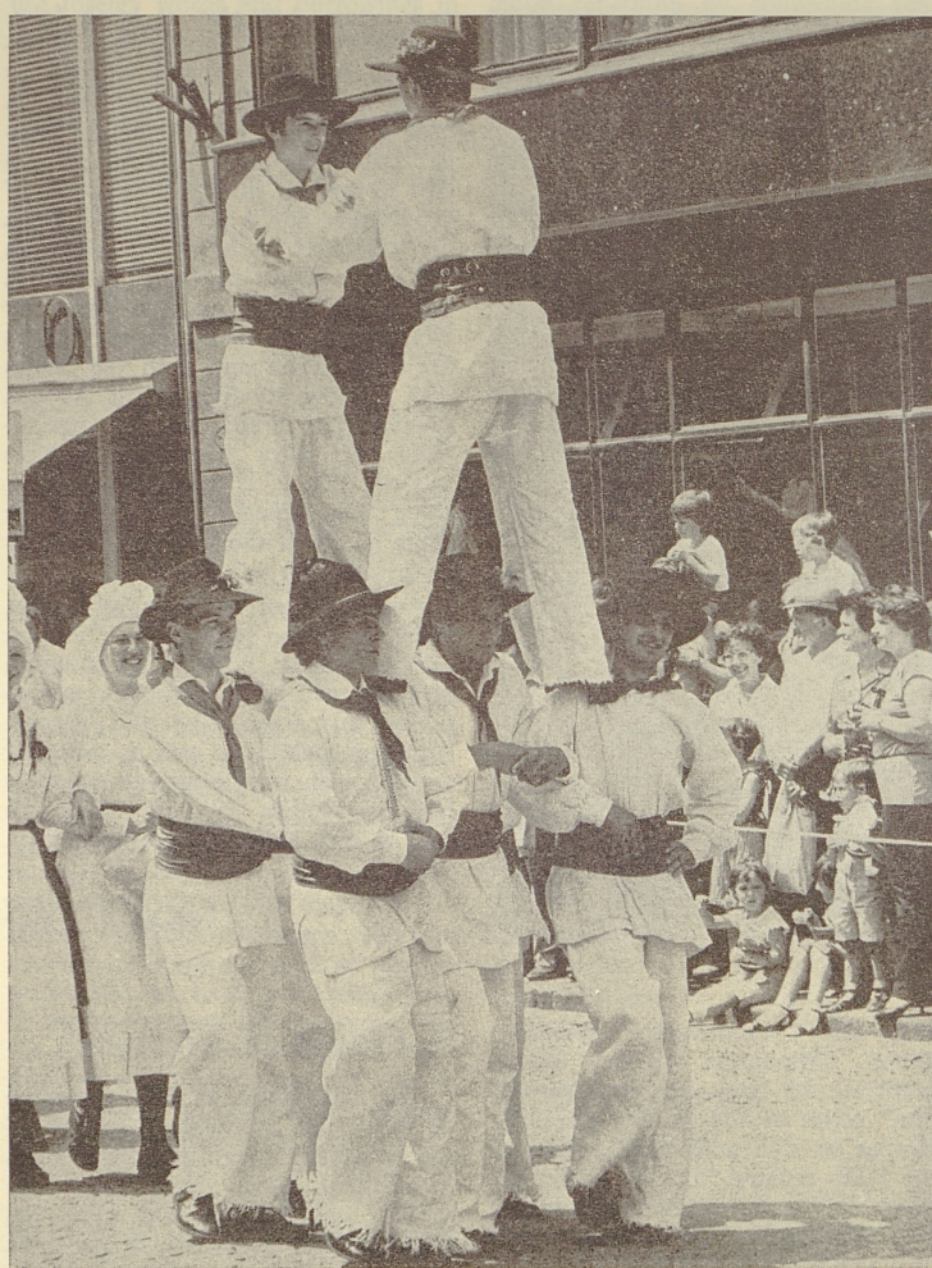
Vladka Žener
"Mladinska knjiga"

A Guide of Tourists

The inhabitants of the commune of Idrija are particularly proud of and hold a special place in their hearts for France Bevk. Everything connected with his life and work has been carefully preserved. In the town museum in Idrija a "writer's room" has been laid out, and a start has been made, with a lot of self-sacrifice and inventiveness, to the restoration of "Bevkovina", the farm at Zakojca where Bevk spent his youth.

The house where France Bevk was born, which has been the target of numerous visitors in the past, particularly schoolchildren, needs thorough restoration. For this reason, last year a start was made to the raising of sufficient funds for the restoration of "Bevkovina". Commemorative badges were successfully sold to this purpose in all Slovene primary and secondary schools. So far a total of 1.800,000 dinars have been collected, including financial aid from cultural institutions at the republic level.

Numerous well-known Slovene cultural workers have joined in the efforts for the renewal of France Bevk's native house. They include dr. Janez Milčinski, the president of the Slovene Academy of Science and Arts,

The folklore group from Bela Krajina participating in the parade of the traditional "Wedding in Ljubljana" (Peasant Wedding)

who took on the chairmanship of the main committee for restoration. The committee which will, when building operations have been completed, assume the task of providing an accurate representation of Bevk's life, is to be chaired by the writer Ciril Zlobec. He will be helped by those who know Bevk's life well, and by his friends, including the writers Ivan Potrč, Bogomil Gerlanc, Branka Jurca and dr. Joža Vilfan.

The Upper Mežica Valley

If you cross the border between Yugoslavia and Austria at the border-crossing point of Homec nad Prevalje, then after a four-kilometre drive you can decide whether to turn towards Ravne or towards the Upper Mežica Valley.

If you decide in favour of the latter, then you will soon arrive at Črna, which is said to be the pearl of the Upper Mežica Valley. In the middle of the village of Črna stands a grand monument, around which the local traffic circulates. There's no difficulty in getting the information you need in Črna. Although there is no tourist office, you can get all the in-

formation you need if you ask any of the "locals" who sit on the three green benches in front of the church. There is always somebody on duty there, from dawn till dusk.

Anybody coming to this part of Koroško should visit the Museum of Mining, which is in the centre of Črna. In this museum you can see the tools and other equipment which were once used by Koroško miners in the Peca and Uršlja mines. There is also a complete survey of mining in the Nineteenth Century.

During the week of tourism, which will take place this year between August 13th and 21st and coincide with the Peddler's Fair, the competition of foresters, and Koroško hunters (the latter competing in clay-pigeon shooting), the doors of the Ethnographic Museum will be open wide. In the nicely-arranged rooms above the Merx shop next to the bus-station you will be able to have a look at everyday objects which were used by our grandfathers and grandmothers. These include spinning-wheels, brushes, presses, beehive drawer-ends, etc. Most of these objects belong to Miro Frodrik, who is pleased to let anybody have a look at them.

The Upper Mežica Valley, with three pleasant inns, which are particularly well-visited at the weekend, is very varied in its scenery. One section of the road takes us to the Purgarsko mountain-hut, whereas along another section we reach Bistra and thence Raduha. We can also reach Topla, an attractive national park below Peca Mountain, by a good asphalt road.

The Roman Necropolis at Šempeter

At Šempeter in the Savinja Valley some unique Roman remains can be visited — the remains of a necropolis dating from the first and second centuries A. D. The necropolis contains the graves of Roman nobles from Celje, who had possessions in the Savinja Valley. The gravestones and sarcophagi can be considered among Europe's more important artistic monuments from the Roman Era. They stand at the place where they were discovered in 1952.

Three kilometres from Šempeter in the Savinja Valley can be found the Pekel Cave with stalactites. The road to the cave is asphalted and passes through the village of Podlog to the parking area. There is a footpath from there along a picturesque valley to

the cave, next to the Peklenščica stream, which flows out of the cave. In front of the cave, which is one of the biggest in Styria, stands a restaurant with seating for 60.

The Roman necropolis is open from March 15th to October 31st, from 7.30 a.m. to 6 p.m. daily. A guided tour round the cave takes half an hour. Entrance fee: 30 dinars for adults, 25 dinars each for groups.

The Pekel Cave is open from March 15th to October 31st, too, from 8 a.m. to 6 p.m. A guided tour takes 45 minutes. Entrance fee: 50 dinars each for adults, or 45 dinars for groups. Group leaders and coach-drivers are admitted free.

Climatic and Thermal Health-spas in Yugoslavia

A brochure for tourists about the climatic and thermal health-spas of Yugoslavia has been published in four languages (English, German, French and Italian) by the Tourist Association of Yugoslavia.

The brochure contains 28 pages on a format of 21×20 cm. Inside we can find out all about the accommodation, health-treatment and rehabilitation available at the best-known Yugoslav health-spas. The brochure includes a neat map, showing the areas of climatic health-spas and the thermal-water health-spas, as well as two tables. The latter show which spas are suitable for the treatment of individual diseases and conditions, and what kinds of therapy are used during the treatment.

The brochure can be obtained from the Tourist Association of Yugoslavia, Moše Pijade 8, 11000 Belgrade. Telephone: (011) 325-992.

The Sunny Adriatic

A new edition of the brochure "The Sunny Adriatic" has been published this year by the Tourist Association of Yugoslavia. This brochure provides a brief survey of the accommodation and services available to tourists along the Adriatic Coast. It is fully-illustrated, with colour photographs of the most attractive coastal resorts, which are marked with symbols on the tourist map.

The brochure has dimensions of 21×20 cm and is folded onto 8 pages. It has been published in English, German, French and Italian, and can be ordered from the Tourist Association of Yugoslavia.

Fishing-sports in Yugoslavia

An interesting booklet for amateur fishermen about fishing-sport in Yugoslavia has been published by the Tourist Association of Yugoslavia, for the first time in twenty years.

The text describes the conditions and possibilities for fishing-sport in Yugoslavia. The freshwater fish and the main fishing regions are described in alphabetical order. Then a description is given of fishing in the Adriatic, fly-fishing and underwater fishing sports. Tables about the kinds of fish and the regions in which they can be caught are also provided.

The brochure has 28 pages and a format of 20×21 cm. The coloured section has 20 photographs. The brochure has been published in English, German, French and Italian. You can order it from the Belgrade address of the Tourist Association of Yugoslavia.

Olympic Gold and Silver Coins

The Yugoslav government is the official host of the XIVth Winter Olympic Games, which are to take place from February 7th to 19th, 1984 at Sarajevo. Three gold coins and 15 silver coins will be officially issued to mark this event.

The gold and silver coins will be able to be used as a legal means of payment, too. They will be proof-

struck and available to collectors, too, which is a novelty in the case of "Olympic money". The previous Olympic coins were only available to collectors.

There will be three gold coins in each set, with a total of 55,000 sets, which will be sent to all parts of the world. If this is compared with the two million gold coins which are to be struck in the U.S.A. in honour of the Summer Olympic Games (Los Angeles, 1984), then it can be seen that the Yugoslav gold coins will, in a matter of a few years, become very rare.

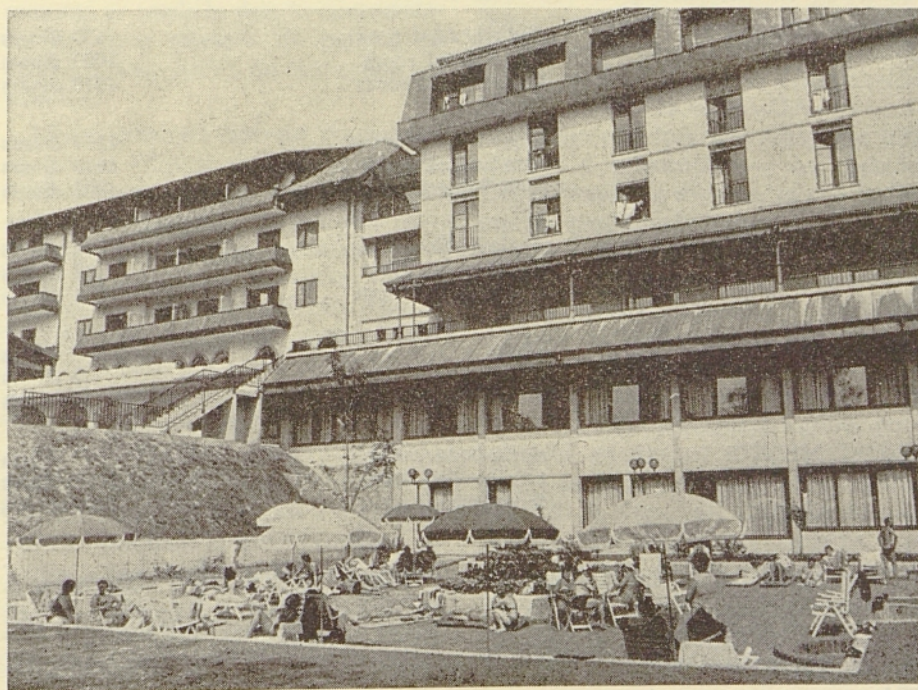
The Olympic coins have been designed by the top Yugoslav artists, who have thus combined the heritage of the host-country with the motif of the Olympic games.

On one of the gold coins the official symbol of the winter games will be depicted, on the second one will be the portrait of Josip Broz Tito, and on the third one the eternal Olympic flame will be shown. On the obverse of all three coins will be the coat-of-arms of Yugoslavia, with the official symbol of the XIVth Winter Olympic Games.

Each coin will be marked with a value of 5000 dinars. Its diameter will be 24 mm, and its weight 8 grammes. The gold used will be of degree 900 fineness.

Experts say that the silver Olympic coins will be particularly attractive and the best-made so far. These coins will show a number of motifs from the panorama of the host-country and the Olympic Games.

The new part of the health-resort of Šmarješke Toplice near Novo mesto (photo by Janez Zrnec)

The collection will consist of 15 silver coins, struck in three different denominations. The silver coins with a value of 100 dinars will show the sports on ice: ice-hockey, speed-skating, figure-skating and bob-sleigh. The silver coins with a value of 250 dinars will illustrate Yugoslavia's rich cultural and historical traditions. The coins with a value of 500 dinars will illustrate the following sports: cross-country skiing, alpine skiing, ski-

-jumping, the biathlon and fast downhill skiing.

There will be a total of 110 thousand sets of the 15 silver coins, which is few in comparison with the 50 million silver coins to be struck in the U.S.A. for the Los Angeles Olympics. Sixty percent of the silver coins will be sent to the countries of Europe, so that less than half of the total number will be available to collectors in the U.S.A. and Canada.

PÁGINA EN ESPAÑOL

ORO y PLATA olímpicos

El gobierno yugoslavo es el patrocinador oficial de los XIV. Juegos Olímpicos de Invierno. En esta ocasión emitirá oficialmente una colección de monedas recordatorias en honor a los juegos mencionados, los mismos tendrán lugar en la ciudad de Sarajevo entre el 7 y 19 de febrero del año 1984. La colección estará formada por tres monedas de oro y quince de plata. Es así que éstas serán reconocidas legalmente como medio de pago. Serán acuñadas de una manera especial, es decir por medio de un procedimiento especial que emplea la técnica prof. A su vez podrán ser adquiridas por los coleccionistas de monedas, lo cual es una novedad en el campo olímpico numismático. Las monedas empleadas hasta ahora en los juegos olímpicos fueron destinadas exclusivamente para los coleccionistas. Serán empaquetadas en cajitas de a tres monedas de oro. Esta colección estará formada por 55.000 piezas y será enviada por todo el mundo. Si comparamos esta cantidad con los dos millones de monedas de oro que acuñará EE UU de A. del Norte en honor a los Juegos Olímpicos que tendrán lugar en Los Angeles, entonces podemos comprobar en el acto el valor que tendrán las monedas de oro yugoslavas dentro de un par de años por su rareza.

Los bosquejos y diseños artísticos respectivos para las monedas olímpicas fueron hechos por los artistas yugoslavos de mayor renombre, éstos supieron aunar así la tradición y herencia del pueblo que patrocina los juegos olímpicos.

En una de las monedas de oro estará grabado el símbolo oficial de los juegos de invierno, en otra el retrato de Josip Broz Tito, en la tercer moneda de oro estará representado el fu-

Hotel Prices in Ljubljana

For foreign visitors the following prices apply for overnight accommodation with breakfast at Ljubljana's hotels:

HOLIDAY INN	single-bedded room	2650 dinars
	twin-bedded room	4044 dinars
HOTEL LEV:	single-bedded room	1770 — 1920 dinars
	twin-bedded room	2340 — 2550 dinars
	three-bedded room	3260 — 3470 dinars
GRAND HOTEL UNION:	single-bedded room	1403 dinars
	twin-bedded room	1948 dinars
	three-bedded room	2922 dinars
HOTEL SLON:	single-bedded room	1700 — 2000 dinars
	twin-bedded room	2200 dinars
	three-bedded room	3040 dinars
HOTEL KOMPAS:	single-bedded room	1522 dinars
	twin-bedded room	2283 dinars
HOTEL ILIRIJA:	single-bedded room	1116 dinars
	twin-bedded room	1612 dinars
	three-bedded room	2232 dinars
HOTEL TURIST:	single-bedded room	810 — 1430 dinars
	twin-bedded room	1800 — 1980 dinars
	three-bedded room	2480 dinars
HOTEL BELLEVUE:	single-bedded room	630 dinars
	twin-bedded room	1000 dinars
	three-bedded room	1370 dinars
PRI MRAKU:	single-bedded room	1177 dinars
	twin-bedded room	1643 dinars
	three-bedded room	1903 dinars
TOURIST CAMP JEŽICA:	single-bedded room	972 dinars
	twin-bedded room	1242 dinars
	three-bedded room	1620 dinars
CAMPING:	adults	135 dinars
	children	100 dinars
	electricity	55 dinars
MOTEL MEDNO:	single-bedded room	560 dinars
	twin-bedded room	1080 dinars
	three-bedded room	1595 dinars

The tourist tax at the Holiday Inn Hotel is 30 dinars. At the other hotels it amounts to 25, 30, 25, 25, 25, 19, 21, 18, 10 and 28 dinars per day.

The value of 1 (one) U.S. dollar is (at the beginning of August) — about 100.— dinars.

ego eterno de los juegos olímpicos. En la parte delantera o frontal de las monedas estará grabado el escudo de Yugoslavia junto al símbolo oficial de los XIV. Juegos olímpicos de invierno.

El valor de cada moneda de oro será de 5.000,00 din. Su diámetro será de 24 milímetros, peso : 8 gramos, el grado de fineza será indicado con el número 900, cantidad de cajitas con tres monedas de oro: 55.000. Los expertos afirman que las monedas olímpicos de plata serán también lindas y bien elaboradas. Manifiestan además que serán también las mejor bien diseñadas hechas hasta el momento. Este dinero conmemorativo representará ampliamente al país patrocinador como así también el significado de los juegos olímpicos.

La colección estará formada por quince monedas de plata, acuñadas en tres formas distintas con sus respectivas denominaciones. Las monedas de plata que tendrán el valor de 100,00 din, representarán los deportes sobre hielo, a saber: hockey, patinaje de velocidad, patinaje artístico de parejas y trineo BOB.

Las monedas de plata con valor 250,00 din, representarán la riqueza y variedad de la historia y cultura de los pueblos de Yugoslavia. Las monedas de plata con valor 500,00 din representarán los siguientes deportes de invierno: carrera de esquís, slalom, saltos, biatlon y esquíamiento (descenso recto) sin obstáculos. En total habrá 110.000 cajitas o completos con 15 monedas de plata, pocas si las comparamos con los cincuenta millones de monedas plateadas que acuñará EEUU de A. del Norte para los juegos olímpicos del 1984 en Los Angeles. Además de esto, el 60 % de las monedas mencionadas serán distribuidas por toda Europa, así que menos de la mitad estarán a disposición de los coleccionistas de EEUU y Canadá.

Falleció Miško Kranjec

El 8 de junio del corriente año, ha fallecido en Ljubljana, después de una penosa y larga enfermedad uno de los más grandes e importantes escritores eslovenos contemporáneos, Miško Kranjec. Escribió cerca de 50 obras literarias, fue redactor y a su vez editor de Ljudska Pravica (vocero: Justicia Popular), Participó de la lucha por la Liberación Nacional, des-

pués de la guerra y hasta su muerte fue miembro activo de un gran número de organizaciones políticas, sociales y culturales. Fue además miembro estable de la Academia Eslovena de Ciencias y Arte. Por su vida y obra recibió un sinnúmero de premios condecoraciones. Nació el 15 de septiembre de 1908 en la localidad de Velika Polana en Prekmurje. Ha dejado escrito un opus especial, dedicado en gran parte a Prekmurje, en el cual describe todas las peripecias y momentos vividos en aquella región. Ante todo describe a sí mismo, hombre que ha tenido el don especial de poder describir todo aquello que encierra la comprensión e interpretación de los hechos. En especial supo plastificar y desentrañar el entrelazado destino del hombre. Al mismo tiempo puso al descubierto el sentido de las fuerzas que a menudo deciden y se incorporan en el destino mismo. Así, más o menos hace 50 años atrás comenzó a escribir con gran maestría sus novelas líricas »Sreča na vasi« (Felicidad en el pueblo) y un año más tarde continuó con la redacción, confección y edición del periódico Ljudska Pravica, vocero radical del Partido comunista.

Sus personajes de las novelas »Sreča na vasi«, Osi življenja (Ejes de la vida), Povesti o dobrih ljudeh (Cuentos sobre buenas personas). Mladosti v Močvirju (Juventud en los pantanos), Strici so mi povedali (Los tíos me contaron...) y otros, son todos personajes por así decir reales, vivos! Todo esto significa que no sólo describe su región natal (Prekmurje) sino que nos describe a nosotros todos, que somos los que podemos acompañar y convivir sus personajes a través de la lectura de sus obras. Seguramente es también ésta la consecuencia del gran número de puestas en escena (Cine, RTV) de sus cuentos y novelas.

Miško Kranjec además de escribir en prosa, discutir y mantener conferencias hacía muchas cosas más. Fue redactor y diputado, en sus años mozos también pintor, presidente del Club de Escritores eslovenos y también de la Sociedad Prešeren. Fue un hombre que poseía un gran número de cualidades, pero ante todo el don creador literario. Como tal sentía cada vez más la necesidad de entender la naturaleza humana y la vida misma, para alcanzar así la metal con paciencia, así como lo merecen los grandes épicos. Modificó la novela realista eslovena. Ante todo trató ampliamente de dar a luz todo lo concerniente al arte creativo del hombre y sus actos, los cuales son producto de la misma

historia o de los trágicos e insospechados fines que ellos encierran.

Ante la lectura de sus obras seleccionadas, y ésta no es sólo un libro, nos sentimos como encantados, felices de poder ver el trabajo creativo y artístico de este gran escritor. Ha muerto así el más grande escritor esloveno de nuestra época.

Nuevo hotel en Tolmin

Dentro de poco uno de los hoteles más modernos de Tolmin ya podrá albergar sus primeros huéspedes. La empresa Centroslavja de Vojvodina abrirá dentro de poco en la conocida ciudad de Tolmin (al norte de Primorska) un nuevo centro turístico. El mismo funcionará en el ex-Hogar estudiantil de la citada ciudad. Sin lugar a dudas será éste una importante y gran adquisición para la economía turística de Tolmin. El hotel está clasificado en la categoría »B«, tiene 200 camas, restorán, salas de recreación, etc. Aparte de una serie de mejoras, nuevos aparatos y elementos necesarios para el mejor funcionamiento hotelero se han incorporado grandes adelantos en cuanto al servicio de hospedaje en general.

Tolmin podrá así albergar y recibir un gran número de huéspedes de Vojvodina y Serbia. Los eslovenos y turistas extranjeros que visitarán éste tendrán así la oportunidad de poder saborear las especialidades que brindará la cocina vojvodense. El nuevo hotel que lleva el nombre de la organización laboral CENTROSLAVIJA — empresa que está formada por casi 4.000 obreros y empleados — ha costado 125 millones de dinares, la citada firma ha participado también en la inversión con fondos propios de la organización. El mismo ya podrá recibir sus primeros huéspedes a mediados del mes de junio, que es cuando terminarán las obras finales de construcción la firma SGP de Gorica, sucursal Tolmin. Faltan solamente algunos pormenores en cuanto a la finalización de las canchas de tenis y del polígono de tiro. A éstos se sumarán con el tiempo otros edificios y mejoras, entre otros una piscina cubierta y un muelle con pontón de amarre para botes en las cercanías de la afluencia de los ríos Soča y Tolminka.

PACIFIC 14

Fully Automatic Full Size Family Washing Machine

LARGE FAMILY WASH

It's amazing, a compact machine that fits a large family wash. For instance a double bed blanket will fit comfortably.

TUMBLE ACTION BETTER WASH

The Pacific 14 Automatic gives you superior wash results with all washable fabrics. This is due to the tumble action which lifts the clothes up tumbling them through the wash solution.

QUALITY & RELIABILITY

Already there are over 3 million Pacific tumble action washers in use around the world. Due to their years of proven reliability and high quality workmanship Pacific can extend their warranty to 2 years.

SERVICE AROUND AUSTRALIA

Pacific has a fleet of self-contained service units staffed by trained technicians, together with over 120 authorised service agents to provide top service if you need it.

2 YEAR GUARANTEE

That's double the time of any other washing machine on the market.

pacific
by gorenje

GENTLE TO CLOTHES

Pacific's gentle tumble action is kind to clothes. There's no harsh paddle effect of some agitators in ordinary washing machines.

LESS NOISE AND VIBRATION

"Suspatat!" A special shock absorbing system that greatly reduces noise and vibration.

LESS WATER — ECONOMY WASH

Pacific 14 is very economical to use especially in areas where water is precious.

LESS CREASING

Pacific's specially designed washing programmes minimise creasing, leaving clothes easier to iron.

AUTO DISPENSER

Fully automatic with 3 separate dispensers to ensure even distribution and economic use of detergents, conditioners and softeners.

EASY LOAD/UNLOAD

Larger opening is just the right height for loading and unloading.

14 AUTOMATIC PROGRAMMES

There are 14 programmes to handle all fabrics, simply select, switch on and leave.

Pogled na koprivniško dolino

Med Senovim in Brestanico

Veliki Kamen

Kozolec in štala

sprehod po slovenskih galerijah

KURENTI

Med slovenskimi umetniki, ki so študirali v Zagrebu, je bil tudi France Mihelič. Mihelič je prišel na zagrebško akademijo za umetnost in umetno obrt 1927. leta.

»Vzel sem svoj pleteni kovček in prvi dve leti stanoval v dijaškem domu, v baraki na dvorišču v družbi tridesetih; hrano sem dobival v porodnišnici, kjer sem ob večerih in nedeljah risal povečave po predlogah iz medicinskih knjig, kasneje sem se vendarle preselil v zidano sobo v domu.«

Tudi Mihelič je spoznal revščino in bedo, pa ne samo v času študijskih let, tudi potem, ko se je z diplomom v žepu vrnil domov. Službe ni našel vse do 1934. leta, pa šele tedaj v Kruševcu kot profesor risanja. Dve leti zatem je postal profesor na ptujski gimnaziji in se kaj rad podajal s kolesom po okolici Ptuja in Halozah. Dogodek, ki se je primeril pred njegovimi očmi leta 1937, se mu je močno vtisnil v spomin. Smrt vaščana-kurenta je bila to. Franceta Miheliča mnogi poznajo prav po njegovih naslikanih mrtvih kurentih in kurentih nasploh. Cela vrsta jih je.

»Kurenti me niso zgrabili kot folklor, pač pa mnogo bolj kot elementarnost, zanimal me je njihov izvor v davnih časih, njihova fantastika in groteska, vzbudili so elemente, ki so bili v meni samem, v moji podzavesti, zato sem mrtvega kurenta skušal dvigniti iz folklorne posebnosti v višjo sfero, z njim izpovedati svoje poglede na smrt in življenje.«

Pa je Miheliča močno zgrabila tudi vojna. 1941. leta je bil mobiliziran v staro jugoslovansko vojsko. Po razpadu Jugoslavije se je vrnil v Ptuj, od koder je bil maja izgnan v Ljubljano. Septembra se je udeležil plenuma kulturnih delavcev Osvobodilne fronte Slovenije, ki ga je vodil Boris Kidrič. Dve leti zatem, ob kapitulaciji Italije, je stopil v partizane, kjer je bil dodeljen propagandnemu odseku izvršnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije.

Vtisi vojne

Okrog 600 risb in grafik je naredil Mihelič v času vojne ob različnih nalo-

gah, ob propagandnem delu in pohodih.

»... Bil sem skoraj stalno na pohodu, spoznaval sem pokrajino v različnih dobah in v najrazličnejših duševnih razpoloženjih... pod vtisi utrujenosti, maršev in živčne napetosti je pokrajina čisto drugačna, kakor če jo gledaš v 'normalnem stanju'... Umetniku so se rodile vizionarne podobe, plod napetega duševnega stanja, čeprav so nastale na docela realni podlagi. Umetnik je spoznal, kako sta vtis in gledanje odvisna od notranjega razpoloženja,« je izjavil v razgovoru za Slovenski poročevalec France Mihelič avgusta 1945. leta.

Vojna se je globoko zarezala v umetnika in na številnih delih po vojni se še vrača vanjo, oživlja trpke in boleče spomine in hude dni, požgane vasi, ubite ljudi. Pred očmi slikarja so se v strašnem plesu smrti, ki je kosila naokrog, morila in požigala, rodile pošastne podobe, spake in rogovilaste pošasti. Te zdaj žive na Miheličevih slikah kot priče in opomin. Fantastika, grozljivost demonske sile predvojnih kurentov, tako tipičnih za Miheliča, so se v povojnih letih razrasli v zgodovini-

ske simbole ter obsodbo vojne. Takšne so Miheličeve »Himere«, »Goreči ptič«, »Kronist«, »Konjeniki«.

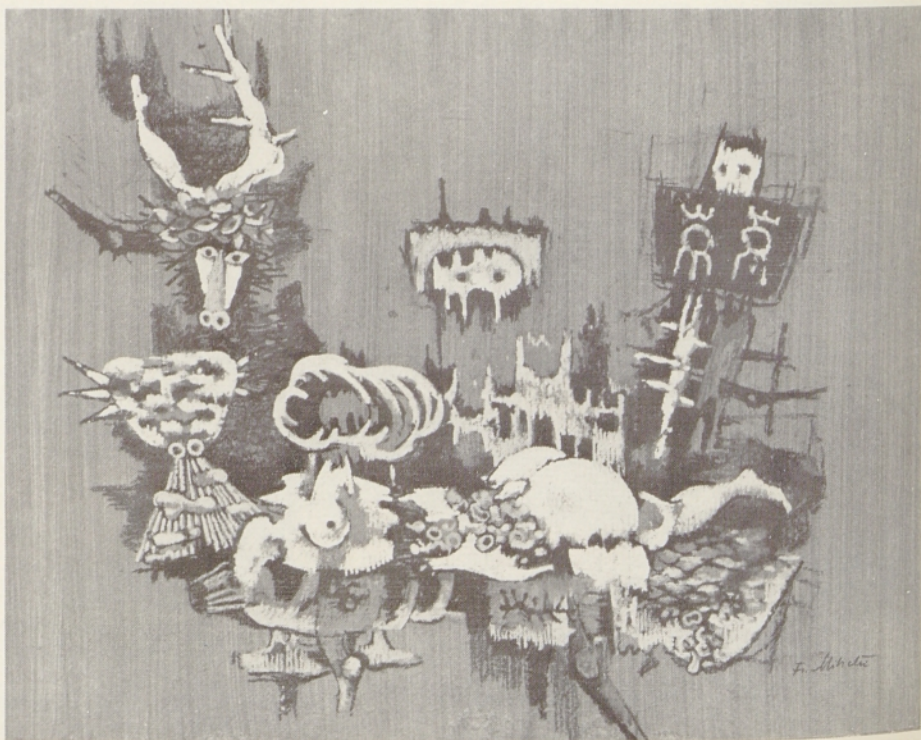
»Kronist« je postal takorekoč simbol Miheličeve umetniške izpovedi. O tem, kje je dobil ideje zanj, je Mihelič pripovedoval v oddaji na radiu leta 1975.

»Po ofenzivi leta 1944 smo v vasi blizu Velikih Lašč prenočevali v napol podrti hiši. Ob peči je sedel ded, ob njem vnuk, naokrog so počivali partizani in eden od njih je pisal zapiske. V tem trenutku se mi je ob postavi osvetljeni od plapolajočih plamenov porodila zamisel kronista. Nekaj kasneje sem napravil osnutek v risbi, zaokrožil idejo v barvnem lesorezu 1955. leta, dokler je nisem dokončno formuliral v dveh slikah 1971 in 1973. leta.«

Za »Kronista« je France Mihelič prejel nagrado na II. jugoslovanski razstavi v domu JLA v Beogradu, poleg pa še za sliko »Spomenik vojni«. A to nista edini nagradi, ki jih je Mihelič prejel za svoje delo; teh je sila veliko, preveč, da bi jih naštevali.

S čopičem v boj

Vojna je spremenila ritem življenja vsem, ko je prihrumela. Občutili in odzvali so se ji številni umetniki, vsak na svoj način. Mnogi likovniki so odšli v partizane, nekatere je zajel sovrag in poslal v taborišče, drugi spet so se povezali in ilegalno delovali. Eden od rezultatov tega njihovega dela je bila tudi množica risb in linorezov, ki so jih nato tiskali kot letake v skritih tiskarnah. Avgusta 1943 je v okupirani Ljubljani izšla zbirka letakov, risb in

linorezov pod naslovom »V Kristusovem imenu«, ki je razkrivala krvavo nasilje fašistov in belogardistov nad ljudmi, smešila njihovo divjanje in brezupno prizadevanje, da bi strli ljudski odpor in uničili narodnoosvobodilno gibanje. Med avtorji te zbirke so bili: Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj Omerša, Nikolaj Pirnat, France Uršič in Janez Weiss, arhitekti Boris Kobe, Vlasto Kopač in Domicijan Serajnik ter kipar Boris Kalin.

Med slikarji, ki so se v času vojne oglasili s svojim risanim protestom in v karikaturi, risbi, vinjeti upodobili preganega, zasmehovanega sovražnika, je bil tudi Marij Pregelj. Tudi v njegovih delih je našla vojna svoj odsev in izkazala mnoge grozote. Je pa Marij Pregelj tudi že prej, pred vojno, ko je sodil v krog »neodvisnih«, izražal v svojih delih trpkost, krutost življenja in slikal portrete ljudi, ki so vprašljivo zrlj v svet, izbiral krajine, ki so bile na moč neprijetne. Sila rad se je loteval tudi omizij – zdaj so bila ta pripravljena za poročno gostijo, drugič za sedmino, pa spet za konferenco...

Mož z baretko

Tudi v življenje Nikolaja Omerše je vojna kruto posegla. Marsikateri Ljubljčan ga je dobro poznal in srečeval na cestah, saj je Nikolaj Omerša rad postavil slikarsko stojalo sredi Ljubljane, naj si bo na bregu Ljubljanice ali sredi Trga osvoboditve. Prav na tem trgu, tedaj se mu je reklo še Kongresni trg, je nastalo eno znanih Omersinih del »Kongresni trg v zimi«. Mnogim pa je Omerša ostal v spominu po baretki, ki jo je rad nosil, nedolgo tega, decembra 1981. leta, pa je v Ljubljani, ki jo je tolikokrat upodobil, umrl.

V svet likovne umetnosti je Omerša stopil 1937. leta po končanem študiju v Zagrebu. Nekateri slovenski slikarji so se v Zagrebu povezali v klub »neodvisnih«, član tega pa je bil tudi Nikolaj Omerša, poleg njega pa še: Marij Pregelj, Maksim Sedej, France Pavlovec, Stane Kregar, Niko Pirnat in drugi.

Nikolaj Omerša je prvič samostojno razstavljal na II. pomladanski razstavi Društva slovenskih likovnih umetnikov v Jakopičevem paviljonu leta 1940. To leto je imel razstavljenе svoje slike tudi v prostorih palače »Bata« v Ljubljani, skupaj z Marijem Pregljem in Evgenom Sajevicem. Naslednje leto so si Ljubljčanji lahko znova ogledali njegove slike in to spet v Jakopičevem paviljonu, leto zatem pa je pripravil samostojno razstavo v galeriji »Obersnel« v Ljubljani. Vse to in še marsikaj kaže, da je bilo pred začetkom vojne in prve dni le-te v Ljubljani

dokaj živahno likovno dogajanje. V letu 1941 so ustvarjali še: Ferdo Vesel, Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, brata Kralja, brata Vidmarja, Fran Tratnik, Bruno Vavpotič, Saša Šantel, Gvido Birolla, Maksim Gaspari, Gojmir Anton Kos... Med umetniki, ki so tedaj ustvarjali, pa velja posebej omeniti še Hinka Smrekarja.

Smrekarjev list

Tiste dni, ko je rimski diktator velikodušno priključil zasedene slovenske kraje svojemu imperiju in je ljubljanski visoki komisar imenoval sosvet iz samih »domaćih političnih mož«, je Ljubljana nič manj kot o sramotnem dogodku pripovedovala o novem Smrekarjevem listu, ki je – bolj kot vse na skrivaj izgovorjene obtožbe – zadel v živo. Na njem je bila naslikana velikanska zadnjica samega visokega komisarja; ob njej lestev, na lestvi pa drug za drugim, novi člani sosveta, z obrazy, znanimi z ljubljanskih ulic.

Malokdo je vedel tisti čas za Smrekarjev drzni in duhoviti list. Pa nič zato. Kdor je le malo poznal – in kdo tega ni poznal? – svojevrsten in duhoviti način, »kako je Smrekar že leta in leta prej upodabljal take reči, je znal komaj sprejeto sporočilo o tej risbi tako živo opisati prvemu znancu, da pri tem že skorajda ni več vedel ali je videl podobo ali le slišal o njej,« je zapisal Dušan Moravec v spominih na Hinka Smrekarja. Hinka Smrekarja pa so fašisti v oktobru 1942. leta ubili v Gramozni jami kot upornika.

Pomudimo se za hip še pri Nikolaju Omerzi. Ta je od prvega januarja 1942. leta do 31. julija 1944 delal kot aktivist Osvobodilne fronte v Ljubljani. Prvega avgusta pa ga je aretiralo gestapo in poslal v zloglasna nemška taborišča. V Dachau, Dori in Ravensbrücku je vztrajno risal sotrpine – 48 ohranjenih risb iz tega časa je v Muzeju ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani. Pa tudi na poti domov v zbirnih taboriščih Brendslau in Neubrandenberg, od koder se je vrnil v Ljubljano 31. avgusta 1945. leta, je imel svinčnik pogosto v rokah.

Številne razstave

Dolgo in težko pričakovana svoboda je prinesla lepše dni tudi za likovno umetnost. 27. oktobra 1945 je bila v Ljubljani ustanovljena Akademija upodablajočih umetnosti, iz katere je izšla Akademija za likovno umetnost. 5. novembra so bili imenovani prvi redni profesorji: rektor je postal Božidar Jakac, prorektor Gojmir Anton Kos, profesorji: Boris Kalin, France Mihelič, Slavko Pengov in Nikolaj Pir-

nat. To leto je bilo ustanovljeno tudi Društvo slovenskih upodablajočih umetnikov, ki se je kasneje preimenovalo v Društvo slovenskih likovnih umetnikov.

Slaba dva meseca po svobodi pa je bila v Ljubljani odprta v Jakopičevem paviljonu tudi prva razstava – razstava slovenskih umetnikov-partizanov. Na tej razstavi so razstavljali: Alenka Gerlovič-Globočnik, Vito Globočnik, Božidar Jakac, Lado Jordan, Dore Klemenčič-Maj, Janez Lajovec, Lojze Lavrič, France Mihelič, Nikolaj Pirnat, Ivan Seljak, France Slana, Ive Šubic, Janez Vidic, Drago in Nande Vidmar.

Avgusta 1945 je Društvo slovenskih upodablajočih umetnikov priredilo razstavo slovenskih primorskih umetnikov in sicer v Trstu in Gorici. Oktobra je imel v Ljubljani osebno razstavo Tone Kralj, decembra tega leta pa so si Ljubljčanji lahko ogledali v Jakopičevem paviljonu še razstavo pod naslovom: »Za svobodo padli umetniki«. To so bili: Franjo Golob, Hinko Smrekar, Lojze Šušmelj, Janez Weiss-Belač in Milena Dolgan.

V tem letu so izšle tudi tri mape umetnikov-partizanov, Vita Globočnika »Herrnvolk«, Franceta Miheliča »Krvava bratovščina« ter Nikolaja Pirnata in Franceta Miheliča »Naša borba«. Slednja je izšla kot ponatis iz 1944. leta.

Nič manj razgibano ni bilo likovno dogajanje v letu 1946. V Ljubljani je bila ustanovljena Umetniška zadruga, odprta prva društvena razstava, na kateri je sodelovalo 31 članov. Od maja do srede junija je obšlo Slovenijo 20 potujočih razstav, ki jih je pripravilo Društvo slovenskih upodablajočih umetnikov, zbralo pa skupaj 243 del ter jih razen v industrijskih centrih predstavilo tudi v coni B Slovenskega Primorja.

Tega leta se je okrog 50 jugoslovenskih umetnikov udeležilo delovne ek-skurzije po krajih, kjer so bili najhujši boji med IV. in V. ofenzivo. Od slovenskih slikarjev so odšli na pot: Božidar Jakac, Tone Kralj, Vladimir Lamut, Dušan Petrič, Marij Pregelj, Ljubo Ravnikar, Evgen Sajovec, Ive Šubic in Fran Zupan. 21. decembra 1946. leta pa je skupina uglednih jugoslovenskih umetnikov v Beogradu portretirala maršala Tita. V tej sta bila tudi slikarja Božidar Jakac in Gabrijel Stupica. Dela večine v tem sestavku omenjenih likovnikov pa so na ogled v Moderni galeriji, razen v tej pa še v nekaterih drugih galerijah na Slovenskem, v katere še stopimo na našem sprehodu, po galerijah.

korenine

Ethnic Revival in iskanje korenin

Šestdeseta leta in začetek sedemdesetih let se prinesla v razmeroma mirno ameriško življenje velike spremembe. Mladi so se začeli upirati konformizmu svojih staršev in njihovem načinu življenja. Povečala se je poraba mamil, razširili sta se pornografija in prostitucija, vse več je bilo kriminala. Homoseksualci so se začeli boriti za svoje pravice, študentje na univerzah so protestirali proti vojni v Vietnamu in zažigali svoje vojaške knjižice, pojavili so se hipiji. Povečala se je popularnost različnih, zlasti vzhodnjaških religij, nastajale so najrazličnejše sekte, kot so Jesus ali Hare Krišna People. Mesta so se borila s kriminalom in finančnimi problemi. Inflacija je rasla, najbolj pa so jo občutili pripadniki ameriškega srednjega sloja.

Črncem in za njimi še Indijancem ter Mehikancem, ki so začeli predstavljati svoja etična vprašanja kot politična, so polagoma začele slediti tudi druge etnične skupine. Prizadevale so si dobiti večje priznanje svoje etnične identitete. Ljudje so se vedno bolj zanimali za svojo kulturno dediščino, nastajali so številni tečajji tujih jezikov, plesov, ročnih del, kuharskih tečajev. Pisatelj Alex Haley je napisal knjigo o svojem afriškem poreklu »Korenine«, ki je v kratkem času postala uspešnica. Vloga etnične identitete v sredstvih javnega obveščanja se je močno povečala. Časopisi in revije so bili polni člankov o različnih etničnih skupinah in njihovih običajih, prav tako televizija. Sprejet je bil zakon, ki je določal, da morajo vsa podjetja in tovarne zaposliti določen odstotek pripadnikov raznih manjšin, kot so črnci, Portoričani ali Mehikanci.

Med sociologi se je pojavila teorija o kulturnem pluralizmu, ki napovedi o topilnem loncu, v katerem bi se vse etnične skupine ZDA stopile v en narod, ni uresničila. Ta teorija zagovarja mnenje, naj odnosi med večinsko družbo in ostalimi etničnimi skupina-

mi temeljijo na priznavanju in ohranjanju kulture etničnih skupin.

Kot odgovor na vse to je ameriški kongres že leta 1971 sprejel zakon, ki je omogočil študij kulturne dediščine posameznih etničnih skupin v šolah (The Ethnic Studies Heritage Act). Vse več mladih se je začelo odločati za študij, povezan z njihovim etničnim poreklom.

Plesanje polke je postalo ena najbolj popularnih kulturnih prvin med pripadniki neanglosaksonskih belih etničnih skupin, kar je bila predvsem zasluga Poljakov. Ti so med prvimi začeli poudarjati ponos zaradi svoje porekla, kajti bili so etnična skupina, ki je bila tarča mnogih šal in norčevanj. Leta 1964 sta bili na newyorškem radiu le dve oddaji, v katerih so predvajali polke; čez trinajst let je imelo petnajst različnih postaj petindvajset takih oddaj. Množili so se tudi klubi diatonične harmonike.

Razvoj v tej smeri je v drugi polovici sedemdesetih let še bolj napredoval. Sedaj vsaka etnična skupina poudarja svoje značilnosti, svojo glasbo in hrano. Na avtomobilskih odbijačih se množijo nalepke, kot so Thank God I'm Irish (Hvala bogu, da sem Irec) ali Kiss me, I'm Italian (Poljubi me, jaz sem Italijanka) ali It's In Every Slovenian (Ljubezen je v vsakem Slovenceu). Ljudje nosijo značke z istimi napismi, se oblačijo v oblačila z navdihom folklore, restavracije z italijansko, grško, mehiško ali kitajsko hrano imajo vedno večji promet. Ob koncu tedna prihajajo v mesta iz predmestij pripadniki različnih etničnih skupin in nakupujejo v posebnih trgovinah hrano, ki so jo kuhale njihove mame ali stare mame. Povsod je prisotna nostalgija za preteklostjo, želja, da ne bi pozabili svojega porekla, svojih korenin. Manifestira se ob raznih prireditvah, ob proslavljanju italijanskega praznika San Gennaro, židovskega Yom Kippurja ali na piknikih Slovenske narodne podporne jednote.

Razlogov za to popularnost poudarjanja pripadnosti določeni etnični skupini je več. Eden je gotovo ta, da ljudje postajajo vedno bolj odtujeni drug od drugega in se zato počutijo osamljene in zapuščene. Želijo si stikov z drugimi, toplino pa jim lahko da tudi zavest pripadnosti določeni skupini. Drugi razlog je ta, da je status delavca izgubil tisti prestiž in sijaj, ki ga je imel v tridesetih ali štiridesetih letih. Leta 1935 je bilo najbolj sprejemljivo, če se je posameznik identificiral kot pripadnik delavskega razreda in ne določene etnične skupine. Čez slabih štirideset let se je situacija obrnila. Tretji razlog pa je v spremembi načina življenja poprečnega Američana. Individualnost je vedno bolj pomembna, če nisi tak kot drugi, ti tega

ni treba več prikrivati. Moderno je biti drugačen in imeti korenine nekje daleč.

Ti pojavi se odražajo tudi v življenju ameriških Slovencev.

Slovenski priseljenci in njihovi potomci živijo danes v glavnem tam, kjer so se naselili ob prihodu v ZDA. Največ jih je v Clevelandu, tam so se oblikovala tri središča, okoli ulice St. Clair, v Colinwoodu in Euclidu. Tu je poleg ulice Ljubljana drive še nekaj ulic, ki so dobile ime po raznih slovenskih priseljenicah.

Druga močna koncentracija Slovencev je v Chicagu z okolico in Duluthu v državi Illinois, v Milwaukeeju na južnem koncu mesta, kjer živijo v glavnem povojni priseljenci, in v West Allisu, v mestecih v Minnesoti, Michiganu in Pennsylvaniji, kjer jih je največ v Pittsburghu. Po letu 1950 se jih je precej preselilo tudi na zahod v Arizono, Colorado in Kalifornijo, kjer jih je največ v San Franciscu. V južnih državah ZDA jih razen na Floridi, kamor prihaja v starejših letih živet veliko Američanov, ni.

V mestih na vzhodu ZDA so še zmeraj ohranjene slovenske soseke, vendar pa v njih živijo večinoma pripadniki prve generacije, ki nimajo dovolj sredstev, da bi se preselili drugam, ali pa so čustveno vezani na okolico, v kateri so preživeli večino življenja. Preživele so tudi nekatere slovenske organizacije. Ko je začela odraščati mladina, rojena že v ZDA, so začele ustanavljati angleško govoreča društva. Prvo tako je bilo društvo SNPJ Pioneer, ki je nastalo že leta 1925.

Ustanove ali organizacije, ki se niso mogle ali niso hotele prilagoditi spremembam, so prenehale z delovanjem. Ostale so poslovalé v angleščini, ustanovljale sekcije za številne športe, da bi tako privabile mladino, in se začele zanimati za politiko in zadeve, ki so bile povezane z mestom in njegovimi problemi.

Slovenski starši, ki lahko plačujejo precej visoko šolnino, še zmeraj pošiljajo svoje otroke v katoliške šole, ker se jim zdi, da jim bodo te šole nudile boljše izobrazbo in večjo disciplino. V te šole pošiljajo sedaj svoje otroke tudi nekatere črnske družine, ki se jim zdi, da se bodo otroci v njih več naučili, manj pa zaradi tega, ker so šole katoliške.

Mnogo slovenskih otrok, ki obiskujejo državne šole, hodi ob sobotah še vedno k slovenskemu dopolnilnemu pouku in se tam učijo o slovenski kulturni dediščini, ki je sami, z izjemo nekaterih jedil in glasbe, ne poznajo več.

Med ustanovami, ki niso preživele do današnjega časa, so slovenska gledališča. Najprej jim je začelo močno upadati število gledalcev, kajti marsikdo

ni več razumel slovenskega jezika. Namodestili so jih filmi in televizija.

Zmanjšalo se je tudi število časopisov, ki so se povrh tega morali precej spremeniti. Tako so sedaj natisnjeni v angleščini, imajo pa še slovenski del. Ta je postal precej konservativen, saj se je moral prilagoditi starejšim bralcem, zato so v njem predvsem novice o tem, kdo se je poročil, kdo je umrl, kaj se dogaja v slovenski skupnosti. Vnučinja slovenskih priseljencev je povedala, da bere Prosveto zato, ker ima toliko »opravljivih« informacij. Poleg tega časopisa izhajajo še Amerikanski Slovenec, ki je glasilo KSKJ, Zarja, glasilo Slovenske ženske zveze, Nova doba, ki je glasilo Ameriške bratske zveze, Ameriška domovina, Ave Marija.

Slovenske organizacije kot KSKJ ali SNPJ imajo sedaj poleg tega, da poslušajo kot zavarovalnice, predvsem družabno funkcijo. Število članov SNPJ je od ustanovitve naraslo do nekaj manj kot tisto na petinpetdeset tisoč. Veliko staršev vpiše otroka v društvo že ob rojstvu.

SNPJ ima svoje rekreacijsko letovišče v Enon Valeyu, kjer veliko ameriških Slovencev preživlja poletne počitnice v svojih počitniških prikolicah. Poleg športnih igrišč in bazena imajo tudi balinišča (balinanje so v ZDA prinesli slovenski priseljenci s Primorskega). Enkrat letno prireja Slovenska narodna podporna jednota Dneve SNPJ, na katerih volijo tudi Miss SNPJ.

Leta 1980 so bili dnevi SNPJ v Enon Valeyu. Mnogo obiskovalcev je prineslo s sabo tudi harmoniko, žene so gostile z doma spečenim štrudlom ali potico, v paviljonu so kuhali kranjske klobase. Marsikdo je zavil tudi v slovenski muzej v kletnih prostorih glavne zgradbe, kjer si je lahko ogledal, kako se klekljajo čipke ali kako se spečejo krofi in flancati. Drugi so raje odšli na izvolitev Miss SNPJ, kjer so na prireditvi poleg ameriške in jugoslovanske himne (ki so jo ameriški Slovenci preimenovali v »Hej Slovenci«) lahko poslušali tudi slovenske polke in valčke.

Poleg letovišča v Enon Valeyu ima Slovenska narodna podporna jednota svojo kmetijo v bližini Clevelanda, kjer prireja piknike in druge prireditve. Na posestvu stoji tudi kozolec, ki simbolično ponazarja Slovenijo.

Slovenski muzej je prav tako v Milwaukeeju. To je pravzaprav slovenska hiša v okviru projekta Evropska vas v mestnem muzeju. Pobudo za postavitve te hiše je dalo društvo. U. S. P. E. H., ki združuje pet slovenskih društev; od tega so tri zavarovalnice, društvo Triglav je organizacija povojnih priseljencev, Fun-O-Leers (Zabava in smeh) pa ima deloma dru-

žabno in deloma dobrodelno funkcijo. Denar za postavitev hiše je USPEH zbral z organizacijo piknika, na katerem so člani prodajali doma narejeno slovensko hrano, in večerje s plesom, na katero je povabil slovenski pevski zbor, ki ga je posebej za to priložnost izvežbal profesor Muskatevc.

Poleg že omenjenih organizacij imajo ameriški Slovenci tudi precej pevskih zborov, klube slovenskih upokojencev, ženske organizacije, kot sta npr. Progresivne Slovenke in Slovenska ženska zveza, dom za ostarele v Clevelandu in v Fontani v Kaliforniji, čitalnice in slovenske domove. Samo Cleveland ima kar osem slovenskih domov.

Društvo SNPJ prirejajo najrazličnejše prireditve. Konec oktobra prirejajo vinsko trgatve. Društvo 518 v mestu Melvindale v Michiganu vsako leto organizira Dan v Sloveniji, kjer se člani oblečejo v slovenske narodne noše. Obiskovalcem postrežejo s slovensko hrano, za zabavo pa igra harmonikarski orkester.

Slovenski narodni dom na St. Clair Ave prireja vsako leto Večer v Sloveniji. Tole je o njem povedala Ann Opeka iz druge generacije ameriških Slovencev:

»Na oder postavimo mizo, jo pogrnemo s prtom in nanjo položimo avbo in steklenico vina; to predstavlja slovensko gostilno. Tam operni pevci slovenskega rodu prepevajo slovenske pesmi in kmalu jim pritegnejo tudi obiskovalci, ki jih je ponavadi čez štiristo. Naenkrat kar vsi pojemo, plešemo, pijemo in jemo – prav po slovensko. Zbrani denar pa gre za popravilo Slovenskega doma.«

Tudi slovenske katoliške organizacije imajo svoje prireditve, izmed katerih je na prvem mestu KSKJ s približno dvesto društvi po vseh Združenih državah, Slovenske katoliške šole prirejajo praznovanje za katoliške praznike in zajtrke za matere in hčerke (Mother and Daughter Breakfast), ali očete in sinove (Father and Son Breakfast). Slovenska šola sv. Vida v Clevelandu vsako leto nekaj dni pred veliko nočjo organizira izdelavo butaric, ki jih otroci, oblečeni v narodne noše, nosijo v procesiji.

Poleg tega se ameriški Slovenci udeležujejo tudi prireditev, kot je Folk Fair (Ljudski semenj) v Milwaukeeju ali International Night (Mednarodna noč) v Clevelandu, ki jih prirejajo različne ustanove in organizacije. O Mednarodni noči je Olga Klancar povedala naslednje:

»Leto 1980 je na tej prireditvi sodelovalo kar šestnajst etničnih skupin. To so bili Slovenci, Židje, Nemci, Avstrijci, Italijani, Američani, Litvanci, Filipinci in drugi. Vsaka skupina je postavila svojo stojnico, na kateri je

razstavila najrazličnejše predmete in svojo hrano, ki jo je vsak obiskovalec lahko poskusil. Pomagala sem organizirati slovensko stojnico. S prijateljicami sem poklicala vsako Slovenko v naši fari in jo prosila, da je spekla slovensko jed. Pred leti smo obiskovalcem postregli tudi s kuhanim vinom, stojnico pa smo imeli spremenjeno v slovensko sobo, kakor je izgledala v starih časih; tudi na zibko nismo pozabili. Lani smo stojnico okrasili z lesenimi krožniki, na prtiček smo postavili majolko, v leseno posodico z ververico smo položili zobotrebce. Žene smo bile oblečene v dečve, postregli pa smo s slovensko hrano. Obiskovalci so lahko poskusili štrudl, štruklje, ječmenovo juho, ajdove žgance z ocvirki, klobase, zelje, pohanje, krofe in potico.«

Sodelovanje v slovenskih organizacijah in društvih pomeni pripadnikom prve generacije povezavo s Slovenijo, drugi generaciji pa spomine na otroštvo, praznike v okviru družinske in slovenske skupnosti in način ohranjanja slovenske dediščine. V tem okviru ima pomembno mesto tudi slovenska hrana.

Slovenske restavracije in gostilne so za ameriške Slovence še vedno kraj, kjer se zbirajo prijatelji, kjer ob sobotah igrajo »polka ansambli«, kjer gostu postrežejo s hrano, ki je okusna in predvsem slovenska. Slovenski gostilničarji so spoštovani in priljubljeni ljudje. Ko je v Clevelandu umrl gostilničar Copic, sta njegov sin in hčerka najela dvorano v Slovenskem domu, da so se v njej zbrali njegovi številni prijatelji.

Slovenske gospodinje – predvsem druge generacije – doma še vedno kuhajo veliko jedi, ki so se jih naučile pripravljati od svojih mater. Slovenske kuharske knjige gredo dobro v prodajo, prav tako je na slovenskih porokah hrana pretežno slovenska. Med najbolj priljubljene jedi sodi potica, ki jo lahko gospodinje kupijo že narejeno in jo potem zamrznejo. Potica tudi zaključuje kosilo ali večerjo na večini slovenskih prireditev.

Poleg hrane simbolizira ameriškim Slovincem Slovenijo tudi slovenska pesem.

Svoje pevske zборе imajo slovenske cerkve in slovenski domovi. Ti imajo tudi pevske zборе za otroke, v katerih pojejo že pripadniki četrte generacije, čeprav besedila ne razumejo in vedo le, o čem pesem govori. Poleg njih imajo svoje zборе tudi različne slovenske organizacije.

Pevski zbori se še delijo na zборе »starih« in »novih« priseljencev. To velja še posebej za Cleveland, kjer ima povojna emigracija tri pevske

umetniška beseda

V 75. letu življenja je letos umrl znani slovenski književnik MIŠKO KRANJEC, po rodu iz Velike Polane Prekmurju.

Sprva je študiral slavistiko v Ljubljani, potem pa se je – leta 1934 – vrnil v Prekmurje in se posvetil pisateljevanju ter političnemu delu (urejal in izdajal je list *Ljudska pravica*). Med narodnoosvobodilno vojno je bil eden od organizatorjev ljudske vstaje proti okupatorju v Prekmurju in zadnje leto tudi v partizanih.

Po vojni je bil direktor v raznih založbah, dolgoletni predsednik Društva slovenskih pisateljev in osem let poslanec v zvezni skupščini. Bil je tudi redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, pred upokojitvijo pa je bil predsednik Prešernove družbe v Ljubljani.

Miško Kranjec je eden najplodovitejših in najvidnejših realističnih pisateljev sodobne slovenske književnosti. V novelah, romanih, dramih in mladinskih zgodbah je upodabljal življenje prekmurskih ljudi in prvi živo in nazorno prikazal stvarnost rodnega kraja, agrarno vprašanje v Prekmurju po prvi svetovni vojni in mučno življenje tamkajšnjih kmetov ob največjih spremembah v svetu. Njegovi junaki so zvečine navadni ljudje s prikrito čustvenostjo, odvisni od narave in zunanjih vzrokov, ljudje, ki jih je revščina gnala v svet za kruhom in ki so se s hrepenenjem vračali v domači kraj.

Njegovih del, ki obsegajo tudi polemične članke in črtice, je nad štirideset. Za tokratno Umetniško besedo smo iz njegove zbirke povesti z naslovom *IMEL SEM JIH RAD* izbrali uvodno povest z naslovom *KRAJI, ČASI IN LJUDJE*.

Kraji, časi in ljudje

To so naši davni poljanski kraji. To so naši davni poljanski časi. In to so naši davni poljanski ljudje.

Imena krajev so ostala, kraji pa so spremenili svoje lice. Časi so zgubili svoj vonj po pradavnini in pri naših

ljudeh je komaj rahel spomin ostal nanje, ker Poljanci ne pišejo zgodovine, v spominu pa tudi ne hranijo radi preteklosti: ne vedo, kaj z njo začeti.

Naša Poljana...

Če bi jo gledal visoko spod neba, bi bila kakor ogromna frnikula, ki je na sredi preščipnjena, razširi pa se na gorenjem in dolnjem koncu. Na sredini sta le dva kolnika, dve vrsti hiš, na gorenjem pa se razširi najprej v tri, nato v štiri kolnike, v dolnjem pa kar v pet.

Vsa ta gmota kakih dvesto hiš je zatrpna z vrtovi, sadovnjaki in pašikami. Med te vrtove in pašike se vsiljujejo gozdovi ali pa vsaj meje z jelšami, jagnedi, jeseni, hrasti. In če že ne drugo – po teh mejah poleti zorijo kopine, tam spomladi cvetejo trnjulčice in divji ščipek, tam je doma glog, prav gotovo pa rakita in vrba.

Vsi ti vrtovi so prepredeni z jarki. Jarki tečejo ob vseh kolnikih, na obeh straneh teh kolnikov. To so ponekod široke vode, globoke tudi do pasu in še čez, ki nikdar ne usahnejo. Po teh vodah rasejo vodne rastline, ki spomladi bujno cvetejo, kasneje pa se na njih napravi »kašica«, ki prekrije vso površino. Polne so močvirnih rib: karasov, ruc, linov in piškurjev. S spomladanskimi vodami zabredejo v nje ščuke in celo androge, in tudi zaostanejo v njih. Celo kakšen krap se zgubi sem. – Po globokih in širokih jarkih si ženske napravijo svoje prálo, da ni treba na Črnc prát: počez vržejo desko in tam odmeva njihov »pok« s prtačami.

Jarki tečejo tudi skoraj po vseh mejah, celo na podoknih samih jih najde te. Kadar pride pomlad in obudi na tisoče in tisoče, dà, človek bi rekel – milijone žab po teh jarkih in kadar zaregajo ob večerih, se zdi, kakor da je zadržtela vsa ravnina, vse do hiš samih, ker žabe prihajajo celo na podstenja.

Jarki, jarki... sami jarki: ob vseh kolnikih, po vseh mejah med vrtovi, jarki med njivami, tisočeri jarki po travnikih in gozdovih, eno samo močvirje, ki se zdi, da ne bo nikdar usahnilo in nikdar umrlo s svojo pesmijo.

Vrtovi so polni pradavnega sadnega drevja, ki ga je bil človek na pol prevzgojil, sadja, ki ga ne dobite po nobenih vrtnarskih knjigah, in ki ima domača imena po dobah, kakor zori: prva jabolka so »margetinska«, »žitna« in »pšenična«. Za temi zorijo »sladka pogačna«, nato »kisla pogačna«, razna »turška« in še druga, dokler pozno jeseni ne dozorijo »moščanska«, »grintava« in »balundiška«. Med njimi nikjer ne manjka »loških«, necepljenih, ki iz njih stiskajo mošt za jesih. Hruške so »petrovske«, »donatske«, »presedače«, ker presedajo, ko jih ješ, »zimske«, ker so vse trde, pozne. Razume se: tudi »loških« ne manj-

ka. Tudi črešnje imamo »loške«. To »loško«, necepljeno, neužitno, se šopiri po vseh vrtovih. In vendar – otroci tudi to oberejo, pa naj se še tako kisajo in kremžijo, ko jedo. – Po teh vrtovih ne manjka murv, ne manjka višenj, ne manjka črems ne drena in ne manjka... česa vsega že ne manjka po teh divjih vrtovih?

Po mejah ob jarkih rase drevje in po tem drevju ali po gozdičkih, ki se vsiljujejo vse do hiš, gnezdiyo srake in vrane, grlice in divji golobje; v luknjah vrb in starih jablan gnezdiyo vrabci, hupkači, a tudi škorci. Kobilarji obešajo gnezda na veje, da se zibljejo kakor zibelke, srakoperji svoja lepjo na hrastove veje, slavci in kosi jih spletajo po grmovju, strnabice v travo h kakšni mladiki, lastovke pa se vsiljujejo v hleve, v pojete in kamorkoli pod strehe.

Vse to spomladi vrešči, poje, kriči, žvižga; kokoši kokodakajo, psi lajajo, ljudje so glasni in nad vsem sije žarko sonce. Ko se zvečer oglasijo žabe, se oglasi vsa narava v najbolj skrivnosten, a tudi veličasten spev.

Dà, tudi zemlja se ubrano oglašá v to pesem, v to kipenje, kakor tudi veter poje, kadar gre čez polja in skozi vas.

To je pradavnina.

Hiše so lesene, krite z že očrnelo slamo ali s trstiko. Imajo majhna okna, duri, ki se od znotraj zasunejo z zapahom, od zunaj pa zapirajo z leseno kljuko, včasih z železno, ki jo vzameš ven in skriješ v streho, kadar odidejo vsi na polje. V oknih – nekatera so tako majhna, da skozi komaj vtakneš glavo – cvetejo fuksije in muškati. Na gredah na podoknih cvetejo vsakovrstne lilije, srčki, klinčki in turški klinčki, svete Ane, baračke, ščipki, betlehem, katalenščice in vsesviščice. Ob večerih se dviga nad strehe dim skozi svisla ali skozi sopišnike ali kjer so strehe strgane, zakaj hiše nimajo dimnikov. Dim se iz peči prosto vali pod strop v kuhinji, od tam skozi luknjo na podstrešje, in zdi se, kakor da bi hiše zjutraj in zvečer pomalem kar naprej gorele.

Tudi to je pradavnina.

Ljudje živijo v tesnih sobah, po pet, po deset, tudi več, če je treba, kakor že kje bog blagoslovi mater v njeni rodnosti. Vseeno, koliko jih je. Revni ne štejejo otrok kakor bogati, ki se bojijo, da bi se zemlja preveč drobila. Revščina je postala nedeljiva. Tako ali drugače pa se preživi vse, kar se rodi. In tako v naši Poljani nikdar ne zmanjka blagoslova rodnosti, tem manj, ker je revnih hiš na svetu bilo vedno več kot bogatih, v Poljani pa je revščina od pamtiveka stokrat obilnejša kakor bogastvo.

Tudi to je pradavnina.

Polovico zemlje ima grofica, skopo polovico kmetje. Vendar je nima vsa vas. Mi je nismo imeli nič. Tudi mnogi drugi je niso imeli nič. Vsi ti smo bili zato na svetu, da smo garali grofici in kmetom. Bogatih pa je v naši vasi bilo zelo malo, zato smo morali revni po svetu za vsakdanjim kruhom, ki ga z golo molitvijo nismo znali pričarati na mizo.

Vendar tudi kmetje niso živeli bogato. Ali niso imeli ali ne znali. Jedli so koruzen kruh, pekli koruzne pogache, pšenične presne redko kdaj. Nosili so obleko iz domačega platna razen suknjičev. Hodili so bosí od pomladi do jeseni kakor mi. Bili so nam na videz v vsem podobni. Le pozimi so se lahko obuli, medtem ko smo mi ostali tudi čez zimo bosí. In pozimi so za razliko od nas lahko oblekli dve srajci ali pa dva suknjiča: spodaj strganega, povrh boljšega. Mi pa smo hodili v strgani srajci leto in dan. Kadar nas je mati prala in če ji je vreme nagajalo, dva, tri dni nismo mogli iz sobe. Kmetje so čez zimo jedli zelje in repo kot mi, le da so to zabelili, naše pa je bilo slabo »pretepeno«. In medtem ko so oni lahko vzeli k zelju ali k repi po tri, štiri krompirje, smo mi samo po dva. In pri njih si si lahko odrezal lep kos kruha, čeprav je bil samo koruzen kakor naš. Nam pa je mati vedno gledala na prste, če smo si ga že sami rezali! Kmetje so vedno kaj prodali: krave, svinje, tudi kakšno zrnje, naš oče in mati pa sta prodajala lahko le svoje roke. Pa še teh niso bogve kako cenili!

Življenje je šlo dalje svojo pot »kakor bog zapoveduje«, kot pravimo pri nas. Manjkalo nam je vsega. Če so bogati imeli več vsega, so morali tudi več delati in so imeli večje skrbi. Če so pa nas rabili za delo, so nam morali tudi kaj dati.

Dà, tudi to je pravadnina.

Čas je bil povsod praden. Od nastanka sveta in nastanka človeka do teh dob se je ta človek sicer telesno razvil, duhovno pa je ostal skoraj tam, kjer je bil pred tisoč ali celo več tisoč leti. Ko se je preselil v to poljansko močvirje, so ga sicer prekrstili, v bistvu pa se tudi v veri ni nič spremenil.

Tako so prabitja, ki so ga spremljala od najbolj prabitnih časov, nemoteno dalje živela z njim v tem močvirju. Tu je do nedavna živela resnična smrt. V tihih nočeh je jokala čez polje in mimo hiš. Ljudje so jo slišali in srca so se jim stisnila v grozi. Tudi srečavali so jo. Premnogi so jo videli in bili voljni na to priseči pri živem bogu.

Tu so živeli brezglavci in se obešali na repice na vozeh, zlasti kadar so se ljudje zakasnelo vračali z goric. Živina je komaj vlekla in ni bilo čudno, če so se zamudili na poti kar za dve uri. Ni bilo krivo vino, ker živina ne pije! Krivi so bili brezglavci.

Čarovnikov je v naši vasi živelo vsakokrat nič koliko! Moških in žensk. Znali so kaj napraviti. Letati jih sicer nisem videl, mene tudi niso nikdar nosili okoli kakor nekatere druge, ki so jih nazadnje vrgli v kak jarek ali v Črnc. Toda pri živini so znali pomagati, kar je bilo potrebno. Pomagati pa je bilo treba tudi človeku pri urokih, pri suših, pri šenu in še pri sto drugih boleznih.

Gledal sem njihovo delo in se hotel od njih naučiti te umetnosti. Hotel sem jim ukrasti moč čaranja, a mi ni uspelo. Morebiti sem bil premlad.

Tudi vse to je pravadnina in še tisoč drugih skrivnostnih pojavov.

V tej pravadnini ni moglo biti nikakih socialnih krivic. Življenje je bilo, kakor ga je bil bog ustvaril. V takem življenju ni krivic in zato je tudi pojem »socialen« neznan v tem redu. Nikomur ni bilo prebranjeno, da je postal bogat in nihče ni bil kriv, če je bil kdo reven, kakor ne more biti nihče kriv, če je kdo bolan, drugi zdrav, če kdo mlad umre, nekdo pa dočaka visoko starost. Grofica in naš oče – oba sta imela iste pravice do bivanja na tem svetu. Ali v redu narave je bilo, da se je oče globoko priklonil pred grofico, malo manj pred feštnerjem, a še vedno dovolj globoko pred gozdarjem, ki nam je lahko dovolil, da smo si za drage težake nasekali v gozdu drv in nakosili za kravo sena.

Vse to je pravadnina.

V tej pravadnini je živela pravljica. Ni bila izmišljena. Pretesno je bila povezana z življenjem. »Nekoč je živela revna mati, ki je rodila sedem sinov...« – »Nekoč je živel poštar...« – »Živela je babica, ki se ji je dobro godilo...« – ali pa zgodba o človeku, ki se je pogovarjal s pticami, ali pa zgubljen Š-dova otroka, ta škorca naših vrtov, ali pa... kaj še vse? Dotakni se česarkoli iz te pravadnine in vse se pod tvojimi prsti spremeni v pravljico in ti sam nisi nič bolj resničen kakor brezglavci in jokajoča smrt po naših vrtovih... Kje se tu nekaj začne in kje se nekaj konča? Kje tu ni več stvarnosti? Vse, kar biva, je stvarnost, stvarnost v svojem času, v vsakokratnih razmerah. Smrt se ne more sprehajati v Ljubljani po Cankarjevi ulici, in brezglavci se ne bodo obešali na trolebus. Živeli pa so v Poljani, živeli v svojem času, v času pravadnine.

Nikarte s knjigo v roki v te kraje, z zgodovino, z zemljepisom in z zemljevidom. Vsega tega v teh knjigah ni, ker ne spada med šolske predmete. Ne posmehujte se našim ljudem, ki so verjeli v živo, resnično smrt in na njo bili voljni priseči. Ne posmehujte se jim, ki so si povsod pomagali z domačimi čarovniki: pri živini in človeku. Dolga, dolga je bila pot od čarovnikov do zdravnikov in še daljša, da so

zdravniki lahko na vasi spodrinili čarovnika, pa še daljša, da so prišli v našo Poljano. Stvarnost ima v vsaki dobi drugačen obraz.

Vse to davno je danes mrtvo. Količkor pa je ostalo še živo v človeškem spominu, bo tudi od tam splashnelo. Čas je kakor ogromna šolska goba: nenehno briše včeraj napisane stvari na tablo človeškega dogajanja in piše tja novih, da bo jutri tudi to zbrisal.

Jaz, ki sem se drznil iztrgati iz te pravadnine drobce v to knjigo, ne delam tega, da bi obujal misel na »nemimljivo« lepoto, kakršna danes ne živi več. Je, je lepota, živi dalje, čeprav danes drugačna. Lepota je kakor lepa ženska: lahko ima vsak dan drugačno obleko in vedno bo lepa, le nekdanjih krp ne sme več vreči nase: postane smešna.

Ne blagoslavljam te pravadnine. Ne kličem je nazaj. Bila je dovolj grenka za mojega očeta in mojo mater, ki sta brozgala poljansko močvirje, a nič manj grenka za nas otroke. Ljudje so danes srečnejši, kot so bili nekoč, ko so brodili po svojem poljanskem blatu, jedli trd koruzen kruh, hodili v brgušah in verjeli v živo smrt.

Ljudje so potrkali na duri mojega spomina, ljudje, ki sem jih imel rad. Še danes trkajo in bodo trkali, dokler bom živel. Kadar utegnem, prihajajo drug za drugim. Ne terjajo od mene nikake »poslanske« pomoči, ničesar nočejo, razen da posedijo in pokramljujejo. Sedijo in mi pripovedujejo, vsi že pravadni, kakršen je bil čas, v katerem so živeli in ko sem jih otrok srečaval. Pobotamo se, vedno se v nečem pobotamo. Njihovo zunanje, človeško – jeza, zmerjavost – vse je splashnelo. Po tej dolgi dobi je ostalo le tisto, kar jim daje posebno vrednost, da o vsakterem nazadnje vendarle rečeš: bil je človek. Če pa je bil ta človek posebej dober, kakor je to bila Radošičeva mamca, je to izredna milost našega življenja. Takih namreč tudi danes ni na pretek!

In tako se vsi ti – po tej svoji človeški strani – lahko mirno uvrstijo med nas žive, sodobnike. Nikomur ne bodo v napotje: če ne drugo, vsaj lep spomin naj ostane nanje.

Jaz pa sem jim z ljubeznijo posvetil spomin: rad sem jih imel... morebiti jih danes imam celo rajši, kakor sem jih imel, dokler so bili živi.

mladim po srcu

Previdni Jurček

»Jurček, zakaj pa si šel obut v posteljo?«
»Veš mama, to je tako: Sinoči sem sanjal, da sem hodil bos po črepinjah in sem se porezal po nogah. Tako me je bolelo, da sem se zbudil. Pa sem šel danes v čevlji spat, da si ne bi porezal nog, če bi se mi spet kaj podobnega sanjalo.«

Tone Partljíč

Zizek

V otroških letih so mi večkrat rekli »filozof«, ker sem tako rad razmišljal na glas in postavljaj kar naprej taka vprašanja, da sta se ata in mama namučila, preden sta mi lahko odgovorila. Ko sem izvedel, da otrok ne nosijo štorke, ampak ob primerni priložnosti poskrbita zanje kar ata in mama, sem svoje starše neprestano spraševal:

– Zakaj sem se rodil ravno vama? Ali Pekarjevi ne bi mogli dobiti ravno mene?

– Ne vem, mogoče, je odgovoril ata.

– Pa bi bil jaz potem vseeno ravno jaz, mislim, če bi bil enak, kot sem, če bi se rodil Pekarjevim?

– Bodi no tiho, filozof, je rekla mama.

To, da so me klicali »filozof«, mi je bilo celo prijetno, saj ni nihče prav vedel, kaj pomeni. Verjetno nekoga, ki rad preveč govori in razmišlja. Zelo pa sem trpel, ko so mi dali vzdevek Zizek. Že to, da so mi pravili Parkl in se tako norčevali iz mojega priimka, na katerega sem bil tudi sam jezen, mi ni bilo vseeno, ampak parkl, filozof, Tonalona, vse to ni bilo nič v primerjavi z vzdevkom, ki se me je prijel zaradi mojega poskusa uveljavljanja v šoli.

Kot otrok nisem znal reči glasu Ž. Pravil sem Z. Spominjam se dolgih vaj, ki sta jih imela ata in mama z mano po večerih, ko sta nadvse različno izgovarjala – žaba, žoga, žica, žaga, jaz pa le po za njima zaba, zoga, zica, zaga...

– Krucifiks pa zaga! je rekel ata in spet smo začeli od začetka. Potem pa se je zgodilo, da sem na vsem lepem rekel pravilno žaba.

– Ja, tako, priden, še enkrat ponovi, sta navdušeno vzkliknila, jaz pa spet – zaba.

– Krucifiks, pa zaba! je spet rekel ata in šel od jeze kadit, mama pa je rekla, da se s kletvicami pač ne vzgaja in nadaljevala z vajo. Te svoje govorne napake nisem odpravil niti, ko sem začel hoditi v šolo. Tovarišica temu ni

posvečala prevelike pozornosti, saj je rekla, da se bo samo od sebe popravilo. Jaz se seveda nisem nikdar zavedal, kdaj sem rekel Z namesto Ž, da je narobe sem vedel šele, ko so sošolci planili v divji smeh, če sem rekel: – Fantje igrajo zogo na travniku.

V naš razred je hodil tudi Žižekov Robert, ki je dostikrat manjkal. Da, štirca smo mu pravili. Tako smo takrat pravili špricanju. V četrtem razredu je imel brata Rudija, ki pa je redno hodil v šolo. V tem četrtem razredu je bila tudi moja sestra Jožica. Nekega dne je Robert spet šprical šolo. Ko ga tudi še po odmoru ni bilo, je tovarišica rekla, naj gre nekdo v četrti razred gledat, ali je brat Rudi v šoli, in naj vpraša, kaj je narobe z Robertom. Vsi fantje smo dvignili roke, da bi se lahko po tihem, mirnem hodniku malo sprehodili in potem važno pogledali v četrti razred. Jaz sem si še posebej želel, da bi lahko šel, saj je bila v četrtem razredu sestra, ki naj le vidi, kako pomemben sem, da me celo tovarišica pošilja gledat, kdo je v šoli in kdo ne. In res je izbrala

ravno mene. Šel sem na hodnik, od tam pa hitro stekel na stranišče in si zmočil lase ter si jih mokre lepo uredil, oziroma poskusil počesati nazaj, in potem glasno potrkal. Kot kak odrasel! Kot kak nadzornik! Ko sem zaslišal učiteljev: »Naprej!« sem vstopil in prav glasno povedal vse tisto, kar sem prej na hodniku stokrat ponovil.

– Zdravo, je Zizek tu?

Ves razred je planil v razposajen smeh, sestre od zmedenosti sploh nisem videl, bil sem ves rdeč, tudi učiteljica sem videl le v nekakšni megli, nisem vedel, zakaj se smejejo, saj se seveda nisem zavedal, da sem spet rekel presneti Z namesto Ž. Obrnil sem se in stekel ven, ves razred se je tresel od smeha. Na hodniku sem postal in premišljal, kaj je bilo narobe, da so se mi tako smejali. Pogledal sem tudi svoje kratke hlače, če mi slučajno ne gleda ven moja sramotica, pa ni bilo nič. Pa še lase sem si tako lepo zmočil in jih poskusil počesati nazaj, da bi ja naredil večji vtis. Potem pa tak posmeh. Dolgo sem stal na hodniku, da sem si opomogel in se vrnil v naš razred.

– Kje si pa hodil celo večnost? me je okregala tovarišica. – No, in kaj! je Žižekov brat v šoli ali ne?

– Ja, ne vem, sem rekel.

– Kaj nisi bil v četrtem razredu?

– Bil.

– In kaj si vprašal, da zdaj ne veš...?

– Ne vem.

– Tebe kam poslati! je potarnala tovarišica.

Seveda sem kmalu potem v odmoru zvedel, kaj sem vprašal, saj se je cel četrti razred drl za mano:

– Zdravo, je Zizek tu?

Bil sem osramočen in nesrečen, pa še sestra me je potegnila v kot hodnika in se jezno zadržala name.

– Prekleti smrkavec, kaj pa hodiš po razredih, če ne znaš reči črke Ž! In me je potegnila za lase.

– Še meni delaš sramoto.

Kako leto ali kaj so me klicali Zizek. Če bi bil močnejši, bi se jim že maščeval in jih pretepel. Šele zdaj vem, da niti ni tako hudo, če ti kdo reče Zizek. Takrat pa sem bil zelo

nesrečen. Ni čudno, saj ni lahko iti na primer po cesti, pa se vsi derejo za tabo:

– Zdravo, je Zizek tu?

Oton Župančič

Skoz telefon

Skoz telefon zakličče glas droban:

»Je tam gospod Župančič? – Tukaj

je. –

Še prašam drobni glasek, kaj mi če.

»Pa ste res pravi? Je vaš Ciciban?«

zaveseli iz tankega se grla. –

Pa kaj bi, mala? – »Pesmico od vas.«

–

Oho, to pa ne gre kar na ukaz! –

»Ne veste: meni mama je umrla.«

Kmečka abeceda

Cokle

Cokle veljajo na Slovenskem za staro obuvalo. Včasih so jih nosili moški in ženske, pa tudi otroci. Kmetje so jih obuvali predvsem ob delovnikih za hojo okoli doma, za v hlev, na polje in na pašo. Poznali so jih na Gorenjskem, Koroškem, Štajerskem in v Beli krajini, nosili pa so jih predvsem v hribovitejših krajih.

Najstarejše cokle so bile izdobljene iz enega koša lesa. Najraje so vzeli gabrovega. Že sredi 18. stoletja pa so vsaj pastirji nosili cokle, kjer je bil lesen le podplat. Take ima na nogah pastir z Gorenjskega, ki je upodobljen na Florjančičevem zemljevidu Kranjske iz leta 1744.

Že pred prvo svetovno vojno je ličje v zgornjem delu zamenjalo dražje usnje. Stari coklarji se spominjajo, da so še pred zadnjo vojno po dvakrat popravljali cokle. Zamenjali so spodnji leseni del – podplat, usnje pa je ostalo staro. Kmetje niso poznali obilja in so varčevali pri vsem. Da bi se tudi leseni podplati pri coklah ne obrusili prezgodaj, so zabijali vanje velike kropsarske žeblje.

Cokle niso veljale za pripravno obutev. Zato pravi slovenski pregovor: V coklah ne hodi zajcev lovit! Pa tudi ne za posebno imenitno, kakor nas pouči zbadljiva ljudska pesem:

Nočem gorjanca,
ko v coklah cokla,
imam rajši poljanca,
ki škorenjce ima.

Danes kmetje cokel skoraj ne nosijo več. Le tu pa tam jih še nataknejo za hlev. Pač pa so v zadnjih letih postale v mestih priljubljena modna obutev mladine v poletnih dneh.

dr. Marija Makarovič

Tako? ... Pa pridi, dušica uboga,
pridi si ponjo ... In zdaj sem ves
reven,
presunjen praznih rok stojim,
pohleven,
na srcu težka mi leži naloga.

Ti dušica, ki se za mamó jočeš
in v svoji bolečini nebojgli
si se z zaupanjem zatekla k meni,
ti morem dati, kar od mene hočeš?

Vélikim pevcem so nekdanje dni
zidala mesta se na strune zvok,
in danes moji pesmi dano ni
»siroti eni utolažiti jok ...

zboze: Kres, Fantje na vasi in Korotan. Med obema stranema vlada še določena mera nasprotovanja, vendar pa prirejata tako ena kot druga koncerte v Slovenskih domovih.

Na Univerzi Wisconsin prireja slovensko društvo USPEH tudi tečaj slovenskega petja. Vodi ga prof. Muskatevc, potomec slovenskih priseljencev. Večina članov je starejša kot petdeset let in so zastopniki druge generacije Slovencev; le eden je po poreklu Poljak, na tečaj pa hodi zato, ker rad poje. To je tudi vzrok za udeležbo ostalih, poleg tega pa se jih je po besedah prof. Muskatevca lotila tudi »moda Korenin«.

Poleg večinoma ljudskih pesmi in pesmi Lojzeta Slaka in Bratov Avsenik, ki jih prepevajo zbori, je pomembna glasbena ustanova tudi Glasbena matica v Clevelandu, vendar pa njen zbor za razliko od ostalih prepeva predvsem glasbo iz oper in operet. Daleč najbolj priljubljena oblika glasbe pa so za ameriške Slovence polke in valčki. Te izvajajo številni ansambli, ki jih v ZDA imenujejo »polka bands« (polka ansambli).

To glasbo je mogoče slišati na vseh slovenskih prireditvah, predvsem na piknikih in »polka plesih«, na katere prihajajo tudi člani drugih etničnih skupin. Če ni pri roki poleg harmonike nobenih drugih glasbil, si Slovenci pomagajo z »bumbo«. To je zasilen kontrabas, narejen iz narobe obrnjene pločevinaste posode, ki je v sredini preluknjana. Vanjo zataknejo leseno palico in na njen konec navežejo vrvi-

co. Ko to vrvico potegemo, se zasliši glas, podoben zvoku kontrabasa.

Ko so postale polke široko popularne, se je naglo povečala tudi popularnost harmonike, predvsem diatonične. Veliko zaslugo ima pri tem tudi ansambel Lojzeta Slaka, ki igra na take harmonike. Pričeli so nastajati »klubi diatoničnih harmonik«, ki prirejajo koncerte, igrajo na piknikih in poučujejo tehniko igranja. Med učenci je zelo veliko otrok in mladih ljudi.

»Polka ansamblov« je v ZDA mnogo. Poleg harmonike in kontrabasa uporabljajo nekateri pri igranju tudi električno kitaro, bobne in zlasti banjo, ki daje tej glasbi značilen poskočni ritem. Najbolj znani ansambli prihajajo iz Clevelanda, predvsem slovenski ansambli Frankieja Yankovica, ki ga imenujejo tudi »kralj polke«. Ta vodi tudi po številu prodanih plošč. Vse njegove skladbe so v angleškem jeziku, v nekatere pa so vpletene tudi slovenske besede. Edini tak ansambel, ki poje nekatere pesmi tudi v slovenščini, je ansambel bratov Vadnal, prav tako iz Clevelanda.

Nives Sulič

(Odlomek iz študije z naslovom »Thank God I'm Slovenian«, ki jo je izdal Znanstveni inštitut Filozofske fakultete ljubljanske univerze oziroma je izšla kot knjižica Glasnika slovenskega etnološkega društva. Cena knjige je 5 USA dolarjev vključno s poštnino, naročiti pa jo je mogoče na naslov:

Filozofska fakulteta, oddelek za etnologijo, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana.)

vseh jezikh, zato so tudi drugi vedeli, o kom poje ta pesem. Mene pa je po vsem telesu oblivala toplina, pesem mi je segla globoko do srca. Ponosno sem še drugim, našim tujim prijateljem razložila, da pevci pojejo v našem, slovenskem jeziku.

Za tem so godci nadaljevali z godbo, sledilo je še nekaj slovenskih pesmi. V prvem odmoru sem seveda nagovorila pevca, ki je prej tako lepo zapel, saj sem hotela vedeti, kdo so pravzaprav ti mladi godci. Vprašal sem ga, od kod je doma, da zna slovenske pesmi. Ponosno mi je odgovoril, da je Slovenec in se predstavil, da je Tomažičev Igor, njegov spremljevalec na harmoniki pa je njegov sorodnik Srnčev.

Veliko mi je pomenil ta dan, ki je bil posvečen tudi meni, kot materi dveh otrok. Še večji in pomembnejši pa je bil ta dan zaradi tega, ker sem se zavedala, da tudi tu na peti celini, ki je sestavljena iz ljudi z vseh koncev sveta, zveni slovenska pesem in slovenski jezik. Slovenska beseda, ki bo ostala za nas najlepša, ne glede na to, kako dolgo smo v tujini. Čestitam lahko Igorju in Srnčevemu godcu in želimo, da bi še naprej tako lepo pela in igrala slovenske pesmi v Avstraliji. Tudi tako bomo še dolgo ohranili slovensko besedo v tujini.

Marija Cvetko, Melbourne, Avstralija

Zna pisati . . .

Bilo je v času gospodarske krize pred kakimi 25 leti. Tiste čase sem se smatral že za trdnega priseljence, saj sem se že kar ustalil in po dveh letih kontraktu premenjal že nekaj službenih mest. Naposled sem delal kot uradnik, v beli srajci s kravato in bil sem prepričan, da bom pri tem poslu ostal za stalno. Toda čez noč je prišlo drugače. Nekega petka popoldne sem dobil pismo, da jim je pač žal, a ker nimajo dovolj dela, me morajo odpustiti.

Na vso srečo sem imel dobrega prijatelja pri železnici, ki je imel za tiste čase odlične zveze. Obrnil sem se nanj, on pa mi je odvrnil:

»Če vzameš za prvo silo vse, kar ti dajo, ti lahko pomagam,« je dejal Bill.

Naslednji ponedeljek zjutraj na vse zgodaj sem šel z njim na nakladališče postaje Spencer Street, kjer je imel svoj urad Timekeeper. Kljub rani uri je stala ob uradnikovem okencu že dolga vrsta mož. Vsi so pričakovali začasno delo.

Bill me je peljal mimo vrste naravnost do Timekeeperja:

»How are you, George,« ga je nagovoril, »imaš delo za tegale mojega prijatelja? Vzel bo karkoli, samo da dobi delo.«

vse restavracije in klubske jedilnice polne družinskih skupin in tako seveda očetje olajšajo delo sebi in otrokom.

Moj mož in sin sta se odločila, da gremo letos tudi mi na kosilo v restavracijo, kjer prej še nismo bili. Po povprečni uri vožnje z avtom smo prispeli do melbournskega obmestja, ki se imenuje Croydon. V lepem borovem gozdu je lepo nizko poslopje Hunters Lodge – lovska restavracija.

Ob dobrem kosilu nas je zabavala godba mladih fantov. Melodije so nam bile zelo znane, sledilo je celo nekaj poskočnih polk in popoldne se je razvijalo v prijetnem razpoloženju. Naenkrat pa se zasliši glas mladega pevca ob spremljavi harmonike v slovenskem jeziku. Zazvenela je pesem »Ko sem še majhen bil, sem bil vesel . . .« V trenutku me je čisto prevzelo tako besedilo kot melodija. Videla sem, da čutijo mehko te pesmi tudi drugi, čeprav niso razumeli vsega. »Mami, oj mami ti, naša zlata mami . . .« Beseda mama je podobna v

vaše
zgodbe

Materinski dan v Avstraliji

V Avstraliji praznujemo materinski dan vsako leto drugo nedeljo v maju. Večina družin posveti ta dan svojim materam še posebno pozornost na kakršenkoli način. Očetje in otroci prevzamejo ta dan materam dela pri kuhi in pospravljanju. Ko otroci dorastejo, jih je težje prepričati, da je domača kuhinja še najboljša. Zato so ta dan

George še je počeljal za ulesi:

»Vidiš to dolgo vrsto? A naj bo, ustregel ti bom. It will cost you a drink. Ali zna govoriti angleško?«

»Seveda zna in tudi pisati, saj ni zastoj hodil v šole na kontinentu,« je zatrjeval Bill.

»Right-o, tebi na uslugo, ker si a boncer-bloke«, je rekel George. »Reči mu, naj se javi ob 11. uri ponoči pri foremanu na razkladališču v Kensingtonu. In še to, naj se ne obleče preveč lepo, ker delo ni ravno najbolj čisto.«

Obema sem bil nadvse hvaležen. Nič zato, če je delo umazano, glavno je, da ga imam. Kajti prav tiste čase so začeli prihajati priseljenci iz Italije v velikem številu in zgrabili za vsako delo.

Zvečer mi je žena pripravila najslabša oblačila, kar sem jih imel. Bila je zgodnja pomlad in blata je bilo povsod na pretek. Stare gojzarice, vojaške hlače in srajco, kar sem dobil ob sprejemu v taborišče v Bonegilli. Staro vojaško jopico, baretko na glavo in temno moder star vojaški plašč. Sedel sem v »Standard 8« in se odpeljal na postajo Kensington.

Vratar je zaspano premeril mojo »uniformo« od glave do peta in kar hitro se mu je posvetilo:

»O, že vem, vi bi radi na razkladališče za klavnico. Kar po tej stezi ob progi pojdite, saj ni več kot miljo daleč.«

S perona sem skočil na stezo ob tračnicah. Termos steklenica in malica sta šklepetala v torbi, ko sem se spotikal ob kamenje. Še dobro, da je bila mesečina. Kmalu sem zaslišal mukanje govedi in meketanje ovac, pomešano s človeškimi glasovi in pasjim laježem.

Na koncu železniške ploščadi, ob kateri so na eni strani stali živalski vagoni, na drugi strani pa so bile ograde za živino, sem našel barako-office. Bila je polna moških, očitno delavcev, ki so prišli na isto delo kot jaz. Sodeč po »krvavo obarvanih« obrazih so bili po večini rojeni v Avstraliji, le tu in tam je bilo slišati kako neangleško besedo, vendar to zelo potihlo, kajti takrat še nismo bili »New Australians«. V odprtem ognjišču je plapolal ogenj in zatohlo vroč zrak v baraki me je spominjal na vroč hlev pri mojem stricu v rojstni vasi.

Hitro sem našel foremana, kajti bil je edini, ki je imel na sebi nekakšno železničarsko uniformo.

»Da, slišal sem o tebi, Mate. Si prijatelj dolgega Billa. Rekel je, da znaš pisati. To bo že prav prišlo. Najprej pa se moraš izkazati pri drugem delu. Se-le potem boš lahko napredoval do svinčnika.«

Vprašal sem ga, za kakšno delo gre.

»Naj te nič ne skrbi. Je lažje kot nakladati vagone na Spencer Streetu. Čez nekaj minut pripelje vlak, poln

ovac. Treba je samo izgnati ovce iz vagona v ogrado, od koder jih bodo potem odgnali v klavnice.«

Dobro, sem si mislil, saj to ni tako težko delo, huje bi bilo izganjati goveda. Pa sem se zmotil. Vsaka stvar potrebuje svoje znanje in spretnost. Tudi izganjanje ovac iz vagonov.

Vlak se je ustavil in videl sem, kako drugi delavci, vsak pri svojem vagonu, odpirajo železna mrežnata vrata. Pri vagonu, ki se je ustavil pred menoj, sem tako napravil tudi jaz. Res je bilo dobro, da nisem bil lepše oblečen. Gojzarice so se pogreznile v slamo, prekrito z odpadki. Ovce so začele meketati, kot da se jim je prikazal volkodlak. Jaz pa:

»Šššš! Šššš! Ven! Out! Out!«

Bolj sem nerodno čepeč mahal z rokami in jih priganjal, bolj so ovce silile v kote in mi kazale repe. Niti ena ni hotela k vratom in še manj skozi vrata. Vrišč je prestrašil še ovce na zgornji polovici vagona in njih skakanje in cepetanje je povzročilo, da se je skozi špranje v stropu začelo sipati blato in prah. Vse moje priganjanje je imelo ravno nasprotni učinek. Namesto ovac sem jaz, čisto obupan, zapustil vagon.

Ko stojim tako in opazujem, kako se praznijo drugi vagoni, in kako se prerivajo druge ovce ter druga čez drugo bežljajo v ogrado, pride k meni foreman, tokrat zelo gospodovalno s širokim modrim klobukom na glavi. V svitu medle svetlobe se mu kljub vsej zanemarjenosti za klobuku blešči trak z napisom »Victorian Railways«.

»Well,« je rekel, »imel sem prav, ko sem rekel Timekeeperju, da ako znaš pisati, to še ne pomeni, da si dober za vsak posel, pa naj bo še tako preprost. Za vsako stvar mora človek imeti izkušnje. Namesto da mahaš z rokami in se po človeško dereš na ovce, pojdi v vagon po vseh štirih in lajaj kot pes, pa boš videl, kako te bodo ubogale.«

Mislil sem, da se norčuje. Ko pa mi je rekel bolj strogo »Kaj pa čakaš? Get inside!, sem se skoraj jokajoč od sramu in ponižanja spet splazil v vagon. Toda glej čudo: takoj ko sem začel oponašati pasje lajanje, so se ovce začele odmikati od mene in začele skakati proti vratom in se riniti proti ogradam.

Videl sem, da je imel foreman prav. Izkušnja je pač najboljša učiteljica. V nekaj nočeh sem se tako izuril v lajanju, da je foreman držal obljubo in me povišal na mesto, kjer sem dobil svinčnik in papir ter moral preštovati ovce.

Kakor je morda nepomembno in smešno to drobno doživetje, pa je vendarle eno izmed tistih, ki se mi je s svojo značilnostjo za naša prva leta v Avstraliji, za vedno vtisnilo v spomin.

Marjan Peršič, Melbourne, Avstralija

Izgubljeni

»čič«

Rodno grudo z veseljem prebirava oba z ženo, potem pa jo dava še prijateljem, da vidijo, kako je po svetu.

Pravilno moje ime je Janez Simončič ne Simon. Ko sem iskal ameriško državljanstvo, mi je rekel sodnik, zakaj ne bi pustil tiste zadnje tri črke, da bi bilo bolj preprosto in lažje izgovorljivo. No in tako je ostalo. Zdaj sem v Ameriki že 69 let.

V mojih mladih letih sem prevandral polovico Amerike. Sèm sem prišel 18. junija 1914, ravno dva meseca pred začetkom prve svetovne vojne. Prišel sem v Ringo, Kansas, k mojemu očetu. Tam so bili rudniki premoga. Zaposlil sem se v rudniku, delal tam leto in pol, nato pa so ga aprila 1916 zaprli, ker poleti ni bilo naročil za premog. Tako sem bil primoran iti drugam. S prijateljem Jožetom Zupančičem sva odšla v Butte, Montana, kjer sva dobila delo v rudniku bakra, 3000 čevljev pod zemljo. Bilo je vroče »kot sam tajfel«. Tam sem delal šest mesecev, več nisem mogel vzdržati. Vrnil sem se nazaj v Ringo, vendar je bilo delo težko tudi tam. Premog je bil visok le dva čevlja in pol, zato si moral biti ves čas na kolenih. Takrat sem se odločil, da si poiščem kako boljše delo. Šel sem v Buckner, Illinois. Delo v tamkajšnjem rudniku je bilo nekoliko lažje, saj je bil tam premog visok 12 do 14 čevljev. Tam sem ostal 15 let. Nato pa je prišlo do štrajka in izgubil sem delo. Odšel sem v Chicago. Takrat, to je bilo v letih 1931 in 1932, je bila velika depresija in je bilo težko dobiti delo. Končno sem ga našel v klavnici. To je bilo tudi težko delo, vendar sem ostal tam devet let. Potem pa sem se pozanimal za delo in ga tudi dobil pri ulični železnici, kjer sem bil sprevodnik. To delo mi je bolj ugajalo in tako sem ostal tam kar 20 let, vse do upokojitve.

Po upokojitvi sva se z ženo preselila v Sarasoto na Florido, kjer zdaj živiva že 20 let. Nikoli si nisem mislil, da bom lahko tako lepo užival stara leta, saj sem bil vedno bolj šibkega zdravja.

Moje življenje ni bilo lahko, kljub temu pa sem doživel tudi veliko lepega. Lahko bi bil spisal celo knjigo o tem, kaj vse sem izkusil in preстал. Človek bi lahko rekel, da je kot maček, da ima devet življenj. Zdaj sem star 88 let, kar je že kar visoka starost. Želimo si le, da bi bili še naprej zdravi, pa bi kar šlo. Doma sem iz Boštanj pri Sevnici.

John in Ida Simon, Sarasota, Florida, ZDA

naši po svetu

AVSTRIJA

Del članov mladinske sekcije društva »Celje« v Grevenbroichu

ja. Za društvo, najbolj pa za našo mladino, je to velik dosežek.

Društvo se je najprej trudilo, da bi za otroke članov organizirali vsaj občasni pouk v slovenščini, vendar nam to ni uspelo. Rojakinji Ana Novak in Marta Goričan sta vzeli vajeti v svoje

roke. Pokazalo se je, da smo na pravi poti. Pri tem se moramo najbolj zahvaliti dejstvu, da so bili prvi učitelji svojim otrokom starši, saj so se doma pogovarjali z otroki samo po slovensko. Omenjenima rojakinjama se je pridružila tudi Ivanka Meško in skupno so začele vaditi otroke za nastope na različnih društvenih prireditvah. Učile so jih deklamacij, domače plesne in petje ter jim na ta način še bolj približevale materin jezik in tudi matično domovino. Za glasbeno spremljavo pa so nagovorili strica Toneta.

Mladinska skupina našega društva je v zadnjem času dosegla z našim skupnim delom res lepe uspehe. Kar preveč bi bilo, če bi želeli naštetih vse dosedanje nastope v zadnjih mesecih. Omenimo naj le nastop ob dnevu mladosti, ki ga je organizirala skupnost jugoslovanskih klubov na območju Düsseldorfa. Nastopili smo skupaj z mladino društva Slovenska beseda, s katerim tesno sodelujemo. Naslednji velik nastop je bil tudi na našem pikniku, ki smo ga priredili ob prazniku občine Grevenbroich 2. julija.

Mladim pri društvu »Celje« želimo tudi v prihodnje še veliko uspehov!

Tone Vivod

ŠVICA

Desetletnica prireditve »Slovenski otroci vabijo«

Saša Zupan, Tomaž Škof, Boris Medved, Matej Česen, Rudi Poredoš, Dušan Urbas, Jolanda Hatunšek, Aleš Ramšak in Sabina Hrašovec – to so imena devetih učencev slovenskih oddelkov jugoslovanskih dopolnilnih šol v Švici, ki so za dolgoletno obiskovanje dopolnilnega pouka prejeli posebno priznanje. To priznanje jih bo še dolgo spominjalo 15. maja letos, ko so skupaj s številnimi vrstniki in uglednimi gosti iz domovine in Švice praznovali desetletnico tradicionalne prireditve »Slovenski otroci vabijo«.

Ta osrednja kulturna prireditev naših najmlajših je pognala korenine pri SPD Triglavu kot plod prizadevnega dela prvega šolskega odbora, ki ga je vodil ing. Damjan Hladnik in prvih učiteljic Marije Omahen, Eve Tuma in Milene Lukač. V prikupnem gorskem središču Unteriberg so se slovenski otroci in njihovi starši zbrali prvič leta 1974 in v Unteribergu so ostali do današnjih dni. Tam vsako leto nastopajo s kulturnim programom, tam proslavljajo svoj dan mladosti.

Spored, ki je bil pester že prvo leto, je postajal iz leto v leto bogatejši in

pestrejši, poznavanje materinščine se je poglobilo in ustvarilo temelje za nova in zahtevnejša izvajanja. To pa ni nastalo čez noč. Število zakonov se je v zadnjih desetih letih pomnožilo, otrok je bilo vedno več, vedno več pa tudi staršev, ki so želeli, da njihovi otroci goje materinščino tudi na tujem. Jugoslovanske dopolnilne šole so se močno razrasle, dandanes zajemajo že skoraj petdeset odstotkov vseh otrok, učencev je čez pet tisoč, učiteljev je šestdeset, ki delajo honorarno, štirinajst jih je redno zaposlenih. V Zürichu, Amriswilu, Effretikonu, Schaffhasnu, Winterthuru, Rapperswilu, Luzernu, Badnu, Baslu, Aarau, Oltenu, Lyssu in Zuchwilu deluje dandanes šestnajst slovenskih oddelkov; Mariji Omahen, Evi Tuma in Mileni Lukač so sledile Ljudmila Šmid, Breda Tušek, Zdenka Kerin, Marija Gostiša, Barbara Smrekar, Vida Seljak, Ana Humar, Milena Magdič, Lučka Kolšek, Tanja Zajec, Marta Povodnik, Marinka Čurič, Marija Martelanc, Darinka Koricki, Jožica Konda in Marjeta Kobe. Nekatere so se že vrnile v domovino, druge so jih nadomestile, vedno nove prihajajo, novi oddelki nastajajo, odprli ga bodo v kmalu v St. Gallenu, morda tudi v Bülachu. Nekateri so že stari, drugi mladi, desetletnico imajo za seboj že oddelki v Luzernu in Zürichu, v Schaffhausenu, Amriswilu in Baselu bodo praznovali prihodnje leto.

ZR NEMČIJA

Delovanje mladinske skupine v Grevenbroichu

Na majski seji odbora Slovenskega društva Celje v Grevenbroichu smo sklenili, da bo odslej mladinska skupina v sklopu društva delovala kot sekci-

Ob zaključku šolskega leta 1982/83 v Vorarlbergu se je večja skupina učencev in učenk slovenskega dopolnilnega pouka predstavila v Rankweilu z govornjeno besedo oziroma deklamacijami in petjem, ritmiko ter spletom slovenskih ljudskih plesov. Prijetno so presenetili sošolce in sošolke, znance ter seveda svoje starše, ki so zlasti nekateri, veliko doprinesli k uspehu prireditve.

A. Brezec

Na deseti, jubilejni prireditvi »Slovenski otroci vabijo«

Starši, otroci in učitelji so z roko v roko pripravljali tudi spored jubilejne prireditve, mladi izvajalci so bili nagrajeni z burnimi aplavzi, med gosti sta bila tudi jugoslovanski generalni konzul Gustav Kranjc in Ivica Padjen, svetnik za šolstvo pri veleposlaništvu SFRJ v Bernu, ter ugledni novinarji iz domovine. Ti pa so dogajanja vestno zabeležili na magnetofonske in fotografske trakove, da bi jih posredovali tudi ostalim Slovincem po svetu.

Društvo je vestne učiteljice nagradilo s šopki cvetja, posebej za otroke pa so tokrat nastopili tudi kvartet Kranjci, člani Triglavove igralske skupine, ter Dagmar in Mladen Rodella. Marjan Lah, sodelavec ljubljanske televizije, je organiziral zabavne športne igre, znani umetnik Božo Kos pa je z otroki dolgo kramljal in jim risal.

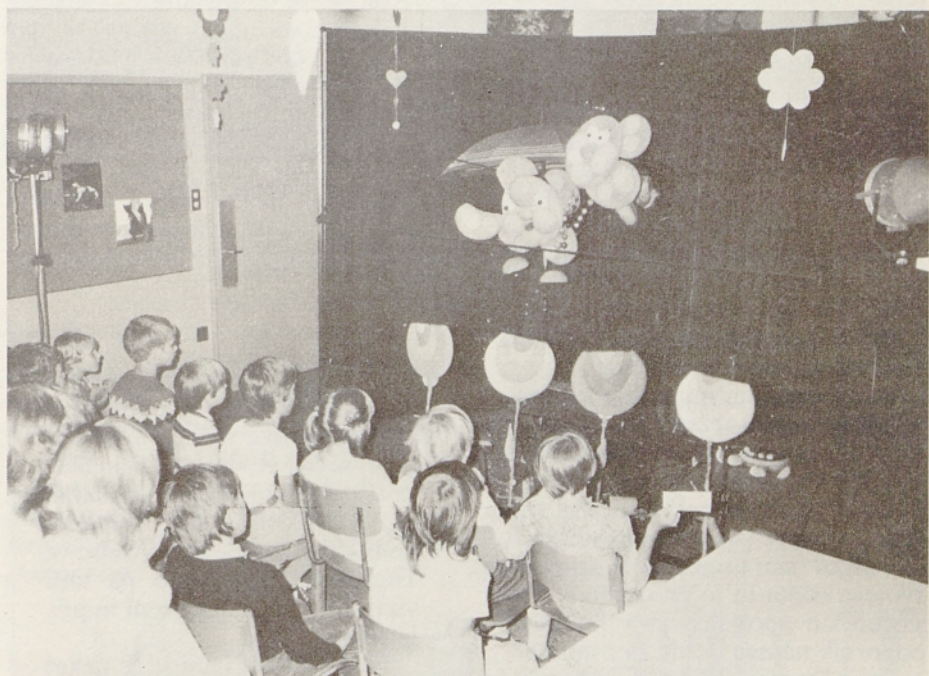
Ker pa so naši ljudje z domačini v Unteribergu dobro razumejo in že dolga leta uspešno sodelujejo – lansko leto so naše narodne noše sodelovale tudi na občinskem prazniku, ki ga praznujejo vsakih deset let, je na tej jubilejni prireditvi s šopkom narodnih sodelovala tudi švicarska otroška folklorna skupina.

Breda Stepič-Cechich

Vsak človek ima svoj svet, vsak otrok svojo domišljijo

Na pobudo aktiva slovenskih učiteljic v Švici je junija meseca letos deset dni gostoval pri učencih jugoslovanskih dopolnilnih šol znani slovenski lutkar Cveto Sever.

Obiskal je šolarje v Aarau in Oltenu, v Zürichu, Effretikonu, Rapperswilu in Amriswilu, v Winterthuru pa je

Nastop slovenskega lutkarja Cveta Severja v Amriswilu

FRANCIJA

Umrla je Ivanka Flander

V Stiring Vendlu je umrla Ivanka Flander, rojena leta 1903 v Glahovem ob Bači pri Tolminu. V Francijo je prišla z možem leta 1926. Mož ji je umrl pred 12 leti in tako so ji v bolezni pomagali prijatelji, zlasti Joško Osmuk z ženo, ki sta poskrbela tudi za njen pogreb.

Vsako leto je rada prihajala v Jugoslavijo, zlasti v svoj rojstni kraj, saj je

bila predstava kar na prostem. Povsod, kjer se je ustavil njegov skrivnostni kombi, poln lutk in glasbil, so hitreje zatripala mlada srca, z lutkovno igro »Zgodba o vremenu« je razveselil na stotine naših otrok v Švici, navdušil pa je tudi odrasle. Za učence srbohrvaških oddelkov pa je igro celo prevedel.

Cveto Sever se z gledališko umetnostjo ukvarja že od mladih nog, za seboj ima že okrog dva tisoč odrskih nastopov, že vrsto let pa je vse svoje delo posvetil lutkarstvu. Na graščini Kiselštajn v Kranju je sam obnovil nekaj grajskih prostorov, tam je sedaj lutkovno gledališče, kjer se vrstijo številna gostovanja, tam pa je tudi njegov atelje, kjer nastajajo lutkovne igre. Te pa pozna že na tisoče naših otrok v domovini in tujini in kmalu bo Cveto Sever zabeležil že stotisočega mladega obiskovalca. Z »Zgodbo o vremenu« pa je sodeloval celo na svetovnem lutkarskem festivalu v Charlevillu v Franciji.

Breda Stepič-Cechich

zelo hrepenela po njem. Bila je tudi zvesta naročnica Rodne grude. Naj ji bo lahka zemlja, ki v njej počiva.

Karolina Škruba, Merlebach, Francija

Andy Turkman se je poslovil

Veliko prežgodaj, v 65. letu življenja, je prenehalo utripati srce našemu Andyju Turkmanu. Umrl je za posledicami kapi, ki ga je zadela prav med vajo pevskega zbora Zarja, pridružile pa so se še druge nadloge in tako je umrl 15. junija 1983. Andy je imel še toliko načrtov s svojo trgovino Tivoli, ki jo pozna vsak clevelandski Slovenec, in toliko idej v zvezi s pevskim zborom Zarja, kjer je bil predsednik in kjer je pel kot basist od svojega 17. leta.

Res je, Andy je bil bolj tihega značaja, ni bil gostobeseden, toda kadar je stopil na oder kot napovedovalec, se je počutil kot doma, sprostil se je in začel stresati iz rokava dovtype, da ga je bilo veselje poslušati. Govoril je tudi lepo slovenščino, čeprav je bil rojen že v Ameriki, enako kot njegova sestra Sophie Elersich.

Že pri izbiri imena za svojo trgovino – Tivoli mi je dalo slutiti, da je imel Andy smisel za nekaj izjemnega, saj ga je izbral po znanem ljubljanskem parku: tudi tako je hotel, da bi bil Cleveland resnično ameriška Ljubljana. Tudi sicer je bilo veselje vstopiti v njegovo trgovino, saj je bila tam vrsta izredno lepih in koristnih izdelkov iz Jugoslavije, da ne omenjam vrste slovenskih in drugih jugoslovanskih časopisov.

Ob smrti dolgoletnih, zvestih prijateljev in sodelavcev Slovenske izseljenske matice in še posebej revije Rodna gruda in Slovenskega koledarja izrekamo iskreno sožalje vsem sorodnikom Franka Česna in Andrewa Turkmana, prav tako pa tudi vsem njunim sodelavcem in prijateljem.

Frank Česna nam je še nekaj tednov pred smrtjo poslal nekaj svojih prispevkov za objavo in se hkrati opravičil, da ne more napisati ničesar novega za Slovenski koledar. Andrew Turkman pa je vse do zadnjega tesno sodeloval z našo upravo, nam pomagal pridobivati nove naročnike, prodajal naš Koledar, poleg tega pa nam znal svetovati tudi to, kaj in kako naj pišemo, da bodo naše publikacije dostopne kar najširšemu krogu ameriških Slovencev.

Delo obeh pokojnih prijateljev nam bo tudi v prihodnje dajalo navdiha in spodbudo za bodočnost.

Uredništvo Rodne grude

Andrew Turkman

Andy je imel srečo tudi pri izbiri življenjske družice Josephine. Oba pevca, oba zavedna Slovenca. Josephine je tudi glasbeno nadarjena in dolgoletna pevovodkinja zbora Zarja. Skupaj sta delala, se izpopolnjevala, kovala načrte, zato je bil viden uspeh pri Zarjinih prireditvah. Njun svet je bil Tivoli, kjer sta si služila kruh, njun konjiček pa Zarja, ki jima je pomenila več kot razvedrilo.

Ta Tivoli, v katerega sta Turkmanova vložila toliko ljubezni, je zdaj prevzela dobro znana društvena delavka Jennie Zaman, ki ji želimo mnogo uspeha.

Vdovi Josephine in ostalim sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje!

Tončka Simčič

Andrewu Turkmanu v spomin

Po nekajmesečni hudi bolezni je v Clevelandu preminil Andrew Turkman, 65-letni dobro znani kulturni delavec, član številnih organizacij, lastnik trgovine Tivoli Imports, član pevskega zbora Zarja in zadnjih 11 let njen predsednik. Bil je mirne narave in znal je na lep način reševati številne probleme, ki jih je povsod dovolj.

V trgovini Tivoli, kjer so imeli na prodaj uvožene dnevne časopise in drugo blago iz Jugoslavije, se je vneto zavzemal za prijateljske vezi med Ameriko in Jugoslavijo, tudi ko so mu nasprotniki razbijali okna, vrata in celo metali bombe v trgovino ter mu osebno grozili. Vztrajal je in končno zmagal.

Bil je ponosen ameriški Slovenec in je iz srca širil pomen slovenske pesmi, kulturo in običaje. Bil je med prvimi, ki so naglašali, da je potrebna organizacija, kot je Slovenska izseljenska matica, ter med prvimi, ki je pomagal organizirati koncertne turneje pevskega zbora Zarja v Slovenijo. Velika udeležba v pogrebnem zavodu in pri pogrebu pričča, da je bil zelo spoštovan. Zarjani smo se z žalostinko in govori poslovili od njega. V imenu SR

Franka Česna ni več

Čudna in pretresljiva so pota usode, kajti kruta smrt nam je v juniju 1983 ugrabila kar dva zelo vidna moža iz naše sredine, brez katerih si skoraj ne moremo predstavljati »ameriške Ljubljane«. 11. junija je nepričakovano zatisnil svoje utrujene oči vsem dobro znani starosta slovenskih dopisnikov Frank Česna, ki je trdno pričakoval, da bo doživel stoletnico. Toda usoda je hotela drugače.

V zadnjih desetih letih je prestal kar nekaj zelo resnih operacij, toda še zdaleč ni pričakoval konca. Še nekaj mesecev pred smrtjo je dobil »pacemaker«, tako da je bilo srce malo olajšano, toda pridružile so se druge komplikacije, odpovedali so mu dihalni organi in prišel je konec.

Svoj obširen življenjepis je Frank Česna objavil ob svoji 80-letnici v Slovenskem koledarju 1971. Prosveta, ki je bil njen zvesti dopisnik vse do leta 1916, je ta življenjepis še dopolnila, Ivan Dolenc iz Kanade pa mu je posvetil nekrolog v verzih.

Frank Česna je bil vnet posredovalec vseh tekočih kulturnih dogodkov v Clevelandu bralcem po vsem Ameriki, veliko je prispeval pri zbiranju zgodovinskega gradiva, med bralci Prosvete pa je bil še posebej priljubljen kot »Stric Matic«, kjer je na humorističen način prikazoval življenje ameriških Slovencev dolga desetletja.

V zadnjih letih mu je precej opešal vid, zato je le s težavo še napisal kak članek, pisal pa vendarle je še skoraj vse do zadnjega. Slovenski Cleveland ga bo gotovo pogrešal, mi vsi pa ga bomo ohranili v trajnem spominu. Tudi njegov sin Frank sledi stopinjam svojega očeta in je predsednik Kluba slovenskih upokojencev v Euclidu in odbornik našega doma za ostarele.

Sinu Franku, hčerkama Agnes in Ann ter njih družinam izrekamo naše globoko sožalje!

Tončka Simčič

Frank Česna govori ob odkritju spomenika Simonu Gregorčiču v Kanadi (1975)

*Živeti vrli mož ne sme za sé.
Iz bratov sreče njemu sreča
klije,
v veselje ljudsko njemu oko sije
in tuje solze méci mu srce.*
Daritev – S. G.

Prilagam vam fotografijo naših malih, ki so pozdravili ljubljanskega nadškofa dr. Alojzija Šuštarja v februarju 1983. Otroci so nastopili z dvema točkama. Na sliki jih je samo 10, ker so bile takrat poletne počitnice. Narodne noše so sešile pridne slovenske sestre iz Kew.

Vicky Mrak, Albanvale, Vic., Avstralija

Slovenije in Slovenske izseljske matice se je od njega z ganljivimi besedami poslovila Zofka Klemen-Krek, generalni konzul Jugoslavije v Clevelandu.

Dragi Andy, vse prezgodaj si nas zapustil, a naša dolžnost je, da skušamo nadaljevati po tvoji poti, širiti naše lepe slovenske pesmi in našo kulturo, kot to dela Zarja že od leta 1916. Tebi pa naj bo lahka ameriška zemlja. Ohranili te bomo v najlepšem spominu.

Za pevski zbor Zarja Jennie Fatur

Jugoslovanski etnični center v Bronxu

Ameriško črnogorsko-albansko združenje, ki ga kot predsednik vodi Vuksan Vuksanaj, je pred nedavnim dobilo od mestnega sveta New Yorka finančno pomoč v znesku 20.000 dolarjev kot začetno vsoto za še uspešnejše organiziranje raznih dejavnosti med našimi izseljenci. S tem denarjem naj bi to jugoslovansko izseljsko združenje začelo tudi ustvarjati jugoslovanski etnični center v newyorški občini Bronx, kamor naj bi se priključilo čimveč naših izseljencev.

AVSTRALIJA

Slomškova šola

Letos imamo v slovenski Slomškovi šoli v Kew-Melbourne 20 učencev v starosti od 6 do 12 let. Imamo dva razreda. Male od 6. do 9. leta uči Pavlina Pahor, ki ji pomaga tudi njena hčerka Anita, stara 11 let. Jaz učim drugi razred v starosti od 9. do 12. leta, pomaga pa mi moj sin Roland, star 12 let. Seveda sta oba, Anita in Roland, rojena v Avstraliji in oba lepo govorita in pišeta slovensko. Oba sta bila učenca Slomškove šole.

Šolo imamo dvakrat na mesec po dve uri. Učimo se pesmice, deklamacije, igrice in seveda čimveč slovenskih besed. Enkrat na leto tudi zaplešemo v narodnih nošah. Naše znanje pokažemo trikrat na leto: za materinski dan prvo nedeljo v maju, za očetovski dan prvo nedeljo v septembru in seveda za Miklavža, ko so učenci tudi obdarjeni.

Skupina učencev Slomškove šole v Kew-Melbourne

KANADA

Slovenske diatonične harmonike si utirajo pot v široki svet, zlasti seveda med naše ljudi, že precej časa. Manj je znano, da so te harmonike zelo priljubljene tudi med kanadskimi Slovenci. Na naši sliki je posnetek z »etničnega dneva« v St. Catharinesu, na katerem je sodelovala tudi v Kanadi rojena Slovenka Kathy Zamejc. Kathy že od otroških let rada posluša slovenske pesmi, ki se jih uči po gramofonskih ploščah, harmoniko pa igra komaj poldrugo leto, vendar z izrednim poslušom in občutkom. Poleg Kathy je na sliki tudi Ed Vrščaj, ki ji je pomagal pri uvajanju v začetne skrivnosti harmonike.

AVSTRIJA: Marija Copek 30 Sch, Franc Kristan 80 Sch, Martin Kladošek 30 Sch.

AVSTRALIJA: Jože Kuščer 3 a\$, Slovenci iz Brisbana 94,57 Lstg, Matilda Ilesič 3,61 Lstg, Anita Barwa 2,48 Lstg, Dragica, Viktor Sitar 10 Lstg, Franc, Terezija Fekonja 1550 din, Slovensko društvo Triglav, Sydney 55,44 Lstg, Zora Uljanič 7,20 a\$, Alois Golf 350 din, Angela, Franc Prosenik 5 a\$, Marija Gjura 4,20 a\$, Frank Birsa 50 din, Alfred Milner 20 a\$, Sonja Petek 4 \$, Ivan Krajnc 1,19 Lstg, Sonja Kuprešak 6 Lstg.

BELGIJA: Friderik Jošt 100 Bfr, Kristina Rosulnik 330 Bfr, Alojzija Umek-Jevšek 160 Bfr, Marija Bezenšek 80 Bfr, Anton Stembergar 130 Bfr, Josefina Cotar 50 Bfr, Viktor Oštir 160 Bfr, Franc Miška 80 Bfr, Mirko Kruder 80 Bfr, Alojz Korelc 84 Bfr, Alojzija Debevc 80 Bfr.

DANSKA: Anton Valenta 30 Dkr.

FRANCIJA: Miha Grubič 40 FF, Helene Jeras 10 FF, Hermina Brefort 10 FF, Kristina Leffot 250 din, Olga Lavrič 150 din, Rudolf Šega 25 FF, Martin Blatnik 500 din, Jakob Selak 10 FF.

HOLANDIJA: Fam. Šibret 23 Hfl, Loti Beckers 200 din, Anton Muha 10 Hfl, Marjana Vicher-Goltnik 5 Hfl, Jože Zadavec 3 Hfl, Milena Hoops-Mlekuž 10 Hfl.

ITALIJA: Antonia Perini 4000 Lit.

JUGOSLAVIJA: Antonija Sajnič 150 din, Frenk Milavec 500 din, Franjo Grosman 70 din, Ana Krásna 200 din, Anemarie Kruse 2000 din.

KANADA: Tone Krašovec 4 c\$, Anica Sivec 20 c\$, Izabela Cegnar 2 c\$, Katarina Brozovich 2 c\$, Franci Zemljak 3 c\$, Zvonko Krošel 2 c\$, Marija Maučec 2 c\$, Ani Leskovec 1 c\$, Maria Wysoczanski 3 c\$, Leon Langerholz 2 c\$, Ivan Hren 4 c\$, Ferdinanda Peitler 5 c\$, Jože Ivančič 2 c\$, John Rozic 5 c\$, Miroslav, Vida Puc 4 c\$, Peter Habjan 7 c\$, Daniel Daničič 7 c\$, Louis Pierce 1 c\$, Gregor Černigoj 2 c\$, Slov. kult. društvo Simon Gregorčič, Etobicoke 21,60 c\$, Joe

Krajnc 4 c\$, Danica Sernek 4 c\$, Štefan Humar 10 c\$, Štefan Leban 2 c\$, Jože Košmerlj 4 c\$, Milka Ficko 2 c\$, Janez Hočevar 30 c\$, Justina Turk 5,40 c\$, Leon Fister 8 c\$, Slov. društvo Sava, Breslau 11,60 c\$, Angela Cvet 4 c\$, Jurij, Marija Papa 2 c\$, Vinko Babnik 13 c\$, Cvetka Cemas 2 c\$, Milan Bizjak 13 c\$, Annie Urbančič 2 c\$, Rose Praprost 5 c\$, Franc Kastelic 4 c\$, Druž. S. Pavlič 5 c\$, Toni Borkovič 3 c\$, Franc Dvojmoč 4 c\$, Millie Yarc 1 \$, Milan Štefanec 4 c\$, Leo Gregori 1 c\$, Anica Žen 6 c\$, Ivanka Remic 6 c\$, Cilka, Lojze Tomazinčič 6 c\$, Joe, Ivanka Šajn 10 c\$, Mrs. M. Konuck 150 din, Zora Forlani 4 c\$, Franz Kreiner 3 c\$, Gustl A. Fujs 8 c\$, Magda Mizerit 50 din, Milan Martinčič 2 c\$, L. M. Yugoslav Pensioners Club, Vancouver 2 c\$, Laurence Embersiš 14 c\$, A. Grah 5 c\$, Joseph Svoljšak 15 c\$, Francka Koprivnikar 2 c\$, John Sporar 5 c\$.

ZR NEMČIJA: Frank Slekovetz 5 DM, Matilda Avdič 5 DM, Hasan Silahič 100 din, Franc Knaus 5 DM, Roman Pirč 250 din, Anica Komatar 10 DM, Jože Slak 115 din, Ludvik Secko 10 DM, Jože Budna 5 DM, Marija Schnell 5 DM, Hedvika Michulski 5 DM, Anton Cebe 1000 din, Ani, Franc Trček 15 DM, Josef Kastelec 400 din, Ernest Jamšek 5 DM, Ciril Janežič 7 DM, Janez Vučina 5 DM, Matilda Vrankar 5 DM, Max Fröhlich 15 DM, Felix Kapun 5 DM, Valentin Božič 10 DM, Ana Pulko 5 DM, Franc Grcar 5 DM, Zdenka Schwarz 5 DM, Anton Strakl 5 DM, Josef Kantuscher 5 DM, Max Sadovnik 10 DM, Josef Pokersnik 10 DM, Michael Jelter 15 DM.

ŠVEDSKA: Feliks Jablanovec 10 Skr, Amalia Penko 10 Skr, Adolf Bukovec 10 Skr, Albert Zuppin 10 Skr, Ludvik Oberš 10 Skr, Vinko Jelenko 10 Skr, Vili Štamcar 10 Skr, Adolf Rec 40 Skr, Julija Sarajlich 30 Skr, Antonija Petrina 10 Skr, Ivan Prša 10 Skr, Martin Hozjan 10 Skr, Jože Ciglar 10 Skr, Ivan Pucko 10 Skr, Franc Gomilšek 20 Skr, Ivan Šebalj 15 Skr, Angelca Stanič 10 Skr, Frank Thurk 20 Skr, Franc Indof 60 Skr.

ŠVICA: Terezija Žnidaršič 200 din, Anita Aeberhard 6 Sfr, Brigita Lovrenčič 5 Sfr, Martin Škof 550 din, Klara Bertonec 5 Sfr, Dušan Novak 20 Sfr, Marta Jochum-Zalar 5 Sfr.

USA: Christine Silver 4 US\$, Charlie Demchek 4 US\$, Thomas Kamenšek 3 US\$, Frank Jamnick 3 US\$, Millie Bradac 7 US\$, Emilia M. Polis 9 US\$, Jennie Zaman 1 US\$, Jennie Gorjanc 5 US\$, Mary Dolsak 5 US\$, Ignac, Ivanka Rebrica 2 US\$, Dolores Kraner 3 US\$, Frank Stambol 8 US\$, Mary, Ignac Ramovs 4 US\$, Aleks Gergar 1 US\$, Frank Kosem 4 US\$, Tončka Simčič 5 US\$, Josephine Varssek 3 US\$, Dolef Mlakar 3 US\$, Anton Koren 2 US\$, Frank Gruden 1 US\$, Agnes Tratnik 1 US\$, Angie Despelder 4 US\$, Frances Plevnik 11 US\$, Frank Zsoks 1 US\$, Stanley Trauner 3 US\$, Maria Stalcar 1,50 US\$, Henry Sternisha 3 US\$, Violet J. Ruparcich 10 US\$, Mary Kobal 3,50 US\$, Marica Lokar 3 US\$, Danica Hrvatin 3 US\$, Mary Golobic 3 US\$, Mary Ster 3 US\$, Robert Robblek 15 US\$, Peter Verderber 2 US\$, Gertrude Trinkaus 1 US\$, Marija Kern 1 US\$, Rudolf Lustick 1 US\$, Justin Udovch 3 US\$, Daniel Posega 3 US\$, Edward Zarnick 2 US\$, Emilia Kroselj 3 US\$, Stanley Rogers 4 US\$, Louis Kaferle 2 US\$, Maria Adam 1 US\$, Fred P. Bartel 1 US\$, John Stupar 3 US\$, Mary Matyazich 3 US\$, Joseph Mertik 2 US\$, Joseph Kosich 4 US\$, John, Ida Simon 8 US\$, Frank Modic 1 US\$, Ančka Opeka 3 US\$, Antoinette Kennick 2 US\$, Vida, Frank Mikec 8 US\$, Mary A. Miller 4 US\$, Louis Matko 3 US\$, Louis V. Jerin 2 US\$, Mary Ganor 2 US\$, Jennie Kriznik 4 US\$, Julia Gorshin 8 US\$, Mary Omejc 1 US\$.

Prispevki so bili vplačani do 15. julija 1983. Uredništvo in uprava se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

nove knjige

Od Shakespeara do naših sodobnikov

Pri Partizanski knjigi in Znanstvenem inštitutu filozofske fakultete v Ljubljani je izšla zbirka študij, ocen in zapisov dr. MIRKA JURAKA.

Gre za vrsto esejev o sodobni – angleški in ameriški književnosti (Amis, Bellow, Faulkner, Hemingway, Lewis, Shaw) ter člankov, knjižnih ocen ter gledaliških zapisov in kritik. Poseben razdelek Jurakove knjige je posvečen kratkemu orisu avstralske književnosti.

Dr. Mirko Jurak, profesor za angleško in ameriško literaturo je v tem svojem delu zbral zapise in študijo, ki so nastale v zadnjih 24 letih. Odlika Jurakovega pisanja je razumljiv in jasen jezik; njegovo delo namreč ni namenjeno le strokovnjakom, temveč tudi študentom in dijakom srednjih šol pa tudi širšemu krogu ljubiteljev anglosaških književnosti. Avtor pa je v svojih študijah in zapisih upošteval tudi komunikacijsko vrednost posameznih besedil ter tudi kakovost posameznih prevodov.

Izbrano delo Ivana Potrča

Pri Državni založbi Slovenije je v šestih knjigah izšlo Izbrano delo znanega slovenskega pisatelja IVANA POTRČA. Besedila enega slovenskih najpomembnejših pripovednikov, zbrana v šestih zajetnih knjigah so naslednja:

Prva knjiga, KOČARJI, prinaša Potrčevo zgodnjo prozo, ki prikazuje življenje v predvojnih Halozah. Naslov knjige je povzet po istoimenski zbirki črtic, ki jo dopolnjujejo še druga besedila iz istega obdobja, med njimi daljša povest Sin in pa Kitajske novele.

Druga knjiga z naslovom NAVSKRIZJA prinaša besedila o revoluciji, narodnoosvobodilnem boju, o težavah ob porajanju novega družbenega reda v prvih povojnih letih.

Temelj tretji knjigi, katere naslov je GRUDJE, predstavlja roman Na kmetih, o čigar odmevnosti priča že podatek, da je bil doslej preveden v trinajst jezikov. V knjigi je še vrsta

črtic, mladinskih del, reportaž in člankov, ki govore o kmečki problematiki.

Četrta knjiga, KREFLI, je namenjena pisateljevi dramatik. Ob trilogiji o Kreflih so v njej objavljene še enodejanka Kmet, drama z naslovom Na hudi dan si zmeraj sam ter vrsta novel iz tega tematskega kroga.

Peta knjiga, KORAKI, obsega pisateljevo povojno novelistiko, v kateri piše o svojem otroštvu in mladosti. Gre za črtice in novele, ki predstavljajo enega od vrhov vsega Potrčevega ustvarjanja. Vanjo pa je urednik zbirke Franček Bohanec uvrstil tudi ciklus pesmi iz predvojnega časa.

V šesti knjigi pa je pod naslovom BESEDE zbrano Potrčevo publicistično, kritično, esejistično, memoarsko in polemično pisanje.

S tramovi podprto mesto

Pri Mladinski knjigi v Ljubljani je izpod peresa JANEZA KAJZERJA izšlo delo, ki bi ga lahko imenovali kronika; sestavljeno je namreč iz dograjevanih feljtonov, pisanih v avtorjevem časnikarskem obdobju. Avtor knjige se je ob pravem času lotil obnavljanja vznemirljivih vsakdanjih in nevsakdanjih dogodkov iz naše polpretekle pa tudi že oddaljenejše zgodovine. Ob pravem času zato, ker peša spomin na stare in starejše čase, tako imenovani kulturni spomin.

Kajzerjeva knjiga govori o času, v katerem je bil odnos naših prednikov do dediščine še neopredeljen, hkrati pa pravi, da so se morda ti naši predniki, znani in neznan, počutili in obnašali, kot da so prvi in zadnji na svetu, in hkrati tudi, da so se naši ljudje, ki so se znali ozirati po prehojenih stopinjah in po njih z večjo ali manjšo srečo meriti poti naprej.

Kajzer je obdelal zgodovino na prijeten in zelo bralni način in bo imel že spričo svojega načina pripovedovanja mnogo hvaležnih bralcev, da ne govo-

rimo o dogodkih, ki jih opisuje z večšo pripovedno roko.

Labirint

Državna založba Slovenije prihaja na knjižni trg z novo zbirko LABIRINT. Zbirka je zasnovana na prepričanju, da je mogoče tudi med detektivskimi in vohunskimi romani najti dela, ki po umetniški poglobljenosti sodijo med najuglednejša mesta na knjižni polici. Torej zavrača ustaljeno ločevanje kvalitetne, elitne literature od popularnega, a zgolj »zabavnega« čtiva, in teži k združitvi obojega po načelu: kvalitetno in privlačno.

Zato zbirka ne bo vsebovala romanov, ki bi bili izbrani po poljudnih, ljubiteljskih merilih, temveč bo v nekaj letih dala slovenskim bralcem vrhunska dela iz bližnje preteklosti in sedanosti. Vanjo bodo vključene vse različice kriminalnega romana: detektivski roman v strogem pomenu besede, zločinski roman, thriller in policijski roman, poleg tega pa še vohunski roman, ki je posebej v zadnjih dvajsetih letih postal v svetu izjemno priljubljen.

Tako segajo že prve štiri knjige na povsem različna področja. GARDNERJEV roman KRIVOPRISEŽNA PAPIGA iz serije o odvetniku Perryju Masonu je čista detektivka. Angleška pisateljica JOSEPHINE TEY je najvidnejša predstavica »ženske« linije klasičnega detektivskega romana. Slovenski bralci so dobili njeno delo GOSPODIČNA PYM. RAYMONDA CHANDLERJA NIKOLI VEČ NA SVIDENJE je eno najslavnejših del ameriškega »trdega« romana z legendarnim detektivom Philipom Marlowom, VOHUN JOHN LE CARREJA pa je pretresljiva zgodba o agentu, žrtvovanem v dvojni igri tajnih služb in je po mnenju številnih kritikov in piscev najboljši vohunski roman vseh časov.

Ta zbirka privlačnih, napetih in kvalitetnih romanov je že pritegnila številne bralce, saj ima vsaka knjiga tudi tehtno spremno besedo o avtorju in njegovem delu.

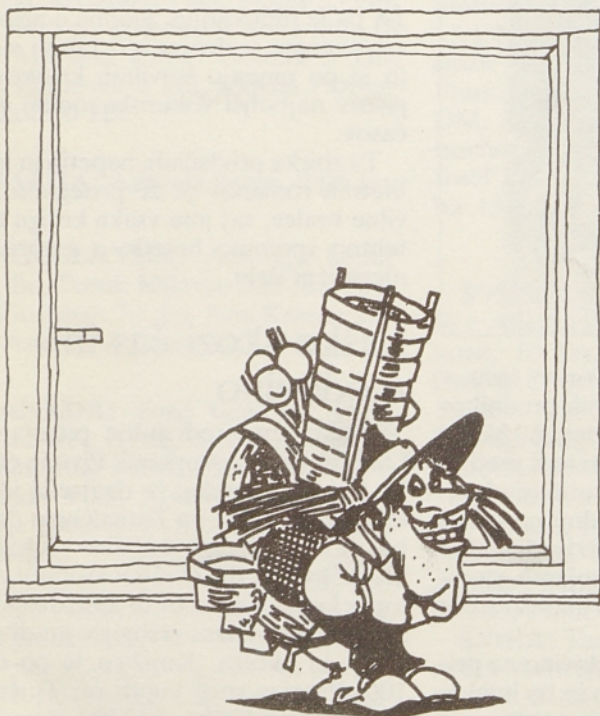
Laško skozi čas in zgodovino

Vsako leto sredi julija prirejajo v Laškem turistični praznik Pivo in cvetje. Letos je potekal že dvajsetič in ob tej priložnosti so na Turističnem društvu Laško izdali knjizico LAŠKO SKOZI ČAS IN ZGODOVINO! Avtorja Lojze Oberžan in Edo Jelovšek sta zbrala najraznovrstnejše gradivo o kraju in okolici. Knjizico je po ceni 100 dinarjev moč kupiti pri Turističnem društvu Laško, 63270 Laško, Trg 2. julija 7.

industrija
stavnega
pohištva
61310 ribnica
partizanska 3
jugoslavija
telefon: (061) 861-411

inovak okna
kombivak okna
okna s polkni
gibljiva polkna
notranja vrata
vhodna vrata
garažna vrata
lamelirani profili
lamelirane plošče

gospodarsko razstavišče ljubljana
p. e. pomurski sejem gornja radgona

titova 50
61000 ljubljana
telefon: 061 311-022
poštni predal: 413
brzjav: razstavišče ljubljana
teleks: 31-127 yu gr
tekoči račun: SDK 50102-601-20743

p. e. pomurski sejem

69250 gornja radgona
telefon: 069 74-000
poštni predal: 34
brzjav: pomurski sejem g. radgona

Pomurski sejem v Gornji Radgoni je v enaindvajsetih letih obstoja iz skromnih začetkov, po priključitvi k Gospodarskemu razstavišču Ljubljana, na 50.000 m² odprtih in 9000 m² zaprtih razstavnih površinah razvil močno sejemsko dejavnost. Vsako leto, zadnji teden v mesecu avgustu, organiziramo »Mednarodni kmetijsko živilski sejem«, ki se je v 21 letih razvil v največjo kmetijsko manifestacijo v Sloveniji oz. v drugi največji kmetijski sejem v Jugoslaviji.

Na sejmu se vsako leto predstavi s svojim proizvodnim programom 700–800 delovnih organizacij iz vse Jugoslavije in iz 10–20 tujih držav. Sejem pa je zanimiv tudi za obiskovalce, saj ga vsako leto obiše 180.000 do 200.000 obiskovalcev.

Na sejmu je razstavljena kmetijska mehanizacija, oprema, orodja, živilsko predelovalna industrija, poljedelski, sadjarski, vinogradniški in čebelarški proizvodi. Posebnost sejma je velika razstava goveje živine, konj, ovac, perutnine, plemenskih prašičev, kuncev – razstave so organizirane v vzorčno urejenih hlevih.

V času sejma se odvijajo strokovna predavanja za kmetovalce, vinogradnike, čebelarje in simpoziji za kmetijske strokovnjake.

Ocenjevanje mesa in mesnih izdelkov, vin zasebnih proizvajalcev in inventivno inovacijske dejavnosti ter kmetijske mehanizacije pa spodbujajo k vse večji kvaliteti in dajejo možnosti predstavitve inovacij.

Poseben značaj kmetijskemu sejmu daje tudi njegov spremljajoči program. V času sejma se odvijajo kulturne in športne prireditve, naprodaj so originalni izdelki domače obrti in blago široke potrošnje. Kulinarikom so na voljo pristne domače in jugoslovanske narodne specialitete, domača vina in v večernih urah prijetna glasba.

Še posebej pa je zanimiva tradicionalna parada kmečkih običajev in navad, kjer čez 1000 nastopajočih prikaže, kako so živeli in delali naši predniki. Zaradi tako bogatega programa je Mednarodni kmetijsko živilski sejem v Gornji Radgoni v zadnjih letih postal ne le ozko specializirani sejem, temveč tudi gospodarska in kulturna manifestacija, ki dobiva priznanja od širokega kroga razstavljalcev in obiskovalcev.

Vsako drugo (neparno leto) pa organiziramo »Jugoslovanski sejem gradbeništva in gradbenih materialov« z mednarodno udeležbo. To je specializirani sejem gradbeništva, za katerega kažejo razstavljalci in obiskovalci velik interes.

materinščina

Dragocena raziskava

Vsak pisec je vesel vsakega odmeva, ki ga dobi na svoje pisanje, saj mu to pove, da ne piše v prazno ali v gluho lozo, kakor bi rekel Janez Trdina. Jaz sam sem še posebej vesel, kadar najdem kakšen posreden ali neposreden stik ne le s svojimi bralci, temveč tudi z okoljem, v kakršnem živijo, in z razmerami, v kakršnih delajo. Šele potem človek laže odbira snovi, ki bralce res zanimajo in jim tudi kaj povedo.

Te dni mi je prišla v roke raziskava Jožeta Paternosta, našega rojaka, profesorja na pensilvanski državni univerzi v Ameriki, z naslovom *Sociolingvistični pogledi na Slovence v Pensilvaniji*, pisana v angleščini in objavljena v posebni številki revije *International review of slavic linguistics* (1982). Te sem bil še prav posebej vesel, zato jo hitim predstaviti še vam, dragi rojaki, in vas opozoriti nanjo, saj bi drugače najbrž le težko zvedeli zanjo.

Profesor Jože Paternost se živo zanima za stanje in za razvoj slovenščine zlasti v Združenih državah Amerike in dela o teh vprašanih tudi posebne znanstvene raziskave. O eni od njih, o stanju slovenščine v Minnesoti (Iron Range), sem v Rodni grudi že pisal, zdaj pa imam pred seboj novo podrobno študijo, napravljeno s podobnim namenom v Pensilvaniji v letu 1976/77.

Pensilvanija je ena od ameriških držav, kjer je že dobrih sto let kar precej slovenskih rojakov. Profesor Paternost sodi, da je trenutno okoli petdeset do sto tisoč slovenskih potomcev (leta 1925 jih je bilo okoli 40 000), od katerih pa ima že kakšna polovica enega od staršev neslovenskega rodu, dostikrat vendarle še širše slovanskega (zato razumem svojega bratranca iz Floride, ki to ameriško državo izgovarja Penslovinija in jo imenuje Panslovanija).

Profesorja Paternosta je zanimalo, kakšna je jezikovna in narodna zavest slovenskih rojakov na tem področju, zato je pripravil skrbno pretehtan vprašalnik in ga razdelil v približno tisoč izvodih po pensilvanskih krajih s

slovenskimi naseljenci. Sproti ga je deloma dopolnjeval še z osebnimi pogovori in po dopisnikih in manj je dobil odgovore od 269 rojakov in jih je 265 lahko uporabil pri svoji raziskavi.

Slovenski rojaki, prvi rod, rojen še večidel v stari domovini, in njihovi potomci, drugi in tretji rod, rojeni že v Ameriki, so po Pensilvaniji razkropljeni po številnih okrožjih, vendar jih je največ v zahodni Pensilvaniji, in sicer na področju Pittsburgha, pa tudi v srednji (Johnstown in Steelton) in v vzhodni (Bethlehem). Podrobno številčno razmerje glede na drugo prebivalstvo je znano samo za Forest City v severovzhodni Pensilvaniji, kjer je bilo stanje po presoji tamkajšnjih slovenskih rojakov leta 1977 takole: vseh prebivalcev 3755, slovenskih potomcev 1025, se pravi pičla tretjina, kar je še kar zanimiva in nezanemarljiva gostota tudi za možnost medsebojnih pogovorov. Seveda pa je razmerje za vso Pensilvanijo bistveno drugačno: saj je vseh prebivalcev nad dvanajst milijonov, naših rojakov pa pod sto tisoč.

Profesorja Jožeta Paternosta je – po njegovem vprašalniku sodeč – med drugim zanimalo, v kakšnem obsegu, kako in iz kakšnih razlogov se ohranja slovenščina na teh jezikovno mešanih in že za prvi rod večinoma kaj neugo-

dnih področjih, kaj šele za drugi in tretji rod. Jezika ne raziskuje samo po slovničnih vidikih in zakonitostih, temveč mu pomeni del človeškega družbenega vedenja in ravnanja. Jezik je zanj družbeni (socialni) dejavnik, zato je njegova razprava zasnovana izrazito sociolongvistično, hkrati pa ugotavlja predvsem sedanje (1977), tako rekoč trenutno stanje na raziskovanem področju, saj se jezikovno razmerje v takih razmerah hitro spreminja. Vsaka smrt ali preselitev zastopnika prvega rodu pomeni močan odstotek manj, ravno tako pa tudi vsako rojstvo zastopnika tretjega ali celo že četrtega rodu, pri katerem je že kaj malo upanja, da se bo še mogel in hotel ukvarjati s slovenščino, še posebej, če bo živel v območju, kjer je gostota prebivalcev z znanjem slovenščine majhna.

Ravno v tem pogledu je povezava posameznika z družino in družbo posebej dragocena. Tudi profesor Paternost navaja zglede, kako človek bolj ostaja zvest izročilom staršev in doma, če ima pri tem podporo tudi v tisku in radiu, skratka v širši družbi, društvih in organizacijah, ki skrbijo za rodovno dediščino.

Ena takih pomembnih vezi je tudi Slovenska izseljenska matica s svojim delovanjem, razpredenim po vsem svetu; zlasti Rodna gruda daje možnost za redne in nepretrgane stike z domovino, z rodovno in narodno matico. Podobno, in po svoje za posamezne kraje in področja še veliko močnejšo vez pa pomenijo krajevna ali področna slovenska društva vseh vrst, od izobraževalnih do dobrodelnih in podpornih, narodnih in verskih, delavskih in športnih, pevskih in glasbenih, s svojimi domovi in prireditvami.

O Paternostovi raziskavi bom še spregovoril.

Janko Moder

Milenko Pegan: Dve generaciji

mislimo na glas

Vozel

Naši očetje in mame so nekdaj naredili vozela na robec, če nečesa niso hoteli pozabiti. Tako je tudi z nami. Ob marsičem, kar doživimo, se nam misel kar sama zavozla v vozela in ti vozli in vozlički se potem kopičijo v nas leta in leta, dokler tega ali onega spet ne izbrskamo na dan.

V oktobru pri nas dozori grozdje.

Oh, kako daleč mora poseči misel. Ob oknu je stala majhna okrogla mizica, pokrita z belim vezenim prtjem. In na njem je bil krožnik grozdja. Jagode so bile debele in čisto zlate.

Poleg je bila široka pisalna miza in za njo je sedel on, ki sem mu morala poljubiti roko in reči prečastiti gospod. Tam sva stali midve: moji čeveljčki so bili stari in pošvedrani in jopica pretesna, mama pa je imela črn prevelik plašč. To je bilo v šempetškem župnišču v Ljubljani, v predzadnjem ali zadnjem letu prve svetovne vojne, v kateri je naš oče padel. Mama je prišla po neka potrdila za vojno podporo. Dolgo sta govorila. Mama je včasih posmrknila, potem je vzela robec iz žepa in si obrisala oči. Jaz pa sem se ves čas v mislih sladkala s tistimi velikimi zlatimi jagodami.

Končno je gospod vstal izza mize, da bi naju pospremil do vrat. Mama me je potegnila za roko in mi rekla, naj se poslovim. Poklonila sem se. Debeli rdečelični gospod se je smehljaj in me pobožal po laseh: – Bleda in suha si, mala, je rekel in dodal: – Več bi morala jesti. Končno se je spomnil in stopil k mizici: – Pridi sem, ti bom dal grozdka.

Vsa vesela sem stopila tja in iztegnila roki. Gospod je prijel grozd in ga dvignil s krožnika, a zdel se mu je očitno prevelik zame. – Toliko pa ne boš mogla nesti v tvojih majhnih rokičah, se je sladko namuznil. – Ti bom pa kar jagodke natrgal.

Natrgal mi je z grozda nekaj jagod in mi jih stresel v roke. Pri tem je ena padla na tla. Pazi, no! me je ostro opozoril. Zada se je pa oglasila še mama: – Oh, nerodnica, preprogo si umazala. Tedaj je v meni nenadoma prekipelo. – Nate še to, – sem kriknila in stresla vse jagode po lepi gospodovi

preprogi, zajokala in stekla ven. Mama je klicala za menoj, jaz pa sem tekla, tekla. Šele pri mostu čez Ljubljano me je končno dohitela. Vse tisto žalostno leto nisem hotela več niti pomisliti na grozdje.

Oktober je čas veselih trgategv.

Moja prva bratev je bila pri prleški mamiki. Zame je bilo vse novo, zanimivo. Že nekaj dni prej so se pripravljali na bratev. Očistili so sode. Povabili brače. Zaklali prolenka, spekli pogache. Veliki klopotec je zadnjikrat prešerno klopotal, preden ga bodo sneli do prihodnjega leta. Preša pri Kumekovih je bila stara, ročna. Grozdje so najprej stlačili z nogami. To je bil opravke za fante in dekleta. Kumek, ki mi je to razlagal, je pomežiknil in dodal, da je vino močnejše, da ima več gradov, čim bolj so dekleta pri tem tlačanju vesela. Mamika ga je slišala in zagodrnjala: – O, s tem pa ne bo nič. Prinesli so čebre vode, v katerih so si prešarji dobro umili noge. Potem pa je mamika strogo poklicala dekleta v temačen kot. Tam ji je morala vsaka pokazati, če ima in kakšne hlačke ima. Mamika je bila pri tem zelo stroga, fantje, ki so že tlačili grozdje, pa so se smejali na ves glas. Pa je bilo pri dekletih vse v redu, le pri sosedovi Lujziki se je zataknilo. Zaposlena je bila v mestu, pa je nosila majhne moderne hlačke francoskega kroja. – To ni nič, – je rekla mamika, – ti ne boš tlačila grozdja. Lujzika je od sramu skoraj zajokala, prešarji pa so se krohotali na ves glas. Pa se je končno vse uredilo, saj na bratvi ne sme biti zamere, sicer bi se vino skisalo. Tako pravijo. Lujzika je stekla domov in zamenjala hlačke. Potem pa je med drugimi veselo skakala po grozdju, iz katerega se je v čebriček podprešo v drobnem curku začel cediti sladek mošt.

V oktobru, ko dozori grozdje pri nas in so vesele bratve, se včasih spomnim tudi neke roke, ki je imela na notranji strani podlakti materino znamenje v obliki grozda.

Srečali smo se pred mnogimi leti nekega poletja na ljubljanskem kolodvoru. V tistih časih so se naši stari izseljenci iz Nemčije vozili s posebnimi vlaki domov na letni oddih. V pozdrav jim je na ljubljanskem kolodvoru igrala godba, mi od matice pa smo jim prinesli rdečih nageljnov in domače slivovke.

Bila je to starejša žena, vdova, kakor smo pozneje zvedeli. Prišla je s hčerko in tremi vnuki. V Ljubljani so morali čakati na drug vlak, da se odpeljejo proti Štajerski. Vsi, tudi mali vnuki, čeprav ti nekoliko nerodno, so govorili slovensko. To pa v tistih letih še ni bilo nič čudnega. Pa smo skupaj posedeli v čakalnici in se pogovarjali. O vsem hudem in dobrem, ki je pričala

kalo naše na tujem in se je bilo treba skozenj prebiti. Ko sem opazila čudno materino znamenje na njeni roki, zelo podobno grozdu, sem ji to omenila.

Prikimala je. – Ja, to je res grozd. To je grozd moje mame, ki ga bom v večer spomin nosila s seboj. V kratkih preprostih besedah je povedala zgodbo, kar vsakdanjo za tisti čas, ko so po slovenskih goricač gospodarili veleposestniki, za katere so garali viničarji. Prvi so imeli vse pravice, drugi pa samo veliko dolžnost garanja na petelin in svetek, od jutra do mraka. Njena starša sta bila viničarja. Lastnik gorice je bil premožen trgovec. Mati je bila takrat petičnoseča. Poleg otrok je tudi njo hudo žejalo po grozdju, ki je tisto leto zelo bogato obrodilo.

Posebno žametna črnina tam v grabi, kjer so se trte kar upogibale pod velikimi težkimi grozdi. A vse to je bilo gospodarjevo, čeprav je zraslo iz njihovih žuljev. Včasih je skrivaj pozobala jagodo in se takoj prestrašila, če jo je kdo videl. Otroci sploh niso smeli blizu. Rekli so jim, da so v goricač velike hude kače. Pa se je le zgodilo.

Nekoč se je oče napil šmarnice, šel v gorico in porezal najlepše grozde ter jih prinesel domov družini. – Joj, kaj si naredil, se je prestrašila mati in sklenila roki. Res je bilo potem hudo. Gospodar ga je obdolžil tatvine in zahteval odškodnino. Ker se je oče temu uprl, je poslal svoje hlapce, ki so ga zvečer pričakali v hosti in ga tako pretepli, da si ni več opomogel. Marija je prezgodaj rodila in za spomin prinesla s seboj na svet materino znamenje – grozd.

– In tako smo se raztepli po svetu, saj drugega nam ni kazalo. Čeprav je bilo tudi zunaj hudo, a tako, kakor je bilo takrat pri nas doma, le ni bilo. Zdad radi prihajamo na obisk, a preveč let je vmes, da bi se vrnili, je rekla Marija, ko smo se poslavljali.

Kje je zdaj ta Marija? Ali bo to prebrala? Skoraj ne verjamem, da še živi. Potem bi bila zelo zelo stara. Bolj verjetno je nekje v Nemčiji njen grob, eden med številnimi slovenskimi grobovi.

Pri nas pa je kot vsako leto v oktobru dozorelo grozdje in vrstile so se vesele in manj vesele bratve, kajti ponekod je toča letos neusmiljeno klestila.

Ina

Hruška je mehka ko
mošnja.

Kdor ne misli plačati, se
ne puli za ceno.

filatelija

Skupnost jugoslovanskih PTT je 25. maja letos izdala dvobarvno znamko za 4 dinarje v počastitev 30-letnice izvolitve Josipa Broza Tita za prvega predsednika Federativne ljudske republike Jugoslavije. Velike spremembe na področju organizacije in vodenja proizvodnje, delitve dohodka ter na vseh drugih področjih življenja so bile uzakonjene z novim ustavnim zakonom o temeljnih družbene in politične ureditve FLRJ, ki je bil sprejet 13. januarja 1953. Na skupni seji zveznega zbora in zbora proizvajalcev Ljudske skupščine FLRJ pa je bil 14. januarja 1953 izvoljen Josip Broz Tito za prvega predsednika FLRJ.

Slika na znamki kaže portret predsednika republike Josipa Broza Tita (delo akademskega slikarja Božidarja Jakca iz Ljubljane) poleg zgradbe Zvezne skupščine v Beogradu. Osnutek za znamko je narisal akademski slikar Andreja Milenković iz Beograda. Ofsetni tisk je oskrbel beograjski Zavod za izdelavo bankovcev v prodajnih polah po 25 kosov. Naklada 5.000.000 kosov.

Dva dni pozneje, 27. maja, je izšla serija dveh dvobarvnih znamk v počastitev 80-letnice prvega avtomobilskega prevoza pošte in potnikov v Črni gori. Poštna uprava Črne gore je prva med evropskimi državami uvedla avtomobilski prevoz pošte in potnikov v lastni režiji. 9. junija 1903 (po starem koledarju) je začel voziti v Črni gori prvi poštni potniški avtomobil. To je bil obenem tudi prvi avtomobil v Črni gori, saj ga niso imele niti državne ustanove in uradi.

Osnutka za znamki je narisal beograjski akademski slikar Dušan Lučić. Na znamki za 4 dinarje je slika prvega črnogorskega poštnega avtomobila (narejenega v Franciji), na znamki za 16,50 dinarja pa je del gorske ceste, po kateri je ta avtomobil prevažal pošto in potnike. Ofsetni tisk v polah po 25 kosov je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu. Naklada 5.000.000 serij.

1. junija sta izšli novi frankovni znamki, ki naj bi nadaljevali že leta 1974 začeto frankovno serijo s prikazi spomenikov, posvečenih narodno osvobodilni borbi naših narodov. To pot sta izšli dve znamki in sicer za:

100 din – spomenik narodnemu heroju Stevanu Filipoviću nad Valjevom, delo kiparja Vojina Bakića (1953). Stevan Filipović (Opuzen 27. I. 1916 – Valjevo 22. V. 1942) je bil revolucionar in valjevski prvoborec. Nemci so ga 24. II. 1942 ujeli in po skoraj trimesečnem mučenju javno obesili v Valjevu;

200 din – grobnica narodnih herojev na Gorici, Titograd, delo arhitekta Vojislava Djokića.

Osnutka za znamki je narisal akademski slikar Dimitrije Čudov iz Beograda. Dvobarvni ofsetni tisk v prodajnih polah po 25 kosov je tudi to pot oskrbel beograjski Zavod za izdelavo bankovcev.

Druga dopolnitev letošnjega emisijskega načrta pa je izšla 6. junija ob otvoritvi VI. zasedanja UNCTAD (Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj) v Beogradu od 6. do 30. junija. Na znamki za 23,70 din je simbolični prikaz razvoja z znakom OZN. Osnutek je narisal akademski slikar Dušan Lučić iz Beograda. Večbarvni ofsetni tisk v prodajnih polah po 9 kosov pa je to pot oskrbel tiskarna »Forum« v Novem Sadu. Naklada le 250.000 kosov!

Ob vseh treh priložnostnih izdajah je Jugomarka dala v prodajo po en ovitek prvega dne, ob izdaji »Črnogorski avtomobilski prevoz« pa tudi dve analogični razglednici.

slovenski lonec

Za žejo

Bezgov sok z malinovim okusom

7 litrov bezgovega soka iz sokovnika, 6 kg sladkorja, 8 stekleničk malinovega ekstrakta.

Bezgov sok segrejemo približno na 80 Celzijevih stopinj in v njem pri isti temperaturi stopimo sladkor. Prilijemo malinov ekstrakt, premešamo in vroče nalijemo v pogrete steklenice do roba. Zapremo z gumijastimi kapicami. Drži se več let. Sok pijemo razredčen, dodajamo ga čaju ali mešamo z vodo. Je pijača za žejo in zoper prehlad.

Vinski liker

1 liter črnega vina, 1 kg sladkorja, 2 dl ruma, 1 dl alkohola, 8 zavitkov vaniljevega sladkorja.

Vse sestavine skupaj zavremo, ohladimo, nalijemo v steklenice. Liker je užiten takoj, na okusu pa pridobi, ko nekaj časa stoji. Za dolgo rabo pa ni.

Pijača iz bezgovih jagod

Čaj iz bezgovih jagod, na 1 liter čaja 1 kozarec lahkega rdečega vina, 1–2 žlici sladkorja.

Skuhamo čaj, ga precedimo in ohladimo, primešamo vino in sladkor. Sladko ne sme biti preveč, ker prema-lo odžeja. Ponudimo dobro ohlajeno.

Pijača iz rabarbare za sproti

3/4 kg rabarbarinih pecljev, 3 litre vode, sok dveh limon, sladkorja po okusu.

Peclje operemo, zrežemo na koščke in pol litra vode kuhamo, da se razkuha. Pretlačimo, prilijemo še ostalo vodo, primešamo limonin sok in toliko sladkorja, da je prijetno kislo. Ponudimo dobro ohlajeno. V hladilniku se v zaprtih steklenicah drži nekaj dni.

Limonada z vinom

6 litrov vode, 0,5 kg sladkorja, 2 limoni narezani na rezine, 1 velika žlica ruskega čaja, približno pol kozarca vinskega ali sadnega kisa.

Vrelo vodo zlijemo na sladkor, narezano limono in čaj. Pokrito pustimo pol ure, nakar precedimo. Prilijemo kis in zmešamo. Pijačo nalijemo v steklenice in jih naslednji dan zapremo z zamaški. V osmih dneh je pijača dobra za pitje. Hraniti jo moramo na hladnem in hitro porabiti.

Limonada z vinom

Sok treh limon, 3 litre rdečega lahkega vina, sladkorja po okusu, 1–1,5 mineralne vode ali sifona.

Sok limon, vino in sladkor zmešamo, počakamo, da se sladkor docela raztopi. Razredčimo z mineralno vodo ali sifonom. Ponudimo dobro ohlajeno.

vaš kotiček

Novo moderno hišo, tip bungalov, ki ima centralno ogrevanje, dvojno garažo, primerno tudi za obrt, na lepi sončni legi na Viru pri Domžalah, prodam. Hiša je takoj vseljiva, cena po dogovoru, plačljivo v devizah. Za dodatne informacije kličite TORONTO, tel. 416-439-8714.

V Novem mestu prodam dvostanovanjsko hišo s tri in štirisobnim komfortnim stanovanjem. Vhoda sta ločena. Centralna kurjava, telefon, dve garaži. Skupne stanovanjske površine je 160 m². Hiša ima tri velike balkone in veliko teraso, vse nadkrito. Poleg je vrt in sadovnjak. Hiša je novejšega tipa. Ponudbe pošljite na upravo Rodne grude pod šifro »Ob robu gozda«.

V Domžalah pri Ljubljani prodam dvosobno stanovanje. Naslov: Alojz Zemlič, 61230 Domžale, Vlajovičeva 1/D, tel. (061) 722-427.

V Kopru prodam štirisobno, komfortno stanovanje z balkonom v veli-

kosti 74 kvadratnih metrov, z lepim razgledom na mesto in morje ter z garažo v bližini. Podrobnejše informacije na tel. (066) 24-409, v času od 15. do 20. ure.

Prodajam enodružinsko stanovanjsko hišo z gospodarskim poslopjem, primerno za obrt, od Ljubljane oddaljeno 20 km. Ponudbe pošljite na upravo Rodne grude pod šifro »Ugodno«.

Prodajam dvoetažno hišo v končani 3. gradbeni fazi, velikosti 9 × 10,5 metra in garažo 3,25 × 9 m. Hiša je v Mariboru. Ponudbe na naslov: Zvonka Suban, Trinkova 3, 62000 Maribor.

**CANKARJEVA
ZALOŽBA**

Ljubljana Kopitarjeva 2

**DOBRE JEDI IZ DOBRE
KUHARSKE KNJIGE!**

Olga Markovič

JUGOSLOVANSKA KUHINJA

Nova kuharska knjiga je posebnost na našem tržišču: v njej nam avtorica prikazuje Jugoslavijo prek jedi, ki jih pripravljajo in jedo Jugoslovani in so značilne za jugoslovanske narode in narodnosti. V njej se izraža vsa raznolikost, ki se sicer kaže v pokrajinskih podobah naše zemljepisno tako razgibane dežele, v življenjskih navadah in običajih ter značajskih potezah naših narodov. V tem, nekoliko drugačnem vodniku po Jugoslaviji, vodniku skozi ponve in skodele, je zbranih preko 300 receptov za pripravo narodnih jedi. Razporejeni so po skupinah, od začetnih jedi, do solat in slaščic.

Knjiga je bogato ilustrirana z barvnimi fotografijami in bo vodnik vsem, ki prihajajo k nam in žele spoznati tudi našo prehrano, ki je tako raznolika, kot je razgibana vsa naša domovina.

Knjiga je izšla v slovenščini srbohrvaščini (latinici in cirilici) ter v makedonščini in madžarščini.

**Cena knjige v slovenščini je 1400 dinarjev.
Lahko jo naročite tudi po pošti na naslov:
CANKARJEVA ZALOŽBA, uvozno izvozni
oddelek,
Ljubljana, Hribarjevo nabrežje 13**

Ljutomerska 26, h. c. 069 74-311, telex: 35 236 YU AR

TOZD Proizvodnja bivalnih enot
TOZD Proizvodnja nadgradenj
TOZD Transport
TOZD Avtotrgovina-servisi

projektiranje, proizvodnja in montaža standardnih in razstavljenih bivalnih enot,
bungalovov in počitniških hišic
izdelava specialnih nadgradenj na vseh vrstah vozil, varnostnih traktorskih kabin,
strojne usluge

servisi na tovornih vozilih, traktorjih in kmetijskih strojih
prodaja traktorjev in kmetijske mehanizacije programa IMT
prevozi doma in v tujini z lastnim voznim parkom

The fastest way to Ljubljana
with

YOUR TRAVEL AGENT:

DC-10
MCDONNELL DOUGLAS

Yugoslav Airlines
61000 Ljubljana, Miklošičeva 34
JAT offices in:

AMSTERDAM
FRANKFURT
LOS ANGELES
LYON
LONDON
MALTA
NEW YORK
MADRID
PARIS
MELBOURNE

ZÜRICH
MILAN
AMMAN
MOSCOW
ATHENS
MUNICH
OSLO
BAGHDAD
BERLIN GDR
PERTH
BERLIN WEST

PRAGUE
BIRMINGHAM
ROME
BRUSSELS
SINGAPORE
BUDAPEST
CLEVELAND
STUTTGART
CHICAGO
STOCKHOLM
CAIRO
SYDNEY

COPENHAGEN
DAMASCUS
TOKYO
DETROIT
DÜSSELDORF
TORONTO
GOTHENGURG
TRIPOLI
HAMBURG
VIENNA
ISTANBUL

XIV zimske
olimpijske igre
Sarajevo 1984

XIV Olympic
Winter Games
Sarajevo 1984

XIVèmes jeux
olympiques d'hiver
Sarajevo 1984

Official Olympic Carrier